

Влада на Република Северна Македонија

РЕВИДИРАНА ФИСКАЛНА СТРАТЕГИЈА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА ЗА 2026 - 2030 ГОДИНА

Скопје, декември 2025

Резиме на Ревидираната Фискалната стратегија на Република Северна Македонија за периодот 2026 – 2030 година

Фискалната стратегија ги содржи среднорочните насоки и цели на фискалната политика, основните макроекономски проекции, износите за главните категории проценети приходи и расходи, како и проекциите за буџетскиот дефицит и долгот.

Врз основа на Законот за буџети, Ревидираната фискална стратегија е дел од од буџетската документација, а воедно последната одобрена фискална стратегија е основа за подготовка на други документи за фискална политика, вклучувајќи документи кои се доставуваат до институциите на ЕУ.

Имено, Фискалната политика за периодот 2026 - 2030 година ќе биде насочена кон подобрување на макроекономската стабилност и поддршка на економската активност преку постепена фискална консолидација. Клучна цел ќе биде подобрување на управувањето со јавните финансии, како и одржување високо ниво на капитални расходи кои ќе ги поддржат долгорочните економски приоритети.

Клучни елементи на фискалната политика во наредниот среднорочен период ќе бидат:

- фискална консолидација: преземање мерки со цел да се обезбеди фискална одржливост на среднорочен период;
- дисциплина во управувањето со јавните средства: фискална дисциплина, намалување на сивата економија и поголема наплата на средства во буџетот на државата и во буџетите општините;
- поддршка на економијата: континуирана поддршка на економскиот раст преку инвестиции во инфраструктурни проекти, со што ќе се создадат услови за раст на бизнисите и создавање нови работни места;
- редизајнирање на структурата на јавните финансии: одржување високо ниво на капитални расходи за постигнување на планираниот економски раст;
- засилена транспарентност и отчетност: зголемена транспарентност и отчетност во јавните финансии, со што ќе се унапреди ефикасноста на буџетските расходи.

Во периодот 2026–2030 година, даночната политика ќе биде во функција на економски раст и зголемување на благосостојбата на граѓаните. Целта е да се обезбеди ефикасен, транспарентен и современ даночен систем кој ќе се темели на современи дигитални технологии и иновации во оданочувањето, во функција на постигнување на забрзан, инклузивен и одржлив економски раст.

Во таа насока, преку намалување на сивата економија, зголемување на наплатата на приходите во државниот буџет и дигитализација на даночните процедури, ќе се воспостави ефикасен систем во кој секој ќе ги исполнува своите даночни обврски правично и во согласност со начелото на еднаквост. Ова ќе овозможи задржување на ниските даночни стапки, а во исто време и поголем износ на средства за капитални инвестиции, даночни ослободувања, субвенции и стимулации за работењето на домашниот приватен сектор и граѓаните.

Политиката на управување со јавен долг ќе биде насочена кон обезбедување на неопходните средства за финансирање на буџетскиот дефицит, за отплата на долговите што достасуваат како резултат на задолжувањата од претходните години и за проектно финансирање, без притоа да се предизвика неоправдано зголемување на долгот до ниво кое може да ја загрози стабилноста на економијата и економскиот раст на државата.

Буџетскиот дефицит како процентуално учество во БДП ќе се намалува од 4% во 2025 година на 3,5% во 2026 година, 3% во 2027 година, 3% во 2028 година, 2,8% во 2029 година и 2,8% во 2030 година. Воедно, примарното буџетско салдо има тренд на намалување, и тоа од 2% од БДП во 2025 година на 1,6% во 2026 година, 1% во 2027 година, 1% во 2028 година, 0,7% во 2029 година и 0,7% во 2030 година.

СОДРЖИНА

Вовед	5
1. Макроекономски движења и проекции	6
1.1 Меѓународни економски движења и проекции.....	6
1.2 Тековни економски движења.....	8
1.3 Среднорочни макроекономски проекции.....	11
2. Буџет на Република Северна Македонија (Буџет на централна власт и фондови).....	14
2.1 Остварувања во 2024 година.....	14
2.2 Буџет на Република Северна Македонија за 2025 година	16
2.3 Измени и дополнувања на Буџетот на Република Северна Македонија за 2025 година	17
2.4 Остварувања во период Јануари-Октомври 2025 година	17
2.5 Среднорочна рамка на Буџетот на РСМ за периодот 2026 - 2030 година	19
2.5.1 Приходи.....	22
2.5.2 Расходи	28
2.5.3 Дефицит на Буџетот на РСМ и финансирање	33
2.5.4 Буџет на општа влада (консолидиран буџет на РСМ и буџет на општини).....	34
2.5.5 Секторски пристап на расходите.....	34
2.6 Буџет на локалната власт	54
2.6.1 Буџет на локалната власт	54
2.6.2 Остварувања во 2024 и 2023 година	56
2.6.3 Буџети на единиците на локалната самоуправа за 2025 година.....	57
2.6.4 Остварувања во периодот јануари – октомври 2025 година.....	58
2.6.5 Среднорочна рамка за буџетот на локалната власт	60
2.7 Јавни претпријатија и трговски друштва во сопственост на државата	62
3. Други аспекти и унапредување на управувањето со јавните финансии	67
3.1 Програма за реформа на управувањето со јавните финансии 2025 - 2028 година	67
3.2 Извештај за пријавените обврски согласно Законот за пријавување и евиденција на обврските... 68	
4. Користење на претпристапната помош од ЕУ.....	72
4.1. ИПА 1 - Финансиска перспектива 2007 - 2013.....	72
4.2. ИПА 2 - Финансиска перспектива 2014 - 2020.....	72
4.3. ИПА 3 - Финансиска перспектива 2021 – 2027.....	73
4.4 Листа на планирани проекти во периодот од 2026 до 2030 година:	74
5. Јавен долг	76
5.1. Висина на јавниот и државниот долг	77
6. Компаративна анализа на макроекономските и фискалните проекции.....	77
6.1 Споредба со Фискална стратегија 2026 - 2030 година.....	77
6.2 Споредба со проекциите на други домашни и меѓународни институции	79
6.3 Споредба со Стратегијата за управување со јавен долг 2026 – 2030 година.....	79
6.4 Споредба на Инструментот за претпристапна помош (ИПА) на Европската Унија со Буџетот за 2024 година и неговата реализација и со Буџетот за 2023 година и неговата реализација, како и квалитативно и квантитативно објаснување на главните отстапувања	80
6.5 Споредба на проекциите на Инструментот за претпристапна помош (ИПА) на Европската Унија со претходната Фискална стратегија, како и квалитативно и квантитативно објаснување на главните промени, вклучително и на промените во политиките.....	81

7.	Фискални ризици и анализа на сензитивност	81
7.1	Макроекономска анализа на ризици.....	82
7.2	Јавен долг	86
7.3	Државни гаранции	87
7.4	Јавни инвестиции	87
7.5	Трансфери кон јавни претпријатија	90
7.6	Локална самоуправа	91
7.7	Јавно приватно партнерство.....	92
7.8	Правни побарувања	93
7.9	Ризици за животната средина	93
8.	Очекувани резултати од среднорочните проекции	94

Врз основа на член 17 став 5 од Законот за буџети („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 203/22, 59/23, 277/23, 39/24, 76/24 и 272/24) Владата на Република Северна Македонија, на седницата одржана на __.12.2025 година, ја донесе Ревидираната Фискална стратегија на Република Северна Македонија за 2026 – 2030 година.

Вовед

Ревидираната фискалната стратегија во периодот 2026 - 2030 година останува на проекциите и ќе биде насочена кон подобрување на макроекономската стабилност, поддршка на економската активност преку постепена фискална консолидација, подобрување на управувањето со јавните финансии и одржување високо ниво на капитални расходи.

Клучни елементи на фискалната политика за време на мандатот на Владата на Република Северна Македонија ќе бидат дисциплинирана фискална политика, намалување на сивата економија и поголема наплата на приходите и фискална консолидација.

Покрај определбата за фискална консолидација и буџетски заштеди, ќе продолжи поддршката на економијата со инвестиции во инфраструктурни проекти, редизајнирање на структурата на јавните финансии преку одржување високо ниво на капитални расходи и зајакнување на транспарентноста и отчетноста.

Во периодот 2026–2030 година, даночната политика ќе биде насочена кон поттикнување економски раст и зголемување на благосостојбата на граѓаните. Целта е да се обезбеди ефикасен, транспарентен и современ даночен систем кој ќе се темели на напредни дигитални технологии и иновации во оданочувањето, со цел постигнување забрзан, инклузивен и одржлив економски раст.

Во таа насока, преку намалување на сивата економија, зголемување на наплатата на приходите во државниот буџет и дигитализација на даночните процедури, ќе се воспостави ефикасен систем во кој секој ќе ги исполнува своите даночни обврски правично и во согласност со начелото на еднаквост. Ова ќе овозможи задржување на ниските даночни стапки, а во исто време и поголем износ на средства за капитални инвестиции, даночни ослободувања, субвенции и стимулации за работењето на домашниот приватен сектор и граѓаните.

Политиката на управување со јавен долг ќе биде насочена кон обезбедување на неопходните средства за финансирање на буџетскиот дефицит, за отплата на долговите што достасуваат како резултат на задолжувањата од претходните години и за проектно финансирање, без притоа да се предизвика неоправдано зголемување на долгот до ниво кое може да ја загрози стабилноста на економијата и економскиот раст на државата.

1. Макроекономски движења и проекции

1.1 Меѓународни економски движења и проекции¹

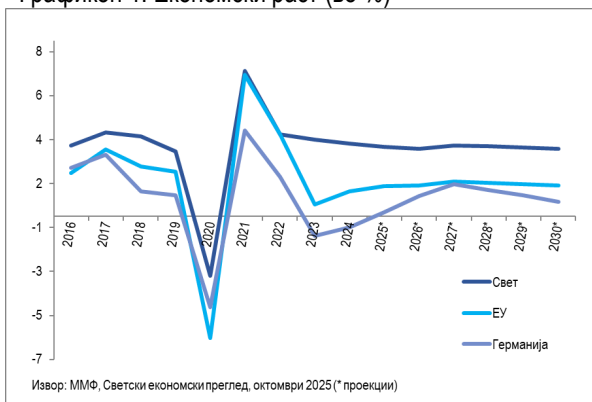
Глобалниот економски раст согласно октомврскиот извештај на ММФ, се очекува да забави од 3,3% во 2024 на 3,2% во 2025 и 3,1% во 2026 година. Ова преставува подобрување на очекувањата за раст во однос на јулскиот и априлскиот извештај од 2025 година, но во целина е за 0,2 п.п. пониско од проекциите објавени во октомври 2024 година.

Светската економија се прилагодува на новата реалност, оформена од влијанието на новите политики. По воведувањето на високите царини од САД, беа склучени некои договори за ублажување на рестрикциите, што доведе до ублажување на тензиите на меѓународната сцена. Од друга страна се уште има многу предизвици околу перспективите на глобалниот раст. Забавувањето на растот се должи на неизвесноста и заштитните мерки, иако ударот од царините е помал од очекуваниот.

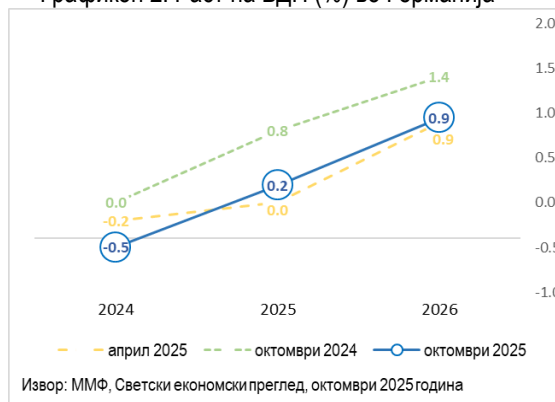
Развиените земји се очекува да регистрираат раст од 1,6% во 2025 и 2026 година, при што растот во САД ќе забави на 2% во 2025 година (за разлика од остварените 2,8% во 2024 година). За **земјите во развој** е проектиран раст од 4,2% во 2025 и 4% во 2026 година.

Во **Еврозоната** се очекува умерено закрепнување на растот, на 1,2% во 2025 година и на 1,1% во 2026 година. Иако се работи за подобрување во однос на април и јули, ова претставува кумулативна надолна ревизија од 0,4 п.п. во споредба со октомврскиот извештај од 2024 година. Зголемената неизвесност на повеќе фронтови и повисоките царини се главните причини за надолната ревизија. Закрепнувањето на приватната потрошувачка поради повисоките реални плати и фискалното олеснување во Германија во 2026 година обезбедуваат само делумна компензација. За **Германија** е проектиран раст од 0,2% во 2025 и 0,9% во 2026 година.

Графикон 1. Економски раст (во %)

Графикон 2. Раст на БДП (%) во Германија

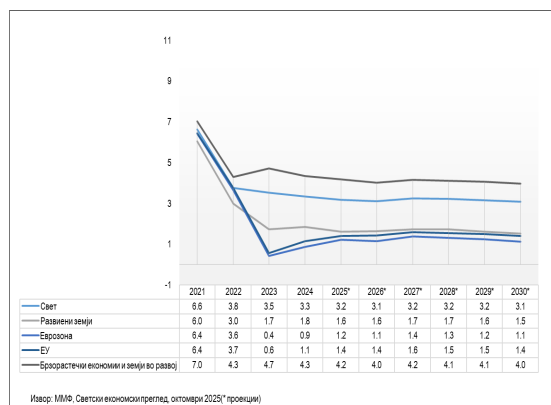

Глобалната инфлација се очекува да се намали на 4,2% во 2025 и на 3,7% во 2026, при што во развиените земји се предвидува да се намали од 2,5% во 2025 година на 2,2% во 2026 година, а во земјите во развој, од 5,3% во 2025 година на 4,7% во 2026 година. Напредокот во намалувањето на инфлацијата се разликува меѓу земјите, а проекциите за инфлацијата останаа речиси непроменети, при што во САД инфлацијата забележа раст, додека во многу други земји истата се намали.

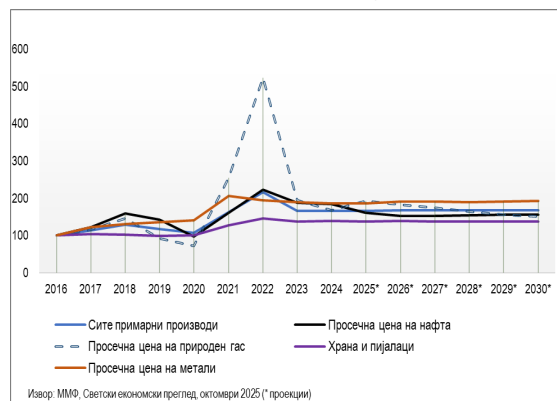
Според октомврските проекции, **цените на примарните производи** се очекува да останат во релативно стабилна зона, со умерен надолан тренд кај енергентите и претежно рамномерни движења кај храната и металите, во услови на подобрена глобална понуда и намалената геополитичка неизвесност.

¹ Анализата во овој дел се базира на извештајот на Меѓународниот монетарен фонд „Светски економски преглед“, објавен во октомври 2025 година.

Графикон 3. Инфлација (во %)

Графикон 4. Цени на примарни производи (индекс 2016=100)

Ризиците за остварување на изгледите за глобалниот економски раст, се главно надолни, како на краток, така и на среден рок. Долготрајната неизвесност може да ги намали потрошувачката и инвестициите. Понатамошно зголемување на заштитните мерки, вклучувајќи ги и нецаринските бариери, може да ги намали инвестициите, да ги наруши синџирите на снабдување и да го запре растот на продуктивноста. Поголеми од очекуваните шокови на пазарот на труд, особено поради строги имиграциски политики, би можеле дополнително да го забават економскиот раст, особено во земјите кои се соочуваат со стареење на население и недостаток на квалификувана работна сила. Зголемената финансиска ранливост и нестабилноста на пазарите може да предизвикаат повисоки трошоци за финансирање, додека потенцијално нагло намалување на вредноста на акциите на технолошките компании – доколку резултатите поврзани со вештачката интелигенција разочараат, би можело да го запре инвестицискиот бум и да создаде пошироки ризици за финансиската стабилност. Дополнителен ризик претставува и притисокот врз независноста на клучните економски институции, што може да ја наруши довербата во економските политики. Големите промени на цените на примарните производи поради климатски или геополитички кризи претставуваат ризици, особено за сиромашните земји кои ги увезуваат истите. Од страна на нагорните ризици, напредокот во трговските преговори би можел да доведе до намалување на царините и поголема предвидливост, додека зајакнувањето на структурните реформи може да го поттикне растот на среден рок. Брзиот технолошки напредок и повисокиот раст на продуктивноста, особено преку вештачката интелигенција, би можеле да создадат дополнителни позитивни ефекти врз глобалната економија.

Табела 1. Макроекономски индикатори – меѓународно економско окружување

	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Реален раст на БДП, %							
Свет	3.3	3.2	3.1	3.2	3.2	3.2	3.1
Развиени земји	1.8	1.6	1.6	1.7	1.7	1.6	1.5
Еврозона	0.9	1.2	1.1	1.4	1.3	1.2	1.1
ЕУ	1.1	1.4	1.4	1.6	1.5	1.5	1.4
Брзорастечки економии и земји во развој	4.3	4.2	4.0	4.2	4.1	4.1	4.0
Просечни потрошувачки цени, %							
Свет	5.8	4.2	3.7	3.4	3.3	3.2	3.2
Развиени земји	2.6	2.5	2.2	2.1	2.1	2.1	2.1
Еврозона	2.4	2.1	1.9	2.1	2.0	2.0	2.0
ЕУ	2.6	2.4	2.2	2.2	2.1	2.1	2.1
Брзорастечки економии и земји во развој	7.9	5.3	4.7	4.2	4.1	3.9	3.9
Раст на светската трговија, %	3.5	3.6	2.3	3.1	3.2	3.1	3.0
Стапка на невработеност, %							
Развиени земји	4.6	4.7	4.7	4.6	4.5	4.4	4.4
Еврозона	6.4	6.4	6.3	6.2	6.2	6.1	6.1

Извор: ММФ, Светски економски преглед, октомври 2025 година (* проекции)

1.2 Тековни економски движења

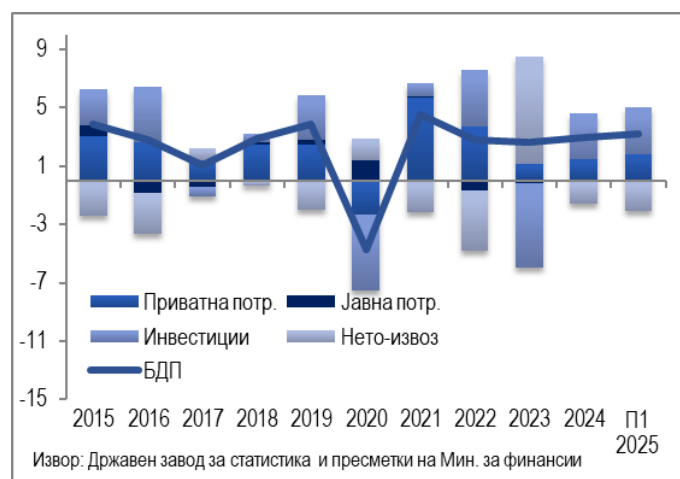
Домашната економска активност во вториот квартал од 2025 година забрза и оствари реален раст од 3,4% на годишна основа, по растот од 3,0% во претходниот квартал. Оттука, кумулативниот економски раст во првото полугодие достигна 3,2%. Позитивниот тренд на економски раст продолжи и во услови на неизвесност предизвикана од глобалните фактори, укажувајќи на понатамошно закрепнување и позитивни очекувања кај економските субјекти преку интензивирање на инвестициската активност. Според расходната страна, растот на економската активност е поттикнат од зголемената домашна побарувачка, предводена од бруто-инвестициите и личната потрошувачка, додека нето-извозот имаше негативен придонес.

Главен двигател на растот се бруто-инвестициите, кои во првата половина од годината остварија двоцифрен раст од 11,7%, поддржани од засилената градежна активност, особено во инфраструктурните проекти поврзани со Коридорите 8 и 10. Покрај непосредниот ефект врз економската активност, овие проекти имаат значаен долгорочен потенцијал за зголемување на конкурентноста, привлекување приватни инвестиции и поттикнување одржлив економски раст. Кредитната активност кон корпоративниот сектор продолжи со висок интензитет, обезбедувајќи финансиска поддршка за инвестициите. Дополнително, поволната деловна клима и кредитната линија на Владата за финансирање на инвестиции и развој на приватни компании ги поттикнува стопанските субјекти да ја искористат оваа поддршка за реализација на капитални проекти. Заедно, овие фактори ја зајакнаа позитивната динамика на економскиот раст и ја консолидираа основата за понатамошниот развој.

Потрошувачката забележа реален раст од 2,1%. Личната потрошувачка забрза и оствари раст од 2,6%, поддржана од повисокиот расположлив доход на домаќинствата, поволните движења на пазарот на трудот, растот на платите и пензиите, како и засилената кредитна активност кон домаќинствата. Јавната потрошувачка остана непроменета во однос на истиот период минатата година.

Во првото полугодие од 2025 година надворешно-трговската размена покажа знаци на закрепнување по континуираниот пад во 2024 година. Извозот на стоки и услуги оствари реален раст од 5,2%, додека увозот се зголеми за 6,9%, што упатува на постепено обновување на побарувачката на странските пазари, како и на домашниот пазар. Согласно месечните податоци, во првите девет месеци од 2025 година извозот на стоки забележа раст од 2,0%, предводен од зголемениот извоз на машини и транспортни уреди (во чии рамки најголемо зголемување забележаа категориите друмски возила и електрични машини и апарати). Увозот на стоки порасна за 3,5%, пред сè поради зголемениот увоз на интермедијарни производи. Трговскиот дефицит во првите девет месеци се прошири за 7,3% во однос на истиот период минатата година.

Графикон 5. Расходна структура на економскиот раст (придонес во раст, п.п.)

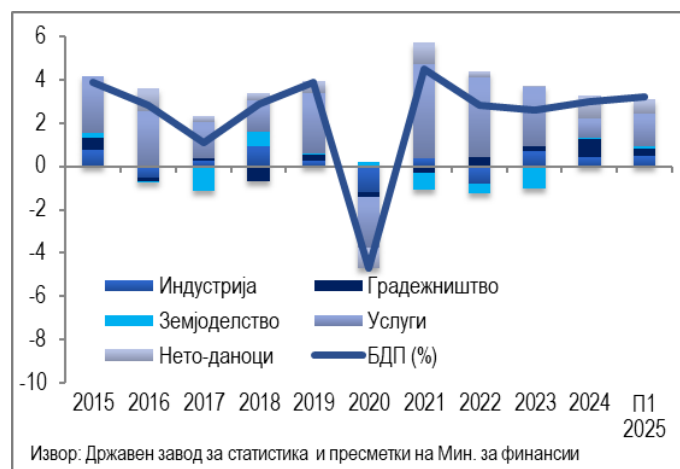
Гледано по сектори, во првото полугодие од 2025 година е регистриран раст на производството во сите сектори, при што услужниот сектор беше главен двигател на економскиот раст. Активноста во услужниот

сектор се зголеми за 2,5%, со најголем придонес од дејностите трговија, транспорт и угостителство, кои остварија раст од 4,4%. Значителен раст е евидентиран во стручни, научни и технички дејности од 5,3%, како и кај информациите и комуникациите од 4,2%. Високофреквентните податоци за внатрешната трговија во првите девет месеци укажуваат на реален раст од 1,6%, поттикнат пред сè од зголемениот промет со автомобилски горива, како и со храна, пијалаци и тутун.

Градежната активност бележи засилен раст од 7,2%, поддржан од реализацијата на јавните инфраструктурни проекти, како и од зголемената изградба на станбени и деловни објекти. Високофреквентните податоци за првите девет месеци од годината потврдуваат дека градежната активност продолжи да се интензивира, достигнувајќи двоцифрен раст од 17,9%. Нискоградбата, која забележа значителен раст од 23,5%, се издвојува како главен двигател, поттикната од интензивираната реализација на инфраструктурните проекти.

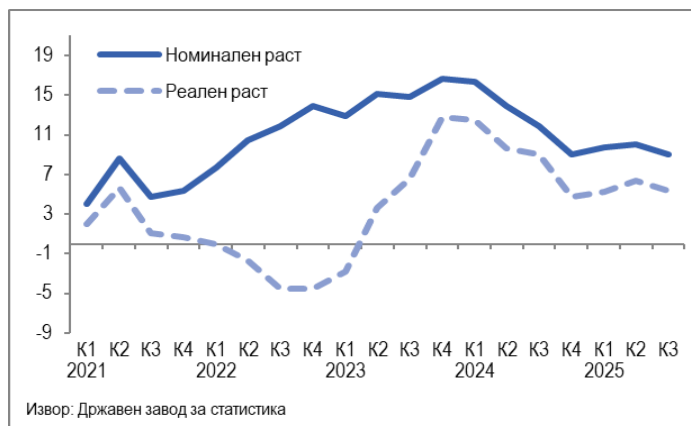
Индустрискиот сектор забележа раст од 3,0%, предводен од преработувачката индустрија, чија активност се зголеми за 4,1%. Согласно месечните податоци, преработувачката индустрија и секторот рударство и вадење камен беа главните двигатели на растот на индустриското производство во првите десет месеци од годината, при што преработувачката индустрија оствари кумулативен раст од 3,3%, а рударството од 0,5%. Земјоделскиот сектор регистрира умерен раст од 1,4%, со што продолжија позитивните движења започнати од минатата година.

Графикон 6. Структура на економскиот раст според производниот метод (придонес во раст, п.п.)

На пазарот на труд продолжува трендот на намалување на невработеноста и пораст на вработеноста. Согласно податоците на ДЗС, стапката на невработеност во вториот квартал од 2025 година изнесува 11,5%, додека кај младите (15-29) изнесува 21,6% и во однос на истиот квартал минатата година истите се намалени за 1,0 п.п. и 1,2 п.п., соодветно. Вкупниот број на невработени лица изнесува 91.377 лица, и истиот е помал за 7,2% (7.039 лица). Стапката на вработеност изнесува 46,2% и во однос на истиот квартал претходната година е зголемена за 0,6 п.п.. Вкупниот број на вработени изнесува 701.369 лица, и истиот е поголем за 1,4% (9.633 лица). Просечната нето-плата во првите девет месеци од 2025 година се зголеми за 9,9% во однос на истиот период претходната година, односно за 5,7% на реална основа. Пораст на нето-платата е забележан во сите сектори, при што највисок е растот во образование, здравствена и социјална заштита, и административни и помошни дејности.

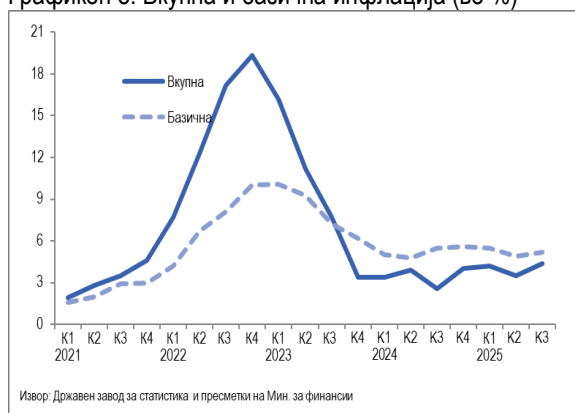
Графикон 7. Раст на просечната нето-плата (во %)

Во периодот јануари–октомври 2025 година, просечната стапка на **инфлација** изнесува 4,1%. Во истиот период, цените на храната и енергијата се зголемија за 4,3% и 1,0%, додека цените на нафтените деривати се намалија за 5,3%. Базичната инфлација во првите десет месеци од годината изнесува 5,1%. Овој период се одликува со забрзан раст на цените на храната и стабилизирање на цените на енергенсите, додека базичната инфлација, иако и понатаму покачена, покажува одредени знаци на стабилизација.

Ценовните движења на почетокот од 2025 година беа обликувани од нагорниот тренд започнат кон крајот на 2024 година, поттикнат од повисоката инфлација на храната и придонесот на базичната компонента. Како одговор на засилените ценовни притисоци, Владата кон крајот на февруари воведо мерки за намалување на цените на основните прехранбени производи, што придонесе за забавување на инфлацијата во март и април. Сепак, инфлаторните притисоци повторно се засилија во мај, одразувајќи ја основната сила на растот кај храната и базичната инфлација. Во август и септември беше забележано забавување на инфлациониот раст, меѓутоа во октомври инфлацијата повторно забрза на годишно ниво (4,5%), главно поради растот на прехранбената компонента, додека базичната компонента во октомври забележа забавување. Оттаму, согласно остварувањата во текот на годината проекцијата за инфлацијата е нагорно ревидирана и се очекува просечно да изнесува 3,9% во 2025 година.

Графикон 8. Вкупна и базична инфлација (во %)

Движењата на **тековната сметка на билансот на плаќања** во првата половина на 2025 година резултираа со дефицит од 524 милиони евра, кој е значително повисок во однос на истиот период од претходната година. Проширувањето на дефицитот на тековната сметка главно се должи на намалувањето на суфицитот на сметката на услуги (-26,2%) и на сметката на секундарен доход (-5,2%). Приливот на тековни трансфери од странство е намален преку официјалните канали, како и врз основа на менувачкото работење

Приливот на странски директни инвестиции (СДИ) во првото полугодие од 2025 година изнесува 221 милион евра, што претставува намалување од 60,6% во споредба со истиот период претходната година, кога беше остварен исклучително висок износ на СДИ. Приливот на СДИ е резултат на приливот по основ на сопственички капитал и реинвестирање на добивката кој е повисок во однос на минатата година, додека одлив е регистриран по основ на должничките инструменти.

Девизните резерви на крајот од октомври 2025 година изнесуваат 4,8 милијарди евра и во однос на октомври 2024 година се намалени за 2,7% или 132,4 милиони евра. Девизните резерви на крајот на октомври 2025 година обезбедуваат 4,8-месечна покриеност на увозот на стоки и услуги од претходниот 12-месечен период.

Графикон 9. Салдо на тековна сметка и прилив на СДИ (во % од БДП)

Народната банка ја задржа **основната каматна стапка** на нивото од 5,35% во октомври 2025 година, ниво кое е непроменето од февруари 2025 година. Оваа одлука е во согласност со претпазливостта пристап во водењето на монетарната политика, имајќи ги во предвид економските услови, зголемените надворешни ризици и домашните неизвесности.

Во октомври 2025 година, **вкупното кредитирање на банките** се зголеми за 12,1% на годишно ниво, при што кредитирањето на домаќинствата порасна за 10,6%, а кредитирањето на претпријатијата за 13,7%. **Вкупниот депозитен потенцијал** во октомври 2025 година, оствари раст од 11,8% на годишно ниво, како одраз на растот кај депозитите на домаќинствата за 14,0% и растот кај депозитите на претпријатијата за 8,1%. Во октомври 2025 година, растот на штедењето во домашна валута изнесува 17,0% на годишно ниво.

1.3 Среднорочни макроекономски проекции

Макроекономските проекции презентирани во оваа ревидирана Фискална стратегија генерално се засноваат на истите основни претпоставки, политики и мерки утврдени во претходната Стратегија, како континуитет на економската и фискалната политика на среден рок. Имајќи предвид дека во меѓувреме не се случени значајни промени во политиките, структурните фактори како и надворешното опкружување, извршените ревизии на макроекономските проекции се ограничени и претежно произлегуваат од ревидираните податоци за остварувањата во претходниот период како и тековните економски движења и очекувања.

Стратешки инвестиции во инфраструктурата и енергетиката, финансиска поддршка на инвестициската активност на домашните производни компании за зголемување на иновативноста, конкурентноста и продуктивноста, реформи во деловното опкружување и даночната политика, и раст на извозот, се основни претпоставки за макроекономското сценарио на среден рок, кои, во услови на очекувано стабилизирање на геополитичките и трговски тензии, се очекува да придонесат кон постепено забрзување на економскиот раст.

Развивање на човечкиот капитал е еден од главните предуслови за остварување на повисоки стапки на раст на среден рок, преку зголемување на ефикасноста и продуктивноста во домашната економија.

Реформите во образованието и прилагодувањето на потребите на пазарот на труд согласно современите текови, здравството и социјалната сигурност ќе придонесат кон развој на човечкиот капитал како основа за обезбедување на долгорочен развој.

Зајакнување на владеењето на правото со фокус на борбата против корупција, сивата економија и нелојалната конкуренција, како и дигитализацијата на процесите во обезбедувањето на јавните услуги за граѓаните и компаниите, се очекува значително да го зголемат потенцијалот за раст.

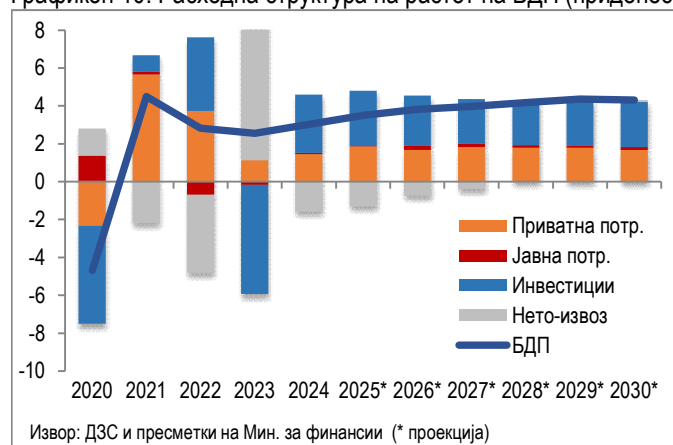
Значителен придонес кон растот се очекува и од активностите за привлекување на странски директни инвестиции и проширувањето на капацитетите на постоечките, кои преку воведувањето на нови современи технологии, понатамошна диверзификација на производството со производи со поголема додадена вредност и диверзификација на пазарите, дополнително ќе го зајакнат извозниот капацитет на земјата. Присуството на поголем број странски компании ќе ја отвори можноста за соработка со домашните компании кои, преку мерките за поддршка од Владата за подигање на стандардите во работењето и конкурентноста, ќе може да се вклучат во глобалните синџири за снабдување.

Имајќи ја во вид структурата и отвореноста на македонската економија една од основните претпоставки за остварување на забрзан раст е нормализација на глобалните движења, стабилизирање на инфлациските притисоци и јакнење на економската активност кај нашите главни трговски партнери, што ќе придонесе за зголемување на надворешната побарувачка и подобрување на амбиентот за инвестирање.

Поддршка на економскиот раст се очекува и од Планот за раст на ЕУ, инструмент кој го стимулира процесот на приближување кон просечниот стандард на ЕУ преку обезбедување дополнителни средства за финансирање на капитални проекти и планираните структурни реформи во Реформската агенда.

Врз основа на остварувањата во првата половина кои се во линија со очекувањата, проекцијата за реалниот раст на БДП за 2025 година е умерено ревидирана на 3,5% (од 3,7%), во услови на нагорна ревизија на остварувањата за 2024 година, но и ограничувањата кои произлегуваат од надворешното окружување пред се кај главните трговски партнери. Во 2026 година се очекува понатамошно забрзување на реалниот раст на БДП на 3,8%, како и во периодот 2027-2030 година кога просечниот раст на економската активност се очекува да изнесува 4,2%.

Графикон 10. Расходна структура на растот на БДП (придонес во раст, п.п.)

Бруто-инвестициите и понатаму се очекува да имаат главна улога во придвижувањето на економската активност и во нејзиното постепено забрзување на среден рок, поттикнати од интензивирањето на реализацијата на големите инфраструктурни проекти финансирани од државата (коридор 8 и 10 и железничката инфраструктура). Во периодот 2026 - 2030 година инвестициите се очекува да растат со просечна стапка од 7,2%, во услови на високо ниво на предвидени капитални инвестиции во Буџетот придружени со мерките за оптимизација на трошоците, динамиката, и условите за градба, со цел обезбедување на квалитетна инфраструктура која ќе ја зголеми конкурентноста и развојот на деловните субјекти, како и привлекување на нови странски инвестиции. Покрај инвестициите во патната и железничката

инфраструктура се очекува реализација на крупни инвестиции во енергетиката кои треба да придонесат кон енергетска трансформација, независност и одржливост, како и инвестиции во образованието, здравството и животната средина. Дополнителен двигател на бруто-инвестициите ќе биде и поддршката на општините за реализација на капитални инвестиции со цел порамномерен регионален развој и унапредување на животот на граѓаните. Значителен придонес врз растот на инвестициите ќе има инвестициската активност на домашните претпријатија, имајќи ја во вид искористеноста и интересот за поволната кредитна линија обезбедена од Владата за инвестиции во нови производни капацитети и зголемување на нивната конкурентност. Покрај финансиската поддршка, компаниите ќе бидат поддржани и преку предвидливо даночно окружување, дигитализирање на услугите и намалување на бирократијата и граничните процедури. Поволните услови за инвестирање ќе придонесат кон зголемен прилив на странски инвестиции, преку унапредување на системот за финансиска поддршка во насока на понатамошно диверзифицирање на производната структура и обезбедување на нови пазари.

Приватната потрошувачка се очекува да биде значаен двигател на економскиот раст во периодот 2026-2030 година при што е проектиран просечен годишен раст од 2,7% на реална основа. Растот на приватната потрошувачка се поврзува со очекувањата за зголемување на вработеноста, стабилно ниво на приватни трансфери и кредитната поддршка од банките.

Јавната потрошувачка во односниот период се очекува да има умерен раст од 1% во просек, како резултат на определбата за намалување на непродуктивните буџетски расходи, подобро управување со јавните финансии и спроведување на процес на фискална консолидација.

Табела 2. Основни макроекономски показатели за Северна Македонија

	2023	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
БДП, реална стапка на раст	2,6	3,0	3,5	3,8	4,0	4,2	4,4	4,3
Стапка на инфлација (просек)	9,4	3,5	3,9	2,5	2,0	2,0	2,0	2,0
Бруто-инвестиции (% од БДП)	29,6	30,6	31,5	32,7	33,6	34,3	35,0	35,8
Салдо на тековна сметка (% од БДП)	0,3	-2,2	-4,0	-3,8	-3,6	-3,1	-2,7	-2,3
Нето-плата - номинален пораст (%)	14,9	12,6	10,0	6,5	5,2	4,8	4,4	4,4
Стапка на невработеност (просек)	13,1	12,4	11,2	10,1	9,2	8,5	8,0	7,5
Стапка на вработеност (просек)	45,4	45,8	46,6	47,3	48,1	49,0	49,9	50,7

Извор: ДЗС, НБРСМ и проекции (*) на Министерството за финансии

Во следниот период се очекува понатамошно јакнење на пазарот на труд, како резултат на инвестициите и потребата од работна сила поддржани од мерките и активностите за отворање на нови работни места. Во услови на демографски притисоци предизвикани од стареење на населението и раселување пред сè на работоспособното население, постојат услови за зголемување на вработеноста, имајќи предвид дека речиси половина од работоспособното население е неактивно. Мерките насочени кон подобро таргетирање на социјалната помош и активација на невработените корисници на социјална поддршка, се очекува позитивно да влијаат врз вработеноста. Исто така, предвидени се поголеми средства за програми и активни мерки за вработување со особен фокус на млади лица, жени и ранливи категории на население, за стекнување на вештини, доквалификации и преквалификации, како и поддршка на претприемништвото. Реформите во средното стручно образование и унапредувањето на наставните програми во гимназиското образование за стекнување на дигитални вештини се очекува да придонесат кон намалување на неусогласеноста на вештините на пазарот на труд. Оттаму, во периодот 2026-2030 година се очекува зголемување на вработеноста, односно е проектиран просечен годишен раст од 1,7%. Ваквите движења на пазарот на трудот се предвидува да придонесат стапката на невработеност постепено да се намалува и во 2030 година да достигне 7,5%. Истовремено, проектиран е и раст на стапката на вработеност, која во 2030 година ќе достигне 50,7%. Просечната нето-плата во периодот 2026-2030 година се очекува да расте со просечна стапка од 5,1% главно водена од растот на продуктивноста во економијата.

Во наредниот период се очекува стапката на инфлација да се движи по надолен тренд, односно истата е проектирана на ниво од 2,5% во 2026 година. Проектираната инфлација за 2026 година се темели на очекувањата за стабилни цени на енергенсите и храната на меѓународните берзи и стабилизирање на домашната базична инфлација. На среден рок, инфлацијата се очекува да се стабилизира и да се врати кон историскиот просек од 2% во периодот 2027-2030 година.

Во 2025 година се очекува салдото на тековната сметка на платниот биланс да забележи дефицит од 4,0% од БДП во услови на понизок суфицит кај услугите и секундарниот доход. Во наредниот среднорочен период се предвидува постепено намалување на дефицитот на тековната сметка до ниво од 2,3% од БДП во 2030 година, како резултат на очекуваното стеснување на трговскиот дефицит. Позитивните движења кај приливот на СДИ се очекува да продолжат и во периодот 2026 - 2030 година, што ќе има поволно влијание врз задржувањето на девизните резерви на адекватно ниво.

Основното макроекономско сценарио е придружено со ризици, коишто се оценуваат како надолни во однос на проектираниот економски раст. Конфликтите во Украина и на Блискиот Исток и понатаму продолжуваат и покрај заложбите за прекин на воените дејствија, што предизвикува понатамошна неизвесност. Неодамнешните царини воведени од САД предизвикуваат значителна загриженост за разгорување на трговската војна која силно ќе го погоди протокот на стоки, капитал и луѓе со неповолни ефекти врз синџирите на снабдување и надворешното окружување. Иако директните ефекти од воведените царини за македонската економија се ограничени, непосредните ефекти може да бидат значителни со оглед на тоа што со нив се опфатени и земјите од ЕУ кон кои е насочен околу 77% од вкупниот извоз на земјата. Нарушената доверба на меѓународно ниво може да ги забави одлуките на компаниите за реализација на планираните инвестиции. Во однос на домашните фактори, забавената реализација на капиталните инвестиции и предвидените реформи може да го одложат очекуваното динамизирање на економската активност. Ризиците за проекцијата на инфлацијата се поврзани со движењата на цените на примарните производи, односно раст на истите поради геополитичките фактори и нарушувања во синџирот на снабдување.

2. Буџет на Република Северна Македонија (Буџет на централна власт и фондови)

2.1 Остварувања во 2024 година

Во 2024 година, реализацијата на вкупните приходи на Буџетот на Република Северна Македонија² (Табела 3) изнесуваше 305.553 милиони денари или околу 96% од ребалансот на Буџетот за 2024 година, односно тие се повисоки за 10,3% во однос на наплатените претходната година. Од овој износ, 177.889 милиони денари се даночни приходи и тие бележат пораст од 12,8% во однос на минатата година. Приходите од ДДВ беа реализирани на ниво од 81.465 милиони денари и истите доминираат во структурата на даночните приходи со 45,8%. Приходите од данок од личен доход беа остварени во износ од 31.852 милиона денари, приходите од данокот на добивка беа наплатени во износ од 20.185 милиони денари, додека акцизите достигнаа ниво од 28.705 милиони денари. Сите видови даночни приходи забележаа пораст, освен другите даночни приходи кои забележаа пониска реализација споредено со минатата година. Приходите од социјални придонеси изнесуваа 105.668 милиони денари и истите се повисоки за 13.046 милиони денари или 14,1% во однос на 2023 година. По основ на пензиско осигурување беа реализирани 71.436 милиони денари, по основ на вработување 4.383 милиони денари, додека по основ на здравствено осигурување беа наплатени 29.849 милиони денари.

Во 2024 година, неданочните приходи изнесуваа 16.920 милиони денари. Во овие рамки доминантни се неданочните приходи на буџетските корисници на сопствените сметки, кои беа остварени на ниво од 9.004 милиони денари. Капиталните приходи изнесуваа 1.851 милион денари, додека буџетските корисници реализираа 3.225 милиони денари по основ на донации од меѓународна мултилатерална и билатерална соработка.

² Согласно Измените и дополнувањата на Буџетот на РСМ за 2024 година („Службен весник на РСМ“ бр. 169/2024)

Вкупните расходи на Буџетот на Република Северна Македонија во 2024 година беа реализирани во износ од 347.492 милиони денари или околу 95,8% од ребалансот на Буџетот за 2024 година, односно за 9,1% повеќе во однос на минатата година. Во овој период, обврските на буџетските корисници, законските права на граѓаните и доспеаните обврски кон домашните и странските кредитори беа навремено и непречено подмирени.

Во овие рамки, тековните расходи изнесуваа 318.794 милион денари. Во овој период беа исплатени 43.889 милиони денари за плати и надоместоци за вработените во институциите што се буџетски корисници, додека расходите за стоки и услуги беа реализирани во износ од 22.923 милиони денари.

Најголемо учество во структурата на тековните расходи имаат трансферите, за кои во овој период беа исплатени 234.170 милиони денари. Редовно се сервисираа обврските на државата по основ на исполнување на правата за загарантирана социјална заштита на населението (парични надоместоци за ранливите категории граѓани, како и надоместоци по основ на детски и родителски додаток), за чија намена беа реализирани 14.761 милион денари. За редовна исплата на пензиите беа наменети 90.646 милиони денари. За финансирање на здравствените услуги и надоместоци беа исплатени 47.749 милиони денари, додека за исплата на паричен надоместок во случај на невработеност беа наменети 2.653 милиони денари преку Агенцијата за вработување. Од Буџетот на Република Северна Македонија кон општините беа трансферирани 26.582 милиони денари како блок дотации за финансирање на пренесените надлежности, како и наменски дотации за финансирање на материјалните трошоци во локалните јавни установи. Исто така, беа трансферирани и 4.202 милиона денари од приходот остварен од данок на додадена вредност. Во текот на анализираниот период, континуирано и навремено беа исплаќани субвенциите во областа на земјоделството со цел подобрување на квалитетот и конкурентноста на овој сектор.

За редовно сервисирање на обврските по основ на камати беа одвоени 17.812 милиони денари, согласно амортизационите планови за домашно и надворешно задолжување. Од овој износ, 10.900 милиони денари беа наменети за исплата на камати по надворешно задолжување. За редовно сервисирање на обврските по основ на отплата на главнина беа исплатени средства во износ од 38.928 милиони денари.

Реализацијата на капиталните расходи во 2024 година изнесуваше 28.698 милиони денари. Тие се пониски за 14.826 милиони денари или 34,1% во однос на претходната година.

Во 2024 година беше остварен дефицит на Буџетот на РСМ во висина од 41.939 милиони денари или 4,4% во однос на проектираниот БДП за 2024 година.

Табела 3. Буџет на Република Северна Македонија за 2024 година и реализација за 2024 година

	Буџет 2024	Ребаланс 2024	Реалока ција	Реализација 2024	Реализација 2023	Реализација 2024/Реалокац ија 2024 (%)	Реализација 2024/2023 (%)
	во %						
Вкупни приходи	310.097	318.150	318.150	305.553	277.127	96,0%	10,3%
Даночни приходи и придонеси	279.044	284.469	284.469	283.557	250.355	99,7%	13,3%
Даночни приходи	178.067	179.257	179.257	177.889	157.733	99,2%	12,8%
Данок на личен доход	31.116	31.542	31.542	31.852	27.257	101,0%	16,9%
Данок на добивка	19.483	21.118	21.118	20.185	16.927	95,6%	19,2%
ДДВ (нето)	80.698	78.458	78.458	81.465	70.036	103,8%	16,3%
Акциза	30.969	29.837	29.837	28.705	26.818	96,2%	7,0%
Увозни давачки	12.124	13.556	13.556	12.917	11.244	95,3%	14,9%
Други даноци	3.677	4.746	4.746	2.765	5.451	58,3%	-49,3%
Придонеси	100.977	105.212	105.212	105.668	92.622	100,4%	14,1%
Неданочни приходи	20.394	22.541	22.541	16.920	16.865	75,1%	0,3%
Капитални приходи	3.210	3.240	3.240	1.851	2.071	57,1%	-10,6%
Донации	7.449	7.900	7.900	3.225	7.836	40,8%	-58,8%
Вкупни расходи	343.638	362.816	362.816	347.492	318.574	95,8%	9,1%
Тековни расходи	298.459	318.118	325.443	318.794	275.050	98,0%	15,9%
Плати и надоместоци	41.178	44.537	44.361	43.889	36.877	98,9%	19,0%
Стоки и услуги	25.113	25.509	26.043	22.923	21.117	88,0%	8,6%
Трансфери до ЕЛС	29.834	30.787	30.787	30.784	27.459	100,0%	12,1%
Субвенции и трансфери	22.242	27.428	30.759	31.000	25.561	100,8%	21,3%
Социјални трансфери	163.282	172.224	175.862	172.386	151.095	98,0%	14,1%
Камати	16.810	17.632	17.632	17.812	12.941	101,0%	37,6%
Капитални расходи	45.179	44.698	37.374	28.698	43.524	76,8%	-34,1%
Дефицит	-33.540	-44.666	-44.666	-41.939	-41.447	93,9%	1,2%
Дефицит (% од БДП)	-3,5%	-4,6%	-4,6%	-4,4%	-4,6%		
Примарен деф. (% од БДП)	-1,7	-2,8	-2,8	-2,5	-3,2		
Финансирање на дефицит	33.540	44.666	44.666	41.939	41.447		
Приливи	78.594	83.727	83.727	80.867	85.035		
Домашни извори	39.763	55.128	55.128	55.529	36.156		
Странски извори	43.164	48.987	48.986	46.440	63.130		
Депозити ("-" е кумулирање на сметка)	-4.333	-20.388	-20.387	-21.102	-14.251		
Одливи	45.054	39.061	39.061	38.928	43.588		
Отплата по дом. задолж.	18.625	18.727	18.727	18.718	7.474		
Отплата по стр. задолж.	26.429	20.334	20.334	20.210	36.114		

Извор: Министерство за финансии

2.2 Буџет на Република Северна Македонија за 2025 година

Буџетот на Република Северна Македонија за 2025 година е развоен, со вклучена социјална компонента, и се базира на следните претпоставки:

- одржлива и дисциплинирана буџетска потрошувачка, при што проекциите на Буџетот се усогласени со утврдените стратешки приоритети и макроекономски параметри,
- намалување на несуштинските расходи и значајно подобрување на ефикасноста и целисходноста во трошењето на буџетските средства,

- поддршка, односно субвенционирање на граѓаните и стопанството преку јасно дефинирани критериуми за буџетска поддршка,
- буџетирање базирано на успешност и резултати за да се подобри ефикасноста и ефективноста на јавните расходи преку развој и континуирано следење на индикаторите за мерење на успешноста во реализацијата на политиките во Буџетот,
- буџетирање базирано на принцип на реалност, односно буџетските приходи се планирани во износи во кои може реално да се остварат, а расходите на ниво во кое ќе може да се извршат,
- редизајнирање на структурата на Буџетот и повисоки капитални инвестиции насочени кон реализација на инфраструктурни проекти, пред сè за изградба на транспортна и комунална инфраструктура, инвестиции во енергетски капацитети, инвестиции во образовната, здравствената и другата јавна инфраструктура,
- стратешко планирање на големи инфраструктурни проекти.

Карактеристично за Буџетот за 2025 година е тоа што и покрај фактот дека приходите се зголемени за 13%, расходите растат за 10% во однос на 2024 година, а со тоа буџетскиот дефицит се намалува за околу 3,3 милијарди денари. Вкупните приходи на Буџетот на Република Северна Македонија за 2025 година се планирани на ниво од 358,8 милијарди денари, а расходите на ниво од 400,2 милијарди денари. Вака планираните приходи и расходи резултираат со буџетски дефицит проектиран во апсолутен износ од 41.350 милиони денари или на ниво од 4% од планираниот БДП. Со ова ниво на буџетска потрошувачка се овозможува нормално и непречено функционирање на 11 институции, исполнување на обврските кон меѓународните кредитори и подобрување на животниот стандард на граѓаните и бизнис-заедницата.

2.3 Измени и дополнувања на Буџетот на Република Северна Македонија за 2025 година

Изменувањата и дополнувањата на Буџетот на Република Северна Македонија во 2025 година се насочени кон незначително ревидирање на иницијалните фискални проекции во согласност со макроекономските движења во првата половина од годината, реструктурирање на буџетските расходи помеѓу буџетски корисници за сервисирање на најприоритетните обврски, како и оптимизирање на изворите за финансирање преку искористување на финансиските средства од самофинансирачките активности.

Крајна цел на измените и дополнувањата на Буџетот за 2025 година е непречено извршување на Буџетот и одржување на идентично ниво на буџетскиот дефицит планиран со иницијалниот Буџет. Со ревидираните фискални проекции се врши усогласување на расходите со досегашната реализација и очекувањата, односно се дообезбедуваат средства за исплата на плати, пензии, програмски и проектни активности со едновременно искористувања на средствата од предходните години на посебните сметки.

Вкупните приходи се планирани на ниво од 362,4 милијарди денари или повисоко за околу 1 %, односно за околу 3,5 милијарди денари повеќе во однос на иницијалните проекции со планот за 2025 година. Овој незначителен пораст е резултат на непроменета проекција на даночни приходи, зголемени неданочни приходи по основ на уплата од Народната банка, како и проширувања на сметките за самофинансирачки активности.

Вкупните расходи се планирани на ниво од 403,7 милијарди денари или повисоко за околу 1%, односно за околу 3,5 милијарди денари повеќе во однос на иницијалните проекции со планот за 2025 година.

Буџетскиот дефицит е непроменет и изнесува 41,3 милијарди денари, односно 4% од БДП, а отстапувањето од фискалното правило е резултат на обезбедување на неопходни средства наменети за исплата на обврски од законски решенија и договори, како и за финансирање на инфраструктурни проекти.

2.4 Остварувања во период Јануари-Октомври 2025 година

Во периодот Јануари-Октомври 2025 година, вкупните приходи на Буџетот на Република Северна Македонија³ (Табела 4) беа реализирани во износ од 274,4 милијарди денари или околу 75,7% од Ребалансот

³ ³ Согласно Измените и дополнувањата на Буџетот на РСМ („Службен весник“ бр. 151/2025)

на буџетот за 2025 година, односно тие се повисоки за 4,3% во однос на наплатените во истиот период претходната година. Од овој износ, 157,2 милијарди денари се даночни приходи и тие бележат пораст од 3,3% во однос на истиот период минатата година. Приходите од ДДВ беа реализирани на ниво од 71,5 милијарди денари и истите доминираат во структурата на даночните приходи со 45,5%. Приходите од данокот од личен доход беа остварени во износ од 7.310 милиони денари, приходите од данокот на добивка беа наплатени во износ од 26,9 милијарди денари, додека акцизите достигнаа ниво од 26,2 милијарди денари. Приходите од данок од личен доход, ДДВ, акцизи и увозни давачки бележат пораст во однос на наплатата споредено со анализираниот период претходната година, додека другите даночни приходи бележат пониска реализација споредено со истиот период минатата година. Приходите од социјални придонеси беа остварени во износ од 93,8 милијарди денари и истите се за 2,2 милијарди денари или 2,4% повисоки во однос на истиот период во 2024 година. По основ на пензиско осигурување беа реализирани 63,4 милијарди денари, по основ на вработување 3,9 милијарди денари, а по основ на здравствено осигурување беа наплатени 26,5 милијарди денари.

Во периодот Јануари-Октомври 2025 година, неданочните приходи изнесуваа 16,5 милијарди денари. Неданочните приходи на буџетските корисници на сопствените сметки беа остварени на ниво од 6,5 милијарди денари. Капиталните приходи изнесуваа 2,2 милијарди денари, а буџетските корисници реализираа 4,8 милијарди денари по основ на донации од меѓународна мултилатерална и билатерална соработка.

Реализацијата на вкупните расходи на Буџетот на Република Северна Македонија во периодот Јануари-Октомври 2025 година изнесуваше 301 милијарди денари или околу 74,6% од Ребалансот на буџетот за 2025 година, односно за 1,4% повеќе во однос на анализираниот период минатата година. Во овој период, обврските на буџетските корисници, законските права на граѓаните и доспеаните обврски кон домашните и странските кредитори беа навремено и непречено подмирувани.

Во овие рамки, тековните расходи изнесуваа 279,4 милијарди денари. Во овој период беа исплатени 39,4 милијарди денари за плати и надоместоци за вработените во институциите - буџетски корисници, додека расходите за стоки и услуги беа реализирани во износ од 18,1 милијарди денари.

Најголемо учество во структурата на тековните расходи имаат трансферите, за кои во овој период беа исплатени 204,2 милијарди денари. Редовно се сервисираа обврските на државата по основ на исполнување на правата за загарантирана социјална заштита на населението (парични надоместоци за ранливите категории граѓани, како и надоместоци по основ на детски и родителски додаток), а за оваа намена беа реализирани 12,3 милијарди денари. За редовна исплата на пензиите беа наменети 88,9 милијарди денари. За финансирање на здравствените услуги и надоместоци беа исплатени 41,1 милијарди денари, додека за исплата на паричен надоместок во случај на невработеност беа наменети 1,6 милијарди денари преку Агенцијата за вработување. Од Буџетот на Република Северна Македонија кон општините беше извршен трансфер на 23,7 милијарди денари како блок дотации за финансирање на пренесените надлежности, како и наменски дотации за финансирање на материјалните трошоци во локалните јавни установи. Исто така, беше извршен и трансфер на 4 милијарди денари од приходот остварен од данокот на додадена вредност.

За редовно сервисирање на обврските по основ на камати беа одвоени 17,6 милијарди денари, согласно амортизационите планови за домашно и надворешно задолжување. Од овој износ, 10,1 милијарди денари беа наменети за исплата на камати по надворешно задолжување. За редовно сервисирање на обврските по основ на отплата на главнина беа исплатени средства во износ од 62,6 милијарди денари. Исто така, во периодот Јануари-Октомври 2025 година на Развојната банка ѝ беа исплатени 11,7 милијарди денари наменети за поддршка на компаниите, а средствата беа обезбедени преку унгарскиот заем. По основ на издадени гаранции во корист на правни субјекти кои користеле кредити во анализираниот период беа исплатени 5,6 милијарди денари.

Реализацијата на капиталните расходи во периодот Јануари-Октомври 2025 година изнесуваше 21,6 милијарди денари и истите се за 2,4 милијарди денари или 12,7% повисоки во однос на анализираниот период минатата година.

Во периодот Јануари-Октомври 2025 година беше остварен дефицит на Буџетот на РСМ во висина од 26,5 милијарди денари или 2,6% во однос на проектираниот БДП за 2025 година, додека примарниот дефицит изнесува 0,9% во однос на проектираниот БДП за 2025 година.

Табела 4.Буџет на Република Северна Македонија за 2025 година и реализација за периодот јануари-октомври 2025 година

	Буџет 2025	Ребаланс 2025	Реализација Јануари-Октомври 2025	Реализација Јануари-Октомври 2024	Реализација Јануари-Октомври 2025/Ребаланс	Реализација Јануари-Октомври 2025/2024 (%)
	во %					
Вкупни приходи	358.838	362.377	274.447	263.124	75,7%	4,3%
Даночни приходи и придонеси	319.234	319.196	250.922	243.716	78,6%	3,0%
Даночни приходи	202.139	202.100	157.162	152.197	77,8%	3,3%
Данок на личен доход	35.676	35.676	26.888	26.278	75,4%	2,3%
Данок на добивка	23.287	23.287	18.351	17.590	78,8%	4,3%
ДДВ (нето)	86.692	86.692	71.462	69.880	82,4%	2,3%
Акциза	35.388	35.388	26.164	25.031	73,9%	4,5%
Увозни давачки	16.255	16.255	12.234	11.057	75,3%	10,6%
Други даноци	4.841	4.802	2.063	2.361	43,0%	-12,6%
Придонеси	117.095	117.096	93.760	91.519	80,1%	2,4%
Неданочни приходи	26.302	30.608	16.519	15.321	54,0%	7,8%
Капитални приходи	3.510	2.830	2.160	1.642	76,3%	31,5%
Донации	9.792	9.743	4.846	2.445	49,7%	98,2%
Вкупни расходи	400.188	403.727	300.979	296.845	74,6%	1,4%
Тековни расходи	353.032	356.377	279.413	277.711	78,4%	0,6%
Плати и надоместоци	48.141	49.189	39.432	38.975	80,2%	1,2%
Стоки и услуги	26.325	28.025	18.147	18.649	64,8%	-2,7%
Трансфери до ЕПС	33.239	33.516	27.679	27.189	82,6%	1,8%
Субвенции и трансфери	30.972	28.148	18.668	22.465	66,3%	-16,9%
Социјални трансфери	193.510	196.882	157.846	153.585	80,2%	2,8%
Камати	20.845	20.617	17.641	16.848	85,6%	4,7%
Капитални расходи	47.156	47.351	21.566	19.134	45,5%	12,7%
Дефицит	-41.350	-41.350	-26.532	-33.721	64,2%	-21,3%
Дефицит (% од БДП)	-4,0%	-4,0%	-2,6%	-3,5%		
Примарен деф. (% од БДП)	-2,0	-2,0	-0,9	-1,8		
Финансирање на дефицит	41.350	41.350	26.532	33.721		
Приливи	123.917	125.586	106.435	71.496		
Домашни извори	56.507	59.664	42.560	45.758		
Странски извори	38.425	41.623	36.197	45.385		
Депозити ("-" е кумулирање на сметка)	28.985	24.299	27.678	-19.647		
Одливи	82.567	84.236	79.903	37.775		
Отплата по дом. задолж.	16.901	17.008	14.612	17.884		
Отплата по стр. задолж.	49.291	49.153	47.996	19.891		
Одливи по гаранции	1.000	2.700	5.556			
Други одливи по дадени заеми	15.375	15.375	11.739			

Извор: Министерството за финансии

2.5 Среднорочна рамка на Буџетот на РСМ за периодот 2026 - 2030 година

Врз основа на одредбите од Законот за буџети, подготвена е среднорочната фискална рамка во чии рамки се вклучени стратешките приоритети на Владата и Изјавата за фискална политика за периодот 2024 - 2028 година.

Согласно Одлуката за стратешки приоритети, утврдени се следните приоритети:

- обновување на довербата во институциите, зајакнување на безбедноста, ефикасна борба против корупцијата и криминалот, независност на правосудството и обезбедување владеење на правото;

- економско заживување на земјата, унапредување на енергетската транзиција, поттикнување силен циклус на економски раст, стабилни јавни финансии, подобрување на севкупната транспортна инфраструктура, зголемување на животниот стандард, подобар и поквалитетен живот за секого;

- унапредување на националната одбранбена политика и планирањето во функција на заштита на независноста, територијалниот интегритет, безбедноста на граѓаните и придонес во колективната безбедност;

- интеграција на Република Северна Македонија во Европската Унија;

- сеопфатно подобрување на квалитетот, инфраструктурата и достапноста во образованието, создавање општество базирано на знаење и успешно справување со современи предизвици;

- професионална и ефикасна јавна администрација, развој на дигитална економија, ИКТ-сектор, вештачка интелигенција, иновации и стартап екосистем;

- создавање чиста животна средина и справување со климатските промени и

- целосно спроведување на Охридскиот рамковен договор, јакнење на мултикултурната кохезија и промоција на мултикултурните вредности.

Фискалната политика во периодот 2026 - 2030 година ќе биде насочена кон остварување на следните цели:

- подобрување на макроекономската стабилност, поддршка и забрзување на економскиот раст,

- етапна фискална консолидација преку внимателна и дисциплинирана буџетска потрошувачка,

- инвестиции во инфраструктурни проекти со што се очекува високо ниво на капитални расходи,

- намалување на сивата економија и подобрување на наплатата на средства за државниот буџет,

- зајакнување на потенцијалот за раст на домашната економија.

Спроведувањето на дисциплинираната фискална политика има клучна улога во намалувањето на несуетинските расходи, со цел јавните средства да се користат поефикасно и поцелисходно. Притоа, капиталните расходи ќе имаат просечно учество од 5% во БДП, што ќе придонесе за економски раст.

Со цел обезбедување фискална одржливост на среден рок, фискалните проекции вклучуваат рамка за постигнување на нумеричките фискални правила.

Овие правила се дизајнирани да бидат усогласени и конзистентни со фискалните правила на Европската Унија, што придонесува за зголемување на довербата и стабилноста на јавните финансии.

Примената на ваква рамка има за цел да обезбеди дисциплинирана и предвидлива фискална политика, поддржана со среднорочни проекции и реални цели.

Буџетот и Фискалната стратегија треба да бидат во согласност со нумеричките фискални правила во однос на дефицитот и вкупниот долг на општата влада:

1. Дефицитот на општата влада од соодветната година не смее да го надмине нивото од 3% од номиналниот бруто-домашен производ (БДП);

2. Вкупниот долг на општата влада не смее да го надмине нивото од 60% од номиналниот БДП, а гарантираниот јавен долг не смее да надмине 15% од номиналниот БДП;

3. Владата може да отстапи од утврдените фискални правила кога ќе се појави некоја од следниве олеснителни околности:

- природни непогоди и надворешни шокови кои ја загрозуваат националната безбедност или животот и здравјето на луѓето,

- вонредна и/или кризна состојба,

- остри финансиски или економски шокови кои ќе резултираат со негативен или многу низок годишен реален раст на БДП, блиску до нула, за чие надминување потребна е значителна поддршка од фискалната политика;

4. Дозволене се отстапувања од фискалните правила за реализација на инвестициски проекти со позитивно влијание врз БДП. Отстапувањата не треба да надминуваат 0,5% од БДП годишно и кумулативно во период од пет години;

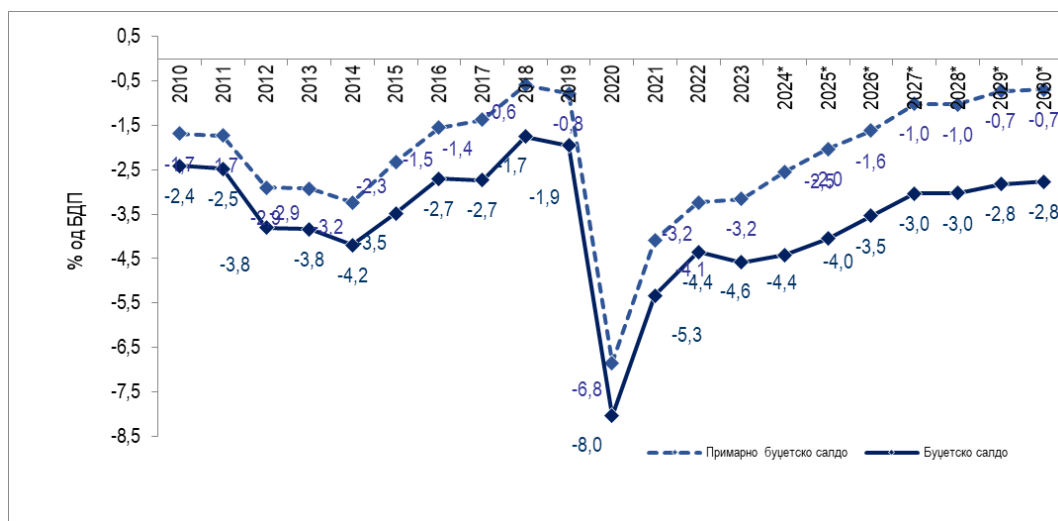
5. За секое отстапување Владата е должна да даде јасно објаснување до Собранието, во првиот следен Буџет или измени на Буџетот или во првата наредна Фискална стратегија, и тоа за следново:

- причините за отстапување од фискалните правила,

- корективните мерки што ги презема и планира да ги преземе за повторно воспоставување усогласеност со фискалните правила во период од најмногу пет години од отстапувањето.

Буџетскиот дефицит се намалува низ текот на годините како процентуално учество во БДП и тоа од 4,0% во 2025 година на 3,5% во 2026 година, 3% во 2027 година, 3% во 2028 година, 2,8% во 2029 година и 2,8% во 2030 година, со што се предвидува етапна фискална консолидација на среден рок.

Графикон 11. Движење на вкупното и на примарното буџетско салдо (во % од БДП)

Согласно фискалните проекции започнувајќи од 2027 година се предвидува постигнување на фискалното правило во однос на буџетскиот дефицит, а предвиденото отстапување во 2026 година за 0,5% од БДП се должи, пред се на планираните инфраструктурни проекти, вклучително од областа на патната инфраструктура, локалните инфраструктурни проекти, како и инвестициите во одбраната.

Реализацијата на претходно договорени инфраструктурни проекти со висок финансиски обем, како што е Проектот за изградба на коридорите 8 и 10д, за чија реализација во Собранието на РСМ беше донесен посебен закон, е една од причините за отстапување од фискалните правила во периодот до 2027 година. Преземената обврска за изградба на коридорите 8 и 10д имаше иницијално објавена вредност 1,3 милијарди евра, без притоа да се земат предвид трошоците за експропријација, геолошки испитувања, проектирање и други трошоци поврзани со изведбата на проектот. Меѓународниот монетарен фонд оцени дека вредноста на проектот ќе изнесува 10% од БДП во период од пет години (IMF Country Report No. 24/26, јануари 2024 година). Притоа, треба да се има предвид дека ова е само проекција, а вистинските трошоци треба дополнително да се утврдат, по завршување на целата постапка.

Владата на Република Северна Македонија ќе постигне постепено усогласување со фискалните правила во рамки на фискалните проекции на среден рок преку реализација на мерки на приходната и расходната страна, вклучително:

- подоброена наплата на буџетските приходи преку формализација на неформална економија, дигитализација на процесите преку воведување на е-фактура и други реформски проекти,
- консолидација и рационализација на буџетските расходи, преку јасно дефинирани критериуми и зајакнат мониторинг на трошењето на јавните средства,
- подоброена ефикасноста и ефективноста на јавните расходи, преку индикатори за мерење на успешност на политиките во буџетот,
- стратешко планирање на инвестициите за постигнување на реално планирање на капиталните расходи и навремено реализирање на проектите.

2.5.1 Приходи

Вкупните приходи на Буџетот на РСМ (централен буџет и фондови) за периодот 2026 - 2030 година се планирани на ниво од околу 34% од БДП. Проекциите на приходите во наредниот среднорочен период се изработени врз база на реализираните приходи во претходните години, остварените приходи во тековната година, проекциите на макроекономските индикатори и ефектите од планираните реформи во даночната сфера.

Главната цел на даночната политика во идниот период продолжува да биде обезбедувањето одржлив економски раст и развој, притоа обезбедувајќи правна сигурност за даночните обврзници и редовна наплата на јавните приходи. Главни приоритети се:

- поголема правичност во оданочувањето со цел да се обезбеди секој да ја исполнува својата општествена обврска и да го плаќа својот праведен удел од данокот,

- поголема ефикасност и ефективност на даночниот систем за подобра наплата на приходите преку поефикасна борба против нерегистрираните дејности и затајувањето данок, зајакнување на институционалниот капацитет и намалување на заостанатите даночни обврски,

- зголемена даночна транспарентност, што вклучува подобрување на размената на информации помеѓу даночните органи и други субјекти, која во прв ред ќе се заснова на електронски услуги, а тоа, пак, ќе доведе до зголемена фискална писменост и поголема доброволна усогласеност,

- подобар квалитет на услугите што ги даваат институциите на даночниот систем, на начин кој ги поедноставува и забрзува постапките и го намалува административниот товар преку повеќе дигитални услуги, подобро управување со издавањето увозно-извозни дозволи, елиминирање на непотребните нетарифни бариери и подобра внатрешна и даночна контрола,

- воведување еколошко (зелено) оданочување со цел стимулирање на даночните обврзници да придонесат за помало загадување преку јавните давачки, односно да се дестимулираат да ја загадуваат животната средина. Ефектот од овој приоритет се очекува да се одрази и на приходите во Буџетот и на животната средина.

Во наредниот период, даночната политика ќе биде насочена кон задржување на ниските даночни стапки кај одделните директни и индиректни даноци.

Табела 5. Преглед на даночни стапки во Република Северна Македонија - 2025 година

Видови даноци	Даночни стапки %
Данок на личен доход	10% за сите видови доход
	15% доход од игри на среќа
Данок на добивка	10%
Минимален глобален данок на добивка	Минималната даночна стапка од 15% и ефективната даночна стапка пресметана согласно Законот за минималниот глобален данок на добивка
Данок на додадена вредност	18% редовна стапка
	10% и 5% повластена стапка
Задолжителни придонеси за социјално осигурување (сите)	28%
Годишен данок на имот	0,1% - 0,2%
Данок на промет на недвижности	2% - 4%
Данок на наследство и подарок	0% прв наследен ред
	2% - 3% втор наследен ред
	3% - 4% други

Во текот на 2023 година, беа преземени повеќе реформи во даночната политика кои имаат за цел унапредување на ефективоста и ефикасноста на даночниот систем, зајакнување на одредбите против избегнување плаќање данок, проширување на даночната база преку елиминирање на дел од даночните поволности, а со тоа зголемена мобилизација на даночни приходи во насока на остварување на заложбите на Владата за фискална консолидација. Реформите треба да придонесат за зголемување на даночните приходи за околу 0,7% од БДП на годишно ниво, почнувајќи од 2024 година (вклучувајќи го и фискалниот ефект од реформата во областа на оданочувањето на личниот доход, усвоена во 2022 година). Реформите беа поддржани и поздравени од страна на Европската комисија и меѓународните финансиски институции, ММФ и Светската банка, а подготовките се одвиваа во рамки на транспарентен и инклузивен процес со вклучување на сите засегнати страни.

Така, со измените на **Законот за данокот на личен доход**, чии фискални импликации за 2025 година беа проценети на 533 милиони денари, беа елиминирани даночните ослободувања за премии за животно осигурување, приватно здравствено осигурување, за придонеси во доброволен пензиски фонд кои се уплаќани од страна на работодавците во име и за сметка на вработените, а се изврши и доуредување на т.н. менаџерски бенефиции и на оданочувањето на капиталната добивка на хартиите од вредност и уделите од инвестициските фондови, како и на ослободувањето од оданочување на каматите од орочени депозити, кое ќе се применува до денот на пристапувањето на Република Северна Македонија во Европската Унија.

Со измените на **Законот за данокот на добивка**, чии фискални импликации за 2025 година беа проценети на 872 милиона денари, беше елиминирано даночното ослободување за премиите за животно осигурување кои ги уплаќаат работодавците во име и за сметка на вработените, беше пропишано задолжителниот извештај за трансферни цени да се поднесува по барање на даночниот орган, а беше предвидена и зголемена казна за субјектите кои не ги искористуваат наменски средствата инвестирани од претходните остварени добивки, за кои искористиле ослободување за реинвестирана добивка. Воедно беше укинато и даночното ослободување за донации во спортот преку системот на ваучери.

Со измените на **Законот за данокот на додадена вредност**, чии фискални импликации за 2025 година беа проценети на 2.300 милиони денари, се изврши доусогласување со европското законодавство во областа на данокот на додадена вредност, така што се дефинираше прометот на вредносни ваучери, беше уредено местото на промет на услуги и беше воведен поимот даночен застапник, критериумите за определување на истиот, обврската за регистрација на странски лица кои вршат промет согласно овој закон како и нивно оданочување преку даночниот застапник, исто така се изврши промена кај условите за враќање на данокот на додадена вредност кај странското дипломатско или конзуларно претставништво. Исто така, се изврши зголемување на даночната стапка на ДДВ (од 5% на 10%) за одредени производи за човечка исхрана коишто не претставуваат основни прехранбени производи, а се изврши намалување на стапката на ДДВ за прометот со дигитални учебници и менструални производи. Паралелно се доуредија и одредбите кои се однесуваат на издавање ДДВ број и регистрација, а се изврши уредување и на посебниот вид даночна основа.

Во делот на даночната политика, поконкретно во делот на меѓународното оданочување е донесен **Законот за минимален глобален данок на добивка (*)** (Службен весник на РСМ, бр. 3 од 3.1.2025 година) чии фискални импликации за 2026 година беа проценети на 1.600 милиони денари. Со Законот за минимален глобален данок се врши усогласување со европското законодавство, се пропишуваат правила за плаќање на дополнителен данок заради обезбедување на минимално ефективно оданочување на добивката на составните субјекти кои се членови на група на мултинационални компании или на голема домашна група, кои остваруваат годишни консолидирани приходи од најмалку 750 милиони евра во најмалку две од последните четири фискални години, со тоа што се воведува минимална ефективна стапка на корпоративен данок од 15% на глобално ниво. Со законот се пропишуваат три правила за плаќање на дополнителен данок и тоа Income Inclusion Rule (IIR) – матичната компанија плаќа дополнителен данок за нискооданочените приходи на своите подружници, Undertaxed Payments Rule (UTPR) – ако земјата на матичната компанија не применува IIR, тогаш други земји можат да го применат UTPR и да наплатат дел од дополнителниот данок и Qualified Domestic Minimum Top-up Tax (QDMTT) – локален механизам со кој Македонија ќе си ги задржи приходите од дополнителниот данок, наместо да ги плаќа во странство. Со пропишувањето на обврската за плаќање на квалификуван домашен дополнителен данок (кој има предност пред примената на другите две правила) ќе се обезбеди заштита на даночната основа во Македонија и остварување на дополнителни даночни приходи во

Буџетот, со оглед на тоа дека составните субјекти на мултинационалните компании кои вршат дејност во Македонија, дополнителниот данок ќе го платат во нашата земја, а не во земјата каде што мултинационалната компанија има седиште.

Со измените на **Законот за акцизите**, чии фискални импликации за 2025 година беа проценети на 883 милиони денари, беше извршено доусогласување со европското законодавство, односно Законот предвидува усогласување на минималната вкупна акциза на цигарите со минималниот износ на акцизата во ЕУ, при што усогласувањето ќе се одвива постепено заклучно со 2030 година, со воведување нов акцизен календар за акцизата на цигарите и другите тутунски производи, како и течноста за електронска цигара. Со Законот беа доуредени оданочувањето со акциза на растителен билен производ за пушење по пат на загревање и постапката за денатурирање на етил алкохол и неговата употреба, а воедно беше пропишано и олеснување на постапката за издавање одобрение за повластен корисник. Паралелно беа ревидирани и прекршоците поврзани со акцизите.

Во насока на заштита на животната средина, беше извршена измена на **Уредбата за пресметка на данокот на моторни возила и на износите потребни за пресметка на данокот на моторни возила** со која беа пропишани зголемени коефициенти на еколошката компонента за оданочување на патничките моторни возила кои спаѓаат во категориите на најголеми загадувачи со издувни CO2 гасови. Воедно, за целите на пресметка на еколошката компонента од данокот на моторни возила, покрај постојната метода NEDC (New European Driving Cycle), беше овозможена и примена на новата метода WLTP (Worldwide Harmonised Light Vehicle Test Procedure).

Табела 6. Проекции на фискални импликации од донесени закони (во мил. денари)

Вид на данок	2024	2025	2026
Данок на личен доход	533	533	
Данок на добивка	872	872	1.600*
ДДВ	2.300	2.300	
Акцизи	797	883	

(*) Приходи по основ на имплементацијата на Законот за минимален глобален данок на добивка
Извор: Министерство за финансии

Со последните измени на **Законот за Управата за јавни приходи** беа пропишани одредби за дигитализација и размена на акти и информации за даночни цели помеѓу институциите и помеѓу даночниот орган и даночниот обврзник, како и за воведување интегриран даночен информациски систем (ИДИС) и работно тело за негова имплементација, а воедно беа зајакнати одредбите за размена на податоци помеѓу институциите и зголемена интероперабилност.

Со цел зголемена ефикасност, ефективност и дигитализација на даночните процеси, како и намалување на сивата економија преку редовно следење на прометот помеѓу даночните обврзници и зголемена контрола кај данокот на додадена вредност, Министерството за финансии и УЈП изготвија нацрт-проект за воведување **фактура во електронски формат**, како и **електронска фискална сметка**, но тој сè уште не е реализиран. Планирано е проектот да биде оперативен во најбрз можен рок, а со него драстично ќе се намали товарот на даночните обврзници и ќе се забрза и подбри начинот на одвивање на даночните контроли. Воедно, со неговата реализација даночните обврзници ќе имаат можност за поедноставен начин на издавање, пренос и достава на фактури. Исто така, со зголемената евиденција и проверка на фактурите во економијата, ќе се зголеми ефикасноста на даночните контроли и на даночниот систем, односно ќе се намалат рокот и времето на вршење на контролите од страна на УЈП.

Согласно донесената **Стратегијата за формализирање на неформалната економија 2023 - 2027** година со Акциски план 2023 - 2025 (септември 2023 година), на среден рок се очекува намалување на учеството на неформалната економија во вкупните економски активности во земјата преку намалување и елиминирање на факторите кои стимулираат неформални активности. Со тоа ќе се придонесе кон намалување на бројот на нерегистрирани деловни субјекти и на бројот на неформално вработени лица. Во оваа насока, а преку ефективна имплементација на мерките и активностите во временските рокови утврдени со Акцискиот

план за формализирање на неформалната економија, до крајот на 2027 година се очекува намалување на неформалната економија на 26% од БДП.

Табела 7. Проекции за тековна година и наредни пет години по вид на данок (во мил. денари)

Вид данок	Буџет 2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Данок на личен доход	35.676	38.797	41.513	44.549	47.768	51.265
Данок на добивка	23.287	26.572	28.432	30.511	32.716	35.111
ДДВ	86.692	92.506	98.981	106.221	113.895	122.234
Акцизи (Основен Буџет и ПИОМ)	35.388	35.838	38.347	41.151	44.125	47.355
Царини и моторни возила	16.255	16.597	17.759	19.058	20.435	21.931
Други даночни приходи и ССП	4.841	3.839	4.830	4.947	5.073	5.205
Вкупно	202.139	214.149	229.862	246.437	264.011	283.101

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерството за финансии (*)

Извештај за даночни расходи

Даночните расходи се индиректни расходи направени преку даночниот и царинскиот систем, врз основа на законски одредби кои водат до намалување или одложување приливи за постигнување одредена економска или социјална цел. Тие можат да бидат во форма на исклучоци, ослободувања, одбитоци, повластени стапки на данок и др.

Со донесувањето на новиот органски Закон за буџети пропишана е обврска за изготвување и доставување извештај за влијанието на даночните расходи врз приливите за 2025 година. Овој извештај ќе биде доставуван до Собранието на Република Северна Македонија на годишно ниво, како придружен документ кон Завршната сметка на Буџетот со којшто ќе се прикаже реализацијата на Буџетот на државата за претходната буџетска година. Во табелата во продолжение е даден преглед на вкупните даночни расходи, по основ на данокот на личен доход, данокот на добивка и данокот на додадена вредност, досега пресметани и проценети за периодот 2022 - 2029 година.

Табела 8. Даночни расходи по вид данок (во мил. денари)

Вид на данок	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Данок на личен доход	757	864	991	1.078	1.153	1.238	1.327	1.424
Данок на добивка	4.795	5.519	6.596	7.074	7.569	8.123	8.709	9.347
ДДВ	34.961	40.284	43.276	46.178	49.411	53.024	56.856	61.018
Вкупно	40.513	46.667	50.863	54.330	58.133	62.384	66.892	71.789

Во насока на намалување на даночните расходи, со измените и дополнувањата на Законот за ДДВ („Службен весник на РСМ“ бр.199/23) беше пропишано зголемување на даночната стапка на ДДВ од 5% на 10% за одредени производи за човечка исхрана коишто не претставуваат основни прехранбени производи.

Табела 9. Видови даноци со отстапувања

	2025	2026				2027				2028				2029				2030			
Вид на данок	Буџет 2025	Фискална стратегија 2025	Ревидирана фискална стратегија 2025	Апсолутно отстапување	Отстапување %	Фискална стратегија 2025	Ревидирана фискална стратегија 2025	Апсолутно отстапување	Отстапување %	Фискална стратегија 2025	Ревидирана фискална стратегија 2025	Апсолутно отстапување	Отстапување %	Фискална стратегија 2025	Ревидирана фискална стратегија 2025	Апсолутно отстапување	Отстапување %	Фискална стратегија 2025	Ревидирана фискална стратегија 2025	Апсолутно отстапување	Отстапување %
Данок на личен доход	35.676	38.110	38.797	687	1,8%	41.197	41.513	316	0,8%	44.923	44.549	-374	-0,8%	48.939	47.768	-1.171	-2,4%	53.120	51.265	-1.855	-3,5%
Данок на добивка	23.287	24.330	26.572	2.242	9,2%	26.301	28.432	2.131	8,1%	28.679	30.511	1.832	6,4%	31.243	32.716	1.473	4,7%	33.913	35.111	1.198	3,5%
ДДВ	86.692	92.855	92.506	-349	-0,4%	100.377	98.981	-1.396	-1,4%	109.454	106.221	-3.233	-3,0%	119.241	113.895	-5.346	-4,5%	126.427	122.234	-4.193	-3,3%
Акцизи (Основен Буџет и ПИОМ)	35.388	35.651	35.838	187	0,5%	38.539	38.347	-192	-0,5%	42.024	41.151	-873	-2,1%	45.781	44.125	-1.656	-3,6%	49.692	47.955	-2.337	-4,7%
Царини и моторни возила	16.255	16.072	16.597	525	3,3%	17.374	17.759	385	2,2%	18.945	19.058	113	0,6%	20.637	20.435	-202	-1,0%	22.402	21.931	-471	-2,1%
Други даночни приходи и ССП	4.741	4.732	3.839	-893	-18,9%	4.830	4.830	0	0,0%	4.947	4.947	0	0,0%	5.073	5.073	0	0,0%	5.205	5.205	0	0,0%
Вкупно	202.039	211.751	214.149	2.399	1,1%	228.618	229.862	1.244	0,5%	248.972	246.437	-2.535	-1,0%	270.914	264.011	-6.903	-2,5%	290.760	283.101	-7.658	-2,6%

Промените во проекциите во однос на претходната Фискална стратегија за 2024 година произлегуваат од новите макроекономски индикатори кои се земени предвид при изготвувањето на проекциите. Воедно, новите проектирани износи на даночни приходи по различните основи се базираат и врз реално остварените даночни приходи од почетокот на тековната година. Притоа, во нив се вкalkулирани и проценетите ефекти од измените на даночните закони, коишто се поконкретно опишани во делот за даночната политика.

Во делот на даночната политика, согласно **Програмата за работа на Владата 2024 - 2028 година**, предвидени се повеќе реформи во даночната област, како и зголемување на ефикасноста и ефективноста на даночната управа со цел поуспешно спроведување на даночните постапки.

Измените и дополнувањата во Законот за даночна постапка, коишто се однесуваат на поедноставување и забрзување на процесот на пресметување и наплата на даноците, како и на воведување на даночниот информациски систем, би придонеле за поефикасна даночна наплата и намалување на бирократскиот товар за даночните обврзници, а сè со цел зголемено пресметување и наплата на даночните обврски со најмал можен напор од страна на даночните обврзници и даночниот орган.

Дигитализацијата на даночните процедури е една од главните цели во процесот на даночната реформа, а е насочена кон максимално искористување на ресурсите и плаќање на даноците со што е можно помалку труд. Воведувањето **е-фактурирање** е една од првите активности планирани за наредниот период со цел спроведување на даночната контрола на подобар и поефикасен начин, но и со цел заштеда на ресурсите во даночната администрација и заштеда на труд и време на даночните обврзници. Проектот е-фактура би бил од пресудно значење за полесно детектирање и борба против сивата економија, односно целосно следење на прометот и данокот кај даночните обврзници.

Дополнителен фокус во борбата со сивата економија ќе претставува зајакнување на капацитетите на јавната администрација за детектирање, следење и адресирање на неформалната економија преку посебни алатки; унапредување на законската регулатива и ефикасноста во нејзина имплементација; унапредување на деловното окружување и креирање стимулативна рамка за формализација на неформалната економија и зголемување на ефикасноста на инспекциските служби и системот на санкции и казни, а сето тоа следено преку зголемена дигитализација на сите управни процеси и постапки.

Од другата страна, исто така, акцент ќе се стави и врз јакнење на свеста за неформалната економија и јакнење на даночниот морал и доверба во институциите, зголемување на предвидливоста во подготовката на законските решенија, политики и мерки, како и врз зајакнување на транспарентноста, отчетноста и интегритетот на сите нивоа на власт. Во насока на понатамошната реализација на Стратегијата за формализирање на неформалната економија 2023 - 2027 година, во наредниот период Министерството за финансии во соработка со надлежните институции ќе преземе активности за подготвување на нов Акциски план за периодот 2026 - 2027 година, притоа имајќи ги предвид приоритетите и целите за намалување на неформалната економија содржани во Националната развојна стратегија 2024-2044, Програмата на Владата на Република Северна Македонија 2024 - 2028 година и Реформската агенда на Северна Македонија за периодот 2024 - 2027 година.

Во делот на даночните приходи, а притоа следејќи ја интенцијата на Владата за базирање на економскиот раст преку инвестициите, целта е зголемување на учеството на директните даноци во вкупните даночни приходи, нешто што е одлика на високоразвиените земји.

Исто така, планирани се и поефикасни контроли во делот на **трансферни цени**, како и засилено и редовно мониторирање на принципот „дофат на рака“ кај даночни обврзници со трансакции со поврзани лица. Дополнително, предвидени се законски доуредувања во делот на консолидирања на приходите кај даночните обврзници.

Во однос на меѓународното оданочување планирано е усвојување на **Предлог-закон за административна соработка за даночни цели** со кој ќе се утврди конкретна правна рамка која ќе придонесе кон зајакнување на соработката меѓу даночните органи преку ефикасна размена на информации помеѓу нив, а сè со цел поефикасни даночни контроли од аспект на меѓународното оданочување за да се избегне прекуграничното двојно оданочување или двојно ослободување и да се зголеми наплатата на даноците. Со донесувањето на наведениот закон, меѓудругото ќе се овозможи и автоматско разменување на информации за финансиски сметки, но и информации поврзани со дополнителниот данок пропишан во Законот за глобален минимален данок (*). Со овој закон ќе се овозможи и даночниот орган да го користи разменетите информации за целите на процена на високите ризици за трансферни цени и другите ризици поврзани со ерозија на даночната основа и префрлување на добивката/преместување на профитот.

Во следниот период ќе продолжи усогласувањето на **законската регулатива во делот на ДДВ** со Директивата на ЕУ за заедничкиот систем на ДДВ, како и со регулативите на истата. Целта е поголема усогласеност и креирање поголема даночна база за наплата на даночните приходи. Напоменуваме дека Република Македонија е целосно усогласена со Директивата на ЕУ за ДДВ во делот на даночните стапки, а делумно усогласена со Директивата генерално. Исто така, согласно Програмата на Владата, се предвидува поефикасен, а сигурен начин на враќање на претходниот данок преку зајакнатите механизми на контрола и анализа на ризик.

Во делот на даночната политика којашто се однесува на **директните даноци**, предвидени се одредени даночни поттикнувања со цел зголемување на продуктивноста на вработените и компаниите, како и подобрување на демографската слика во земјата. Предвидено е враќање на **третманот на даночно признаен расход за трошоците за уплатените премии за доброволно животно осигурување, а исто така се планира враќање на данокот на личен доход на мајките на новороденчиња во временски период којшто зависи од бројот на новороденчиња (прво, второ, трето дете итн.)**. Исто така, се планира ослободување од плаќање придонеси од задолжително здравствено и осигурување во случај на невработеност, како и ослободување од плаќање данок на личен доход во период од три години сметано од денот на вработувањето за фирмите кои ќе вработат мајки на три или повеќе деца, со обврска работодавецот мајката да ја задржи на работното место уште онолку години колку што се користела мерката.

Исто така, во наредниот период се планира продолжување на преговорите за усогласување и парафирање на **договорите за одбегнување на двојното оданочување и заштита од фискална евазија** по однос на даноците на доход.

Табела 10. Буџет на Република Северна Македонија 2023 - 2030 година (во мил. денари)

	Завршна сметка 2023	Завршна сметка 2024	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Вкупни приходи	277.129	305.553	362.377	374.935	402.962	428.457	456.181	485.710
Даночни приходи и придонеси	250.355	283.557	319.196	335.971	360.198	385.883	413.206	442.725
Даночни приходи	157.733	177.889	202.100	214.149	229.862	246.437	264.012	283.101
Придонеси	92.622	105.668	117.096	121.822	130.336	139.446	149.194	159.624
Неданочни приходи	16.866	16.920	30.608	29.060	29.362	29.072	29.473	29.483
Капитални приходи	2.071	1.851	2.830	2.510	2.710	2.710	2.710	2.710
Донации	7.836	3.225	9.743	7.394	10.692	10.792	10.792	10.792
Вкупни расходи	318.539	347.454	403.727	414.175	438.723	466.524	494.043	525.370
Тековни расходи	275.015	318.756	356.376	374.062	389.921	402.743	418.242	434.850
Плати и надоместоци	36.877	43.889	49.189	52.628	54.153	55.746	58.437	61.257
Стоки и услуги	21.117	22.923	28.025	28.187	27.177	27.782	28.292	30.092
Трансфери до ЕЛС	27.459	30.781	33.516	36.007	37.355	39.244	41.178	43.139
Субвенции и трансфери	27.754	33.324	31.734	29.696	33.830	34.930	35.930	37.630
Социјални трансфери	148.867	170.027	193.296	206.268	213.579	219.848	226.245	232.981
Каматни плаќања	12.941	17.812	20.617	21.277	23.827	25.194	28.159	29.751
Домашни	4.181	6.912	9.199	11.329	12.144	13.543	15.182	16.168
Странски	8.760	10.900	11.418	9.948	11.683	11.651	12.977	13.583
Капитални расходи	43.524	28.698	47.351	40.113	48.801	63.781	75.801	90.520
Буџетско салдо	-41.410	-41.901	-41.350	-39.239	-35.761	-38.067	-37.861	-39.660
Примарно буџетско салдо	-28.469	-24.089	-20.734	-17.962	-11.934	-12.873	-9.702	-9.909
Вкупни приходи, % од БДП**	30,9	32,2	35,4	33,8	34,2	34,1	34,0	33,9
Вкупни расходи, % од БДП**	35,5	36,6	39,5	37,4	37,2	37,1	36,8	36,7
Буџетско салдо, % од БДП**	-4,6	-4,4	-4,0	-3,5	-3,0	-3,0	-2,8	-2,8
Примарно буџетско салдо, % од БДП**	-3,2	-2,5	-2,0	-1,6	-1,0	-1,0	-0,7	-0,7

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерство за финансии (*)

2.5.2 Расходи

Расходната страна на Буџетот на Република Северна Македонија за наредниот период е целосно усогласена со стратешките приоритети на земјата, кои вклучуваат поттикнување на економски раст, стабилни јавни финансии, подобрена јавна инфраструктура и подобар животен стандард на граѓаните.

Расходите во Буџетот за наредниот среднорочен период се базирани врз реални претпоставки за:

- нормално и одговорно функционирање на институциите преку редовно сервисирање на обврските;
- дисциплиниран пристап во користењето на лимитираните буџетски средства преку зголемен надзор и јасно дефинирани критериуми за буџетска поддршка;
- буџетирање базирано на успешност и резултати за да се подобри ефикасноста и ефективноста на јавните расходи преку развој и континуирано следење на индикаторите за мерење на успешноста во реализацијата на политиките во Буџетот и
- стратешко планирање на големите инфраструктурни проекти.

Просечното учество на вкупните расходи на Буџетот на Република Северна Македонија во периодот 2026 - 2030 година се очекува да изнесува околу 37% од БДП. Проекциите за расходите на Буџетот се подготвени врз база на три клучни принципи:

- усогласеност на проекцијата на приходите со планираните економски активности;
- проекција на вкупните расходи за континуирана фискална консолидација и
- обезбедување редовно и непречено извршување на сите законски обврски.

При проекцијата на износот и структурата на тековните расходи за наредниот период (Графикон 12), наменети за редовна исплата на платите на вработените во јавниот сектор, навремена и редовна исплата на пензии и останати социјални права, каматни плаќања кон странски и домашни кредитори, исплата на

субвенции во земјоделството, како и поддршка на малите и средните претпријатија, земени се предвид следните претпоставки:

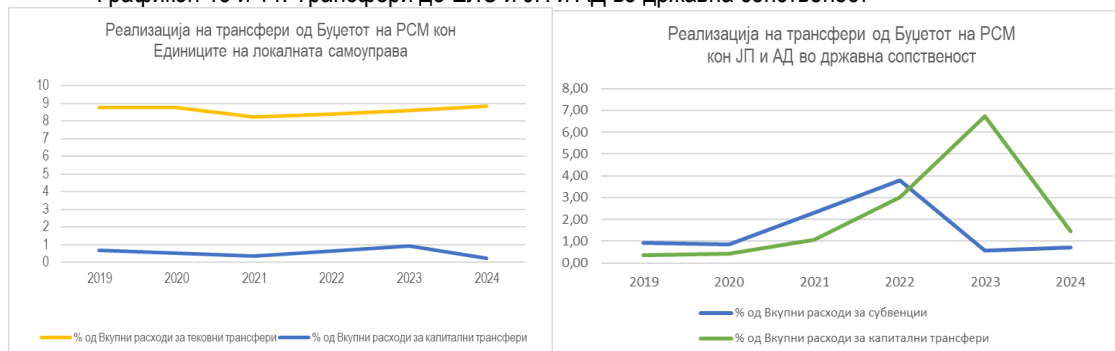
- ефикасност и продуктивност: зголемување на ефикасноста, продуктивноста и отчетноста на јавниот сектор, оптимизирање на јавната администрација преку структурни промени и усогласување на платите со растот на економијата;
- оптимизирање на ресурсите: поефикасно користење на ресурсите преку подобро планирање и реализација на оперативните расходи;
- контрола на расходите: намалување на несуштинските расходи и воведување стандарди за трошење;
- подобрена децентрализација: квалитетни услуги во општините преку рedefинирање на критериумите за распределба на средства и поефикасно користење на дотациите;
- целосна економска поддршка: повеќе ресурси за таргетиран субвенции и трансфери, кои ќе имаат поголем позитивен импакт врз економската активност;
- социјална помош и вработеност: намалување на сиромаштијата преку правилно таргетирање на социјалната помош и зголемување на учеството на пазарот на труд.

Графикон 12. Просечна структура на тековни расходи 2026 - 2030 (во %)

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерството за финансии (*)

Графикон 13 и 14. Трансфери до ЕЛС и ЈП и АД во државна сопственост

Од Буџетот на РСМ се издвојуваат значителни средства за општините, и тоа во форма на дотации за спроведување на пренесените надлежности (во областа на основното и средното образование, културата, детските градинки и домовите за стари лица и противпожарната заштита), како и финансиски средства наменети за реализација на конкретни капитални проекти на локално ниво.

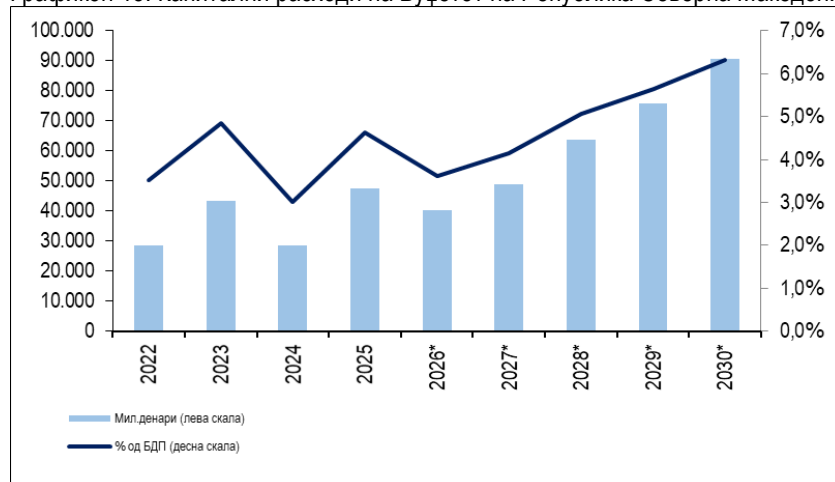
Понатаму, за ЈП и АД во државна сопственост, од Буџетот на РСМ се одлеваат финансиски средства за поддршка на инвестициските активности на овие јавни субјекти, и тоа по основ на правна регулатива, како и за буџетска поддршка на дејноста од јавен интерес којашто ја врши секој од овие субјекти.

Среднорочните фискални проекции имаат силна развојна компонента, со значајно просечно учество на капиталните расходи од 5% во БДП на годишно ниво и претставуваат клучни елементи на јавните финансии.

Во периодот 2026 - 2030 година, фискалната политика ќе биде насочена кон создавање предуслови за нов циклус на економски раст и обезбедување значително ниво на јавни инвестиции, коишто се основа за подобрување на економските перспективи и за подобар живот на граѓаните.

Во таа насока, планирани се значајни капитални инвестиции (Графикон 15) преку користење средства од Буџетот, но и средства обезбедени со заеми од меѓународните финансиски институции и билатерални кредитори. Планираните износи укажуваат на интензивирање на инфраструктурните проекти, односно инвестициски вложувања во патната и железничката инфраструктура, енергетската и комуналната инфраструктура, како и капитални инвестиции за подобрување на условите во здравствениот, образовниот и социјалниот систем, земјоделството, културата, спортот, заштитата на животната средина и правосудството.

Графикон 15. Капитални расходи на Буџетот на Република Северна Македонија

Извор: Министерство за финансии и проекции на Министерството за финансии (*)

Согласно приоритетите од Програмата на Владата на Република Северна Македонија, Владата ќе се фокусира на успешна имплементација на започнатите капитални инвестиции: инфраструктурни и енергетски проекти кои ќе бидат во функција на бизнис-секторот, капитални проекти од комуналната и друга локална инфраструктура за подобрување на општите услови за живот на граѓаните (подобрување на условите во здравствениот, образовниот и социјалниот систем, земјоделството и заштитата на животната средина), стратешко планирање на големите инфраструктурни проекти, како и зголемен износ на капитални инвестиции со значајно подобрена структура и значителен износ на средства како капитален трансфер за општините.

Планирани се значителни инвестициски вложувања со буџетски средства во областа на патната инфраструктура, а со цел планирање, проектирање, изградба и проширување на автопатски делници од Коридорот 8 и Коридорот 10-д.

Во делот на патната инфраструктура, продолжува изградбата на автопатската делница Кичево - Букојчани, како и на делницата Кичево – Охрид со кредитни средства. Исто така, со претходно обезбедените кредитни средства ќе се финансира изградбата на автопатската делница Скопје - Блаци (граница со Косово), а особен фокус ќе има на успешната имплементација на активностите за подобрување на патната инфраструктура на општините во Република Северна Македонија преку Проектот за поврзување на локалните патишта и Проектот за олеснување на трговијата и транспортот на Западен Балкан.

Од делот на патната инфраструктура, позначајни капитални проекти коишто ќе се финансираат преку програмите ИПА 2 во периодот 2020 - 2025 година се изградба на патната делница Градско - клучка Дреново,

како дел од патниот Коридор 10-д, рехабилитација на регионалниот пат А2, делница Куманово - Страцин (фаза 1), изградба на нов експресен пат Прилеп - мост на реката Ленишка и изградба на трета лента на патната делница од село Беловодица до каменоломот Маврово, потоа замена на заштитни огради, според европските стандарди (EN) на автопати, во должина од 100км на Коридорот 10, набавка и инсталација на нова сигнализација на железничките премини и спроведување мерки за подобрување на безбедноста на патиштата долж избраните патни делници.

Во делот на железничката инфраструктура, планирано е финансирање на двете фази од изградбата и рехабилитацијата на источниот дел од железничката пруга на Коридорот 8, делници Бељаковце - Крива Паланка – Граница со Бугарија, при што за втората делница се обезбедени 68,5 милиони евра грант, а за трета делница се обезбедени 149,2 милиони евра од ВБИФ (Инвестициска рамка за Западен Балкан). Воедно, планирана е изградба на железнички граничен премин со придружни содржини „Табановце“, помеѓу Република Северна Македонија и Република Србија, финансирана со заем и грант од ВБИФ (Инвестициска рамка за Западен Балкан), како и модернизација на железничката инфраструктура.

Во областа на гасификацијата, предвидена е изградба на магистрални гасоводни делници Скопје - Тетово, Гостивар - Кичево и Свети Николе – Велес, , потоа изградба на интерконективен гасовод помеѓу Република Северна Македонија и Република Србија, како и изградба на интерконективен гасовод помеѓу Република Северна Македонија и Република Грција.

Позначајни ни проекти од областа на општинската и комуналната инфраструктура се Проектот за подобрување на водната инфраструктура на општините во Северна Македонија, како и Проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор којшто е во фаза на спроведување.

Во делот на општинската инфраструктура ќе се спроведат сите неопходни активности за имплементација на проектот Воведување на брз автобуски превоз во Градот Скопје, кој ќе се финансира со заем од Европската банка за обнова и развој.

Големи капитални проекти во областа на земјоделството се Програмата за наводнување на Северна Македонија и Проектот за модернизација на земјоделството.

Во областа на животната средина, покрај големиот капитален проект за изградба на Пречистителна станица за отпадни води во Скопје, од големо значење е и Регионалниот проект за цврст отпад којшто предвидува воспоставување системи за управување, односно станици за цврст отпад во Југозападниот Регион, Вардарскиот Регион, Пелагонискиот Регион, Југоисточниот Регион и во Полошкиот Регион.

Од областа на воспоставување инфраструктура за собирање и третман на отпадни води и воспоставување интегриран и финансиски самоодржлив систем за управување со отпад, којшто ги исполнува условите на ЕУ, позначајни капитални проекти што ќе бидат финансирани преку програмите ИПА 2 во периодот 2020 - 2025 година се: Рехабилитација и проширување на канализациската мрежа во Град Скопје, Проект за изградба на пречистителна станица за отпадни води и рехабилитација и проширување на канализациската мрежа во Општина Тетово, рехабилитација и проширување на канализациската мрежа во Општина Кичево, изградба на пречистителна станица за отпадни води и рехабилитација и проширување на канализациската мрежа во Битола, Проект за затворање депонии во Источниот и Североисточниот Регион, изградба на централен објект за управување со отпад, изградба на фабрика за сортирање, погон МБТ, депонија, постројка за компостирање, зелена точка за Источниот и Североисточниот Регион во Свети Николе, изградба на шест локални објекти за управување со отпад, станици за трансфер, постројки за компостирање и зелени точки за Источниот и Североисточниот Регион, поддршка при воспоставување регионален систем за управување со отпад, набавка на опрема за Источниот Регион, поддршка и подготовка на потребната документација за набавка на опрема за вода за општините Радовиш, Кичево, Струмица, Битола, Тетово, Берово, Куманово и Прилеп и подготовка на проектна документација за подобрување на инфраструктурата за собирање и третман на отпадни води и водоводна мрежа во Општина Арачиново.

Во делот на образованието, со цел унапредување на физичкото образование и подобрување на севкупните услови за учење во основните и средните училишта ќе продолжат активностите во рамки на Проектот за изградба на физкултурни сали во основните училишта и рехабилитација на основните и средните училишта во Република Северна Македонија, кој ќе се финансира со дополнителен заем од ЦЕБ, грант од ВБИФ и национално кофинансирање. Со цел ефикасно и ефективно спроведување на реформите во основното образование во земјата во насока на подобрување на условите за учење, Владата обезбеди

дополнителен заем од Светската банка, со што ќе продолжат активностите во рамки на Проектот за унапредување на основното образование. Во делот на високото образование, ќе продолжи реконструкцијата на студентските домови во Република Северна Македонија со цел подобрување на условите за престој и учење на студентите, а предвидена е и реконструкција на државните училишта со цел приспособување на условите за престој и учење на учениците со посебни потреби.

Во делот на социјалната заштита, ќе продолжи спроведувањето на Проектот за администрирање на социјалното осигурување и Вториот проект за унапредување на социјалните услуги, а предвидено е и завршување на Проектот за унапредување на социјалните услуги. Во делот на правосудството ќе се спроведуваат активности за изградба и реконструкција на казненопоправната установа „Идризово“ со цел исполнување на меѓународните и европските затворски правила, а во насока на подобрување на условите за престој и зајакнување на заштитата на затворениците.

Од областа на праведниот пристап до квалитетно инклузивно образование на сите нивоа, како позначаен капитален проект што ќе се финансира во периодот 2020 - 2025 година преку програмата ИПА 2 е реконструкцијата на јавни предучилишни установи.

Во делот на енергетската инфраструктура, предвидено е да се финансираат проектите што ги имплементира АД ЕСМ, и тоа: Ветерен парк Богданци - фаза 2, Топлификација на Битола, Проект на ЕСМ за транзиција кон соларни фотоволтаици (Фотонапонски електрани 10MW Осломеј 2 и 20 MW Битола), Ревитализација на шест големи ХЕЦ-трета фаза, како и Фотонапонска електрана 134 MW Битола 3.

Во насока на реформи во јавните финансии, подобрување на фискалната рамка, зајакнување на процесот на планирање и извршување на Буџетот на Република Северна Македонија, подобрување на наплатата на приходите, зајакнување на системот на јавни набавки, внатрешна и надворешна контрола и транспарентно известување, ќе продолжи да се реализира Проектот за градење ефективни, транспарентни и отчетни институции за управување со јавните финансии.

Во изминатиот период, во насока на поддршка на приватниот сектор и обезбедување свеж капитал за неговите потреби преку Развојната банка на Северна Македонија успешно се обезбедени и реализирани шест кредитни линии од ЕИБ во вкупен износ од 550 милиони евра. Во оваа област се реализира и седмата кредитна линија во износ од 100 милиони евра наменета за финансирање на Проектот за мали и средни претпријатија, средно пазарно капитализирани претпријатија и зелена транзиција, во согласност со економските мерки на Владата за заштита на потрошувачите и компаниите од енергетската криза.

Табела 11. Преглед на проекти кои се или ќе се финансираат со заеми

Проект	Финансиер	Износ на заем во евра
Проект за олеснување на трговијата и транспортот во земјите од Западен Балкан	Светска банка	26.200.000
Проект за поврзување на локалните патишта	Светска банка	33.000.000
	Светска банка	37.000.000
Проект за Пречистителна станица за отпадни води Скопје	ЕИБ	68.000.000
	ЕБОР	58.000.000
Проект за подобрување на водната инфраструктура на општините во Северна Македонија	ЕИБ	50.000.000
Регионален проект за цврст отпад	ЕБОР	55.000.000
Проект за енергетска ефикасност во јавниот сектор	Светска банка	25.000.000
Проект за унапредување на социјалните услуги	Светска банка	28.700.000
Втор проект за унапредување на социјалните услуги	Светска банка	27.500.000
Проект за администрирање на социјалното осигурување	Светска банка	13.800.000
Проект за модернизација на земјоделството	Светска банка	46.000.000
Програма за наводнување на Северна Македонија	КфВ	80.000.000
Реконструкција на казнено-поправните установи	Банка за развој при Совет на Европа	46.000.000
Проект за унапредување на основното образование, со дополнително	Светска банка	21.500.000

финансирање	Светска банка	15.000.000
Проект за градење ефективни, транспарентни и отчетни институции за управување со јавните финансии	Светска банка	20.000.000
Проект за реконструкција на студентските домови во Република Северна Македонија, со дополнително финансирање	КфВ	20.000.000
	КфВ	40.000.000
Проект за изградба на фискултурни сали	КфВ	20.000.000
Обновување на товарниот возен парк на Железници на Република Северна Македонија Транспорт АД - Скопје	ЕБОР	20.900.000
Воведување на брз автобуски превоз на Град Скопје	ЕБОР	70.000.000
Проект „Изградба на нова и реконструкција на постојната делница Бељаковце - Крива Паланка - источен дел од железничката пруга на Коридор 8“, фаза 2	ЕБОР	145.000.000
Проект „Изградба на нова и реконструкција на постојната делница Крива Паланка – Деве Баир- источен дел од железничката пруга на Коридор 8“, фаза 3	ЕБОР	175.000.000
	ЕИБ	175.000.000
Проект за заеднички железнички граничен премин - Табановце	ЕБОР	5.000.000

2.5.3 Дефицит на Буџетот на РСМ и финансирање

Финансирањето на планираниот дефицит и рефинансирањето на отплатите на долгот ќе се обезбедуваат преку задолжување од странски и домашни извори (Табела 12).

Во текот на 2024 година, Министерството за финансии обезбеди средства за финансирање на буџетскиот дефицит и за отплата на долгот преку комбинација на домашно и странско задолжување. Странското задолжување се реализираше преку повлекување на првата транша од кредитната линија за претпазливост од Меѓународен Монетарен фонд (ММФ) во износ од 8.997 милиони денари, првата транша од заемот од ЕУ за макрофинансиска помош во износ од 3.231 милион денари, заемот од унгарската ЕКСИМ банка во износ од 30.748 милиони денари, како и преку повлекување средства од странски заеми за проектно финансирање во износ од 2.086 милиони денари. Во 2024 година, нето задолжувањето на домашниот финансиски пазар преку издавање долгорочни и краткорочни државни од хартии од вредност изнесуваше 37.400,67 милиони денари.

За буџетските дефицити, во периодот 2026 – 2030 година, државата се очекува да се задолжува во странство, со склучување заеми за буџетско финансирање преку издавање хартии од вредност, како и преку повлекување средства од поволни кредити од странски финансиски институции и кредитни линии наменети за финансирање одделни проекти. Притоа, изборот на конкретен извор за надворешно финансирање ќе се темели врз тековните и очекуваните состојби на меѓународните пазари на капитал. Понатаму, задолжувањето на домашниот пазар ќе се реализира преку издавање државни хартии од вредност или домашни заеми, со што ќе се обезбеди дополнително финансирање под поволни услови. Со цел оптимизирање на исплатите и намалување на ризикот од рефинансирање, Министерството за финансии ќе продолжи да издава државни обврзници со подолги рочности, при што ќе се намали ризикот од рефинансирање на долгот. Со цел ефикасно управување со јавниот долг, Министерството за финансии на среден рок ќе ја следи и можноста за евентуална предвремена отплата на дел од долгот, односно постигнување поповолна рочна, валутна и каматна структура на долгот.

Табела 12: Финансирање на дефицитот

	Завршна 2023	Реализација 2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Буџетско салдо	-41.410	-41.901	-41.350	-39.239	-35.761	-38.067	-37.861	-39.659
Финансирање на дефицит	41.410	41.901	41.350	39.239	35.761	38.067	37.861	39.659
Приливи	84.998	80.828	125.586	116.649	101.866	125.194	80.872	87.441
Домашни извори	37.431	56.907	61.864	36.114	50.082	55.070	43.843	50.712
Странски извори	61.855	45.062	39.423	85.004	56.700	67.801	29.200	39.500
Депозити ("-" е кумулирање на сметка)	-14.288	-21.141	24.299	-4.469	-4.917	2.322	7.829	-2.771
Одливи	43.588	38.927	84.236	77.410	66.105	87.127	43.011	47.782
Отплата по домашно задолжување	7.474	18.719	17.008	19.936	19.080	24.026	25.079	31.913
Отплата по странско задолжување	36.114	20.208	67.228	57.474	47.025	63.101	17.932	15.869
Меморандум:								
Нето домашно задолжување	29.957	38.188	44.856	16.178	31.002	31.044	18.764	18.799
Нето странско задолжување	25.741	24.854	-27.805	27.530	9.675	4.700	11.268	23.631

2.5.4 Буџет на општа влада (консолидиран буџет на РСМ и буџет на општини)

Буџетот на општата влада ги опфаќа консолидираните податоци на Буџетот на Република Северна Македонија и буџетите на општините. Буџетот на Република Северна Македонија е составен од Централен буџет (основен буџет, буџет на самофинансирачките активности, средства од донации и средства од заеми) и од буџети на фондовите за пензиско и здравствено осигурување и од Агенцијата за вработување.

Во линија со постепена фискална консолидација, дефицитот на Буџетот на општата влада ќе се намали од 3,5% од БДП во 2026 година на 2,8% од БДП во 2030 година.

Табела 13. Буџет на општа влада

	милиони денари										% од БДП									
	2022	2023	2024	2025	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*		2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Централен буџет																				
Приходи	124.185	142.731	146.411	184.141	180.016	200.711	219.786	240.947	263.656		15,2	15,8	15,2	18,0	16,2	17,0	17,5	17,9	18,4	
Расходи	157.700	181.848	190.207	222.806	217.939	235.202	256.670	277.721	302.255		19,3	20,1	19,7	21,8	19,7	19,9	20,4	20,7	21,1	
Буџетско салдо	-33.515	-39.117	-43.796	-38.665	-37.923	-34.491	-36.884	-36.774	-38.599		-4,1	-4,3	-4,5	-3,8	-3,4	-2,9	-2,9	-2,7	-2,7	
Буџетски фондови																				
Приходи	94.795	104.051	126.180	132.917	149.369	155.344	159.907	164.602	169.449		11,6	11,5	13,1	13,0	13,5	13,2	12,7	12,3	11,8	
Расходи	96.044	106.371	124.346	135.651	150.686	156.615	161.091	165.690	170.509		11,8	11,8	12,9	13,3	13,6	13,3	12,8	12,3	11,9	
Буџетско салдо	-1.249	-2.320	1.835	-2.735	-1.317	-1.271	-1.184	-1.088	-1.060		-0,2	-0,3	0,2	-0,3	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	
Буџет на РСМ (Централен буџет и фондови)																				
Приходи	218.980	246.782	272.591	317.058	329.385	356.055	379.693	405.549	433.105		26,8	27,3	28,3	31,0	29,7	30,2	30,2	30,2	30,2	
Расходи	253.744	288.219	314.353	358.457	368.625	391.817	417.761	443.411	472.764		31,1	31,9	32,6	35,1	33,3	33,2	33,2	33,0	33,0	
Буџетско салдо	-34.764	-41.437	-41.962	-41.400	-39.240	-35.762	-38.068	-37.862	-39.659		-4,3	-4,6	-4,4	-4,0	-3,5	-3,0	-3,0	-2,8	-2,8	
Буџет на локална власт																				
Приходи	38.716	47.375	50.165	66.292	66.618	68.995	71.777	74.565	77.459		4,7	5,2	5,2	6,5	6,0	5,8	5,7	5,5	5,4	
Расходи	38.911	44.309	48.884	65.752	66.618	68.995	71.777	74.565	77.459		4,8	4,9	5,1	6,4	6,0	5,8	5,7	5,5	5,4	
Буџетско салдо	-195	3.066	1.281	540	0	0	0	0	0		0,0	0,3	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Буџет на општа влада (Консолидиран Буџет на РСМ и Буџет на општини)																				
Приходи	257.696	294.157	322.757	383.350	396.003	425.050	451.470	480.114	510.563		31,6	32,6	33,5	37,5	35,7	36,0	35,9	35,7	35,6	
Расходи	292.654	332.528	363.436	424.209	435.242	460.811	489.537	517.975	550.222		35,9	36,8	37,7	41,5	39,3	39,1	38,9	38,6	38,4	
Буџетско салдо	-34.958	-38.371	-40.679	-40.858	-39.239	-35.761	-38.067	-37.861	-39.659		-4,3	-4,2	-4,2	-4,0	-3,5	-3,0	-3,0	-2,8	-2,8	

Извор: Министерство за финансии и проекти на Министерство за финансии (*)

2.5.5 Секторски пристап на расходите

Процесот на креирање политики се операционализира со процесот на усвојување на стратешките приоритети на Владата за соодветната година и подготовка на Годишната програма. Конкретизирањето на политиките во секоја област се врши со изработка на тригодишни стратешки планови и годишни програми на министерствата, придружени со соодветни акциски планови. Процесот на планирање се одвива паралелно и координирано со планирање на финансиските ресурси за спроведување на политиките на среден рок.

Програмскиот пристап значи прикажување на сите активности на буџетските корисници преку соодветни програми и потпрограми, коишто се дефинираат како збир на сродни активности насочени кон остварување иста, заедничка цел.

Секторскиот пристап е процес во кој Владата преку хоризонтално планирање и институционална координација, со оптимално користење на ресурсите, дејствува во насока на подобрување на постојната состојба во рамките на одредена област и истовремено преку кохерентноста помеѓу трошоците и резултатите ги остварува своите стратешки приоритети и создава услови за поефикасно работење на самите институции. Секторскиот пристап во овој документ се темели на Класификацијата на функциите на Владата, подготвена од Организацијата за економска соработка и развој, а објавена од страна на Секторот за статистика на Обединетите нации.

Буџетските апропријации за фискалната година се распределуваат во согласност со секторската основа на буџетските расходи, која ги класифицира расходите според главните функционални сектори на владина активност. Оваа класификација обезбедува конзистентно планирање, извршување и известување за јавните расходи и ја поддржува транспарентноста во распределбата на ресурсите. Средствата се распределуваат низ клучните сектори, вклучувајќи ги општите јавни услуги, одбраната и јавната безбедност, економските прашања, заштитата на животната средина, домувањето и услугите во заедницата, здравството, образованието и социјалната заштита. Секторската структура служи како примарна рамка за проценка на усогласеноста на буџетските алокации со националните приоритети и за евалуација на ефективност на владините расходи.

Секторската основа на буџетските расходи претставува функционална класификација на јавните расходи според главните сектори на владина активност. Таа обезбедува транспарентна распределба на финансиските средства, го олеснува оценувањето на ефикасноста на буџетот и овозможува споредливост на податоците за расходите низ фискалните периоди и административните нивоа.

ОПШТИ ЈАВНИ СЛУЖБИ

Во рамките на оваа област опфатени се активности и политики што се реализираат во насока на администрација, работа или поддршка на извршните и законодавните органи, управувањето со јавните финансии, работењето на дипломатските и конзуларните претставништва, економската помош и сл.

Преку јасните, аргументирани и ефективни ревизорски препораки на независната ревизорска институција во Република Северна Македонија, односно Државниот завод за ревизија, се обезбедува поддршка на државните и другите институции во унапредување на системите за управувањето со јавните средства, се придонесува кон подобрување на управувањето, навремено препознавање и спречување неправилности и зајакнување на јавната доверба во институциите. На тој начин се обезбедува зголемена отчетност и транспарентност на трошењето на јавните средства/средствата на даночните обврзници и создавање додадена вредност во процесите на управување со јавните финансии. Преку непристрасност, професионалност и интегритет на независната ревизорска институција се овозможува подобрување на институционалната култура, идентификување на слабостите и препораки за системски подобрувања, а во таа насока се придонесува кон испорака на услуги со почитување на принципите на сигурност во давањето на услуги, континуитет и квалитет на услугите, транспарентност, достапност и универзална услуга и заштита на корисниците и граѓаните на Република Северна Македонија.

Основната цел во наредниот среднорочен период ќе биде обнова на довербата во институциите на државната власт, зајакнување на безбедноста, ефикасна борба против корупцијата и криминалот и обезбедување владеење на правото. Преку обезбедување на економската слобода на инвеститорите со креирање фер услови за сите стопански субјекти ќе се создадат предуслови за нов циклус на економски раст, поттикнат од стабилни јавни финансии, поддршка на конкурентниот приватен сектор и значајни инвестиции во иновациите и информатичката технологија. Посветеноста кон европските интеграции ќе биде манифестирана преку усогласување на политиките со европските стандарди.

Зголемувањето на животниот стандард на граѓаните ќе биде примарна цел и приоритет на Владата. Оваа цел ќе се постигне преку зголемување на платите согласно растот на економијата, зајакната наплата на приходите, подобрување на ефикасноста и целисходноста во трошењето на јавните пари со главен фокус на

реализацијата на капиталните расходи, намалување на корупцијата во јавните набавки, реализирање значајни стратешки инвестиции во инфраструктурата и енергетиката, како и обезбедување одржливост на јавниот долг.

Намалувањето на сивата економија и подобрената наплата на средства за државниот Буџет ќе овозможи собирање повеќе приходи во него, задржување на ниските даночни стапки и даночни ослободувања, поголем износ за капитални инвестиции и стимулации на работењето на домашниот приватен сектор и граѓаните.

Квалитетот на јавните услуги ќе биде подобрен преку процесот на дигитална трансформација на јавниот сектор и продолжување на активностите за рационализација на поставеноста на органите на државната управа.

Со цел создавање предуслови за водење бизнис, подобрувањето на бизнис-климата и намалувањето на бирократијата, Владата ќе создаде предвидливо даночно и регулаторно окружување преку инклузивен процес на регулаторни промени во сите области кои се значајни за бизнисот и граѓаните. Со дигитална трансформација, иновативни пристапи и примена на нови технологии ќе се креира подобро окружување за даночните обврзници, засновано на праведност, соработка, транспарентност и зајакната доверба.

Поголемата конкурентност на приватниот домашен сектор ќе се постигне преку продолжување на финансиската поддршка на инвестициите и ревидирање на условите за нејзино добивање, во насока на поголем износ на поддршка на домашните извозни компании и на компаниите во секторите со конкурентна предност. Истовремено, ќе се воведе и единствен регистар на државна помош со цел да се спречи злоупотребата на финансиските инструменти за поддршка и нивно двојно искористување.

ОДБРАНА

Целта на одбранбената политика е остварување и заштита на националните интереси што произлегуваат од Уставот на Република Северна Македонија, концепциските и стратешките документи за безбедност и одбрана. Преку националните интереси се споделуваат и заедничките вредности на Алијансата за колективна одбрана, кризен менаџмент и кооперативна безбедност. Одбранбената политика на Република Северна Македонија е целосно насочена кон остварување на основните национални одбранбени интереси: заштита на независноста, територијалниот интегритет и неповредливоста на меѓународно признаените граници на државата, придонес во воспоставувањето мир, безбедност и стабилност во регионот, во Европа и во светот, како и поддршка на цивилните институции во различни кризни, вонредни и воени состојби, ситуации и услови.

Со стекнувањето на полноправното членство во НАТО, Република Северна Македонија оствари една од најзначајните стратешки цели, како на одбранбената, така и на надворешната политика. Истовремено, направен е огромен напредок на патот кон членството во ЕУ, во очекување на отпочнување на пристапните разговори. Развојот и унапредувањето на добрососедските односи и регионалната соработка, исто така, остануваат стратешки и долгорочни цели на одбранбената политика на Република Северна Македонија.

Во насока на поддршка на националната безбедност, системот за одбрана на Република Северна Македонија постојано треба да биде подготвен за извршување на следните одбранбени мисии:

- одбрана на независноста и територијалниот интегритет на Република Северна Македонија и НАТО сојузниците;
- јакнење на регионалната и глобалната безбедност и стабилност со учество во меѓународни операции и мисии и
- поддршка на цивилните власти и на граѓаните.

Стабилното и долгорочно финансирање на трошоците во одбраната е согласно утврдениот стратешки приоритет на Владата на Република Северна Македонија. Финансирањето на одбраната претставува еден од поважните елементи што придонесува за создавање предуслови за успешно зајакнување и одржување на целокупниот одбранбен систем. Притоа, во изминатите години се обрнуваше големо внимание, особено кон преземената обврска што произлегува од заложите на НАТО за инвестирање во одбраната, која беше исполнета со Буџетот на Република Северна Македонија за 2024 година, обезбедувајќи средства во висина од најмалку 2% од БДП и минимум 20% инвестирање во опремување и модернизација, а со кои ќе се

финансираат утврдените цели, задачи, активности и проекти, проектираната организациско-формациска структура, преземените меѓународни обврски за учество во меѓународни операции и мисии, преземените обврски за исполнување на прифатениот пакет-цели на способности добиени од НАТО и и потребите за опремување и модернизација.

Индикатори за исполнување на целите

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Буџет на Министерството за одбрана (во % од БДП)	1,37	1,57	1,77	1,85	2	2	2,04
Опременување и модернизација	18,23	23,63	31,81	30,53	29,33	32,35	32,48

Комплементарните долгорочни цели за развој на одбранбените способности и капацитети за следниот среднорочен период се поделени во три групи:

Реорганизација и хармонизирање:

- хармонизирање на приоритетите на националното одбранбено планирање со приоритетите на одбранбеното планирање на НАТО со цел исполнување на побараните цели на способности на НАТО;
- унапредување на системот за персонален менаџмент и менаџмент на талентот, кој ќе овозможи привлекување, селекција, регрутирање, задржување и ангажирање висококвалитетен, квалификуван и мотивиран персонал со соодветни стручни и работни компетенции во одбраната и Армијата и
- изградба на современ систем за образование и обука на персоналот во одбраната и Армијата, базиран на компетенции, идентификувани потреби и зајакнат интегритет.

Модернизација:

- модернизација и опремување на Армијата;
- ревитализација и функционално консолидирање оптимални локации на одбранбени комплекси, објекти, инсталации и инфраструктура и трансформирање кон зелена одбрана;
- унапредување на логистичкото планирање и реализација на сите нивоа и
- надградба на комуникациско-информацискиот систем за поддршка на управувањето, раководењето и контролата во одбраната и развој на способности за сајбер одбрана.

Придонес:

- интеграција во политичката и воената структура на НАТО и интероперабилност, согласно стандардите на НАТО, и учеството во колективната одбрана, кризниот менаџмент и кооперативната безбедност;
- обезбедување национален елемент за поддршка на Армијата во операции надвор од земјата;
- обезбедување и поддршка на силите на НАТО во улога на земја домаќин и
- интегрирање на националната воздушна одбрана во системот за воздушна одбрана на Алијансата.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Број на лица на служба во странство како преставници на МО	31	33	35	37	40	42	42	42
Број на лица кои учествуваат во меѓународни мисии и операции	226	250	185	185	300	310	310	310

Број на проекти за изградба, реконструкција, адаптација и модернизација на објекти и инфраструктура	15	17	22	23	25	25	25	25
Број на мажи и жени кои се упатуваат на стручно оспособување и усовршување во странство	жени	жени	жени	жени	жени	жени	жени	жени
	35	38	42	50	55	58	60	60
	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи
	135	145	150	155	160	165	170	170
Број на мажи и жени кои се упатуваат на стручно оспособување и усовршување во земјата	жени	жени	жени	жени	жени	жени	жени	жени
	176	181	185	190	195	202	200	200
	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи
	313	315	318	322	325	328	300	300

ЈАВЕН РЕД И МИР

Полициски услуги

Активностите опфатени со оваа политика се стремат кон висок степен на безбедност, сигурност, заштита на слободите и правата на граѓаните и подобрување на квалитетот на живеење во Република Северна Македонија. Тие се насочени кон реализација на следните цели:

- остварување на системот на јавна безбедност;
- спречување насилно уривање на демократските институции утврдени со Уставот на Република Северна Македонија;
- заштита на животот и личната сигурност и имотот на граѓаните;
- спречување разгорување национална, расна, верска омраза или нетрпеливост;
- спречување вршење кривични дела и прекршоци, откривање и фаќање на нивните сторители и преземање други, со закон определени, мерки за гонење на сторителите на тие дела;
- заштита и почитување на основните слободи и права на човекот и граѓанинот гарантирани со Уставот, законите и ратификуваните меѓународни договори и
- одржување на јавниот ред и мир во државата.

Во наредниот среднорочен период се предвидуваат низа активности кои ќе придонесат за:

- неселективна борба со организираниот криминал и корупција, реформи во насока на владеење на правото и изградба на независни институции;
- спречување на прекуграничниот криминал и илегалната миграција и контрола на реадмисијата и остварување на правото на азил;
- зголемување на нивото на јавна безбедност, вклучувајќи ја и безбедноста на патниот сообраќај;
- соработка и воспоставување заеднички стандарди за сајбер безбедност и
- поддршка на меѓународните напори за зачувување на мирот преку имплементација на активностите за подготовка на идните цели на НАТО.

Судови и казненопоправни установи

Во оваа функционална област се опфатени програмски задачи и оперативни активности коишто се однесуваат на: судството, јавното обвинителство, државното правобранителство, нотаријатот, извршителите, медијацијата, адвокатурата, бесплатната правна помош, наследувањето, сопственоста, стварните права и облигационите односи, меѓународната правна помош, извршувањето на санкциите за кривични дела и прекршоци, организацијата и управувањето со казненопоправните и воспитнопоправните установи, судските вештачења и супер вештачењата; кривичната, прекршочната, парничната, вонпарничната и управната постапка и други работи утврдени со закон.

Приоритети и планирани активности:

- ефикасен, независен и професионален правосуден систем;
- борба против корупцијата;
- остварување на човековите права;
- исполнување на критериумите за членство во ЕУ во областа „Правда“;
- унапредување на информатичко-комуникациските технологии во правосудниот систем и
- професионално организирани и управувани казненопоправни и воспитнопоправни установи.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Вкупен број корисници на примарна и секундарна бесплатна правна помош	3500	5260	5600	5900	6200	6500	6800	7100
Број на баратели на бесплатна правна помош	жени125 мажи100	жени72 мажи158	жени 80 мажи178	Жени145 мажи120	Жени148 мажи120	Жени148 мажи120	Жени148 мажи120	Жени148 мажи120
Регистрирани прекршоци против јавниот ред и мир	6.121	6.500	6.100	6.000	5.800	5.400	5.500	5.400
Регистрирани прекршоци од областа на сообраќајот	211.591	165.551	145.000	140.200	130.500	120.000	115.000	110.000
Спречени обиди за илегални преминувања	13.954	6.809	5.500	5.200	5.100	4.800	4.200	3.500
Предвидени и реализирани обуки	жени	жени	жени	жени	жени	жени	жени	жени
	404	382	420	440	470	500	520	550
	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи	мажи
	1781	1489	1500	1550	1600	1650	1700	1750

ЕКОНОМСКИ РАБОТИ

Земјоделство, шумарство, лов и риболов

Земјоделството претставува значаен сегмент во развојот на државата, кој влијае врз вкупниот економски раст. Со цел обезбедување стабилност и основа за развој на земјоделството, а со тоа и современо земјоделство, се спроведуваат активности за економично искористување на природните ресурси на одржлив начин преку мерки за поддршка на развојот на полјоделското и сточарското примарно земјоделско производство со почитување на начелата за заштита на природата и животната средина; преработка и маркетинг на земјоделски производи од животинско и растително потекло; обезбедување одржлив и економски развој на руралните средини; унапредување на ловството и риболовот, обезбедување заштита на здравјето на животните и растенијата

Со цел развој на земјоделството и руралниот развој, планирани се следните активности:

- стабилно производство на квалитетна храна;
- зголемување на конкурентната способност на земјоделството;
- стабилен доход на земјоделските стопанства;
- одржлив развој на руралните подрачја и
- оптимално искористување на природните ресурси со почитување на начелата за заштита на природата и животната средина.

Стратешка цел е подобрување на конкурентноста на земјоделскиот сектор на отворениот и променлив пазар и одржување на развојот на руралните средини со користење природни ресурси, односно изградба на одржлив земјоделски прехранбен сектор, кој ќе обезбеди соодветен доход на земјоделците што, пак, ќе се постигне преку остварување на специфичните цели:

- зголемување на конкурентноста и подобрување на доходот на земјоделците;

- воведување нови технологии и иновации со кои ќе се намали влијанието на неповолните климатски промени;

- развој на руралните средини и задржување на населението, особено на младите преку инвестирање во инфраструктурата и во нови работни места во руралните средини.

Со цел обезбедување поголема заштита на здравјето на луѓето, безбедност на храната, здравствена заштита на животните, на нивната благосостојба, ветеринарно јавно здравство, заштита на животната средина од отпад од животинско потекло преку контрола на прописи усогласени со високите стандарди на ЕУ, континуирано се зајакнува системот за контрола на безбедноста и квалитетот на храната наменета за исхрана на луѓето и храната за животни, како и ветеринарното јавно здравство, а се работи и на понатамошно усогласување на политиките на ЕУ од областа на безбедноста на храната и ветеринарното јавно здравство.

Целта е да се постигне повисок степен на здравствена заштита на животните од заразни и други болести, а тоа подразбира следење и спречување појава на нови болести кај животните и на зоонозите кај луѓето во земјата, соодветна контрола и надзор на болестите што се присутни во земјата со постепено намалување, одржување на системот на контрола, надзор и подготвеност за сузбивање и искоренување на особено опасните заразни болести.

Во насока на планирање и управување со риболовните води и риболовот, управувањето и користењето на рибите и другите водни организми, аквакултурата, преку постојна годишна програма редовно се планира финансиска поддршка во рибарството, аквакултурата, преработката на риби, техничка поддршка, како и развој на нови пазари што ќе придонесе до заштита на рибниот фонд на Република Северна Македонија.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Извоз на земјоделски производи (во милиони евра)	771	857	818	853	888	900	912	940
Жени носители на земјоделски стопанства (согласно Единствен регистар на земјоделски стопанства)	28.700	28.720	29.857	29.867	29.877	29.887	29.897	29.907

Енергетика, општи економски работи и работи поврзани со трудот

Стратешките приоритети и цели во областа на енергетиката се насочени кон одржлив енергетски развој на земјата, ефикасно користење на енергијата и енергетските ресурси, задоволување на потребите на општеството за електрична и топлинска енергија, природен гас и горива, воспоставување почисто и поефикасно производство на енергија преку рационално користење конвенционални и обновливи извори на енергија и подобрување на управувањето со природните ресурси. Тенденцијата е да се обезбеди сигурно, безбедно и одржливо снабдување со енергија.

Целта да се постигне енергетска безбедност на земјата и праведна транзиција во наредниот среднорочен период ќе се оствари преку:

- зголемување на учеството на обновливите видови енергија во финалната потрошувачка на енергија;
- заштита на животната средина и поттикнување енергетска ефикасност;
- обезбедување енергетска сигурност и стабилност;
- либерализација на пазарот на електрична енергија и раст на инвестициите во енергетскиот сектор;
- зголемена употреба на природниот гас и искористување на сончевата енергија во домаќинствата;
- интегрирање на пазарите на електрична енергија со земјите од регионот и земјите членки на Европската Унија и

- спроведување на процесот на енергетска транзиција.

Во наредниот период треба да бидат донесени сет мерки: директна финансиска поддршка на најранливите категории, промовирање на обновливите извори на енергија и поттикнување на енергетската ефикасност во домаќинствата.

Приоритетни области на кои треба да се работи се: ограничување на надворешната зависност од увоз преку диверзификација на снабдувањето со енергија, заштеда на енергија и промовирање на употребата на локалните ресурси и обновливите извори на енергија.

Диверзификацијата на снабдувањето со гас ќе се обезбеди преку изградбата на Национален гасоводен систем во Република Северна Македонија, чија цел ќе биде снабдување на стопанството, јавниот сектор и домаќинствата со евтина и еколошка енергија, а истовремено и намалување на емисијата на штетни гасови во атмосферата.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Финансиска поддршка за производство на електрична енергија од повластени производители кои користат премија	53	66	79	79	79	79	79
Концесии за детални геолошки истражувања	1	2	20	15	15	15	15
Концесии за експлоатација на минерални сировини	7	15	20	20	20	20	20

Основањето, развојот и унапредувањето на ТИРЗ претставува значајна алатка за економски раст затоа што овозможуваат економски развој со привлекување странски и домашен капитал, развој на нови технологии, нивна примена во националната економија, зголемување на конкурентноста и вработувањето.

Приоритетите во идниот среднорочен период вклучуваат:

- склучување нови договори за странски и домашни инвестиции;
- раст на отворени работни места;
- зголемен извоз и зголемен прилив на средства во Буџетот на РСМ од компаниите во ТИРЗ.

Во насока на остварување на овие приоритети, Дирекцијата за технолошки индустриски развојни зони ќе работи на нови инвестициски вложувања, подобрување и развој на инфраструктурата во зоните со цел подобрување на условите на постојаните и идните инвеститори.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Број на нови договори за странски и домашни инвестиции	10	14	10	12	14	14	14	14

Активностите опфатени во областа економија и труд се насочени кон создавање услови за развој на индустријата, кластерингот и вклучување на македонските компании во мрежата на глобални добавувачки синџири, развиен претприемачки сектор, креирање и интеграција на единствен пазар во ЕУ, креирање мерки и политики за вработување, подобрување на пазарот на труд и заштита на работничките права и развој на угостителството со подобрување на стандардите на угостителската понуда.

Во наредниот среднорочен период се предвидуваат низа активности кои ќе вклучуваат:

- поддршка на развојот на мали и средни претпријатија;
- динамичен екосистем за претприемништво и иновации;
- развој и подобрување на конкурентноста на македонската економија;
- унапредување на концептот и практиките за општествена одговорност;
- унапредување на заштитата на потрошувачите;
- активности за зголемување на вработеноста.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Број на претпријатија и лица вклучени во програмата за ваучерско советување	39	38	39	45	45	45	45	45

Пазар на труд и зголемување на конкурентноста на работната сила

Агенцијата за вработување на Република Северна Македонија со своите центри за вработување развива и спроведува услуги за зголемување на конкурентноста на работната сила и задоволување на потребите на пазарот на трудот преку примена на индивидуален пристап во работењето ориентиран кон потребите на невработените лица и работодавците. Агенцијата го финансира работењето од сопствени приходи и преку трансфери од Централниот буџет.

Табела 14. Буџет на Агенција за вработување на Република Северна Македонија

во милиони денари

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
ПРИХОДИ	4.181	4.402	4.454	3.181	3.400	3.636	3.887	4.157
Вкупно приходи од придонеси	3.842	4.383	4.414	3.141	3.360	3.596	3.847	4.117
Трансфери од Буџет	319	0	0	0	0	0	0	0
Други приходи	20	19	40	40	40	40	40	40
РАСХОДИ	2.987	3.269	4.454	4.486	4.655	4.808	4.965	5.209
Расходи за функција	2.671	2.922	4.032	4.042	4.198	4.326	4.452	4.679
Паричен надоместок за невработени	1.191	1.207	1.384	1.500	1.600	1.650	1.650	1.650
Активни политики за вработување	1.365	1.594	2.491	2.390	2.436	2.510	2.635	2.862
Др расходи за функција	316	347	422	444	457	482	513	530

Со Оперативниот план за активни програми и мерки за вработување и услуги на пазарот на трудот се утврдуваат програмите, мерките и услугите за вработување кои ќе обезбедат создавање нови работни места, поддршка за креирање нови работни места и зголемување на вработливоста на невработените лица, особено на младите, долгорочно невработените и корисниците на правото на парична помош од социјална заштита, како и поддршка на невработените лица.

При имплементацијата на програмите и мерките за вработување се почитуваат следните основни принципи:

- справување со негативните ефекти и последици врз пазарот на труд и вработеноста,
- принципот на диверзитет и инклузивност за сите општествени категории во приватниот сектор согласно принципите на правична и адекватна застапеност на етничка, полова, религиозна, расна или која било друга ранлива категорија граѓани, во согласност со стандардите и практиките на Обединетите нации и Меѓународната организација на трудот и

- Поттикнување рамномерен регионален развој, во согласност со податоците од Бирото за регионален развој и степенот на развиеноста на планските региони во Република Северна Македонија.

Една од целите е намалување на долгорочната невработеност и зависноста од гарантиран минимален приход со ефективно вклучување на ранливите групи на пазарот на трудот, особено на корисниците на гарантиран минимален приход преку нивно вклучување во специјализирани програми и услуги за развој на вештини.

Исто така, се дефинираат активностите кои ќе му овозможат на секое младо невработено лице повторно да се вклучи во образовниот процес (не во редовното образование) или да биде вклучено во некоја

од активните мерки или услуги за вработување, што ќе му овозможи да ги зголеми своите можности за вработување или, пак, да му биде понудено соодветно вработување коешто одговара на неговото образование и вештини. Активностите вклучуваат групно и индивидуално советување; обезбедување услуги за помош при барање работа; мотивациски обуки и вклучување во некоја од мерките за интеграција на пазарот на трудот (вработување, образование и мерки за обука).

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Број на жени корисници на мерката Поддршка за креирање нови работни места од Оперативниот план за вработување	1.070	1.177	804	982	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000

Транспорт

Во областа транспортот се спроведуваат проекти и активности во насока на развивање политики за обезбедување достапен, сигурен и одржлив национален и меѓународен транспортен систем, квалитетна урбанистичка и градежна инфраструктура и вршење надзор над спроведувањето на законите од својата надлежност. Развојот на градежништвото и транспортната инфраструктура претставува двигател на економскиот раст на секоја држава, па оттука и посветеноста на Владата на Република Северна Македонија за финансирање на нивниот развој, унапредување и осовременување. Оттука, приоритети во областа транспорт се: подобрување на целата инфраструктурна мрежа во Република Северна Македонија, подобрување на сите сегменти коишто се однесуваат на превозот – патен, железнички, воздушен и внатрешна пловидба, како и подобрување на станбено-комуналната инфраструктура. Со цел остварување на овие приоритети планирани се следниве активности: изградба на нови патни делници и рехабилитација на дел од постојните, доизградба на патните и железничките делови од коридорите 8 и 10, создавање услови за ефикасен транспорт на патници и стока, обезбедување транспортни услуги со висок квалитет и високо ниво на безбедност, изградба, односно реконструкција на системите за водоснабдување и третман на отпадни води што ќе доведе до подобрување на квалитетот на живеење, особено во руралните средини, со што ќе се подобри квалитетот на живеење и заштитата на животната средина. Во реализацијата на овие проекти свое учество земаат и единиците на локалната управа.

Дигитална трансформација

Дигиталната трансформација претставува еден од клучните двигатели на современиот економски и општествен развој, а со стратегијата за развој на ИКТ СМАРТ/МК: 2030 државата поставува јасна и сеопфатна насока за модернизација на јавниот сектор, развојот на дигиталните вештини, унапредувањето на инфраструктурата и поттикнување на иновациите. Преку создавање подобри услови за поврзливост, воведување дигитален идентитет, развој на електронски услуги, оптимизирање на процесите во администрацијата и поддршка за МСП и развојот и примената на вештачката интелигенција, државата се насочува кон зголемување на транспарентноста, ефикасноста и економската конкурентност. На овој начин, дигиталната трансформација станува инструмент за подобро управување со јавните ресурси, зајакната борба против корупцијата и создавање поволна основа за одржлив економски раст.

Јавна администрација

Во областа на јавната администрација се спроведуваат активности во насока на ефективно, ефикасно и инклузивно креирање политики со стручна, професионална, департизирана администрација преку одговорно, отчетно и транспарентно работење на институциите.

Континуирано и посветено се работи на процесот на модернизација на работата на јавната администрација и подобрување на нејзината ефективност преку јакнење на раководната отчетност и професионалното работење, засновано на принципите на еднаквост и недискриминација.

Дополнително, целта на работењето на Државниот управен инспекторатот е да обезбеди еднакви можности на граѓаните на Република Северна Македонија во остварувањето и заштитата на своите права пред органите на државната управа, со почитување на принципите на владеењето на правото и правната сигурност.

ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Спроведувањето на политиките за животната средина, климатската акција, планирањето на просторот и обезбедувањето услови за одржлив развој, управувањето со отпад, заштитата на воздухот, водата, почвата, флората и фауната и мониторингот на состојбата со животната средина се активности кои се дел од политиката заштитата на животната средина. Процесот на утврдување на стратешките и среднорочните цели, како и прилагодувањето на постоечките или воведувањето нови практики придонесуваат за посветеност во унапредувањето на животната средина.

Овие политики се реализираат на државно и на локално ниво преку соодветни мерки и активности што ги спроведуваат различни субјекти од јавниот и од приватниот сектор за да се постигнат поставените цели коишто се во функција на: унапредување на квалитетот на површинските и подземните води и обезбедување квалитетна вода за пиење, заштита и следење на квалитетот на воздухот, следење и намалување на бучавата, управување со отпадот, заштита на почвите и спречување на ерозијата, спречување и намалување на емисиите од индустријата, заштита и одржливо користење на биолошката и пределската разновидност и адекватно управување со заштитените подрачја, планирање на просторот со цел одржливо користење на земјиштето и другите природни и создадени ресурси, институционално јакнење и подигање на свеста за значењето на животната средина за квалитетот на животот и здравјето на луѓето. Преку спроведување на овие мерки се докажува посветеноста кон развивање и спроведување ефективни политики за животна средина, раководејќи се од еколошките, економските и политичките фактори на национално и меѓународно ниво и применувајќи ги принципите на одржливиот развој.

Меѓу позначајните проекти што ќе се реализираат во наредниот среднорочен период се: реконструкција на системот за водоснабдување во Општина Богданци, изградба на нова водоводна мрежа во село Слепче, Демир Хисар, регулација на речното корито на реката од с. Бојане до с. Глумово, Општина Сарај, потисен цевковод и резервоар за вода за пиење во с. Тремник, Општина Неготино, изградба на водоснабдителен систем во с. Вирче, Општина Делчево, санација на браната Ратево, Општина Берово, изградба на водоводна мрежа на ул. „Бајрам Шабани“, Општина Чаир, водоводна мрежа (примарна мрежа, бунари и пумпи) во с. Мерово, Општина Желино, изградба на канализациски систем/мрежа/колектор во повеќе населени места во Општина Врапчиште и рехабилитација и проширување на канализациската мрежа во општина Кичево. Исто така, во наредниот период ќе продолжи реализацијата на проектите: изградба на фекална канализација - колекторски систем од Радожда до Калишта, Општина Струга, изградба на пречистителна станица за отпадни води за Град Скопје, проект вреден над 197,2 милиона евра, финансиран со заем во износ од 68.000.000 евра од Европската инвестициска банка (ЕИБ), заем во износ од 58.000.000 евра од Европската банка за обнова и развој (ЕБОР), грант за техничка помош во износ од 1.429.250 евра, обезбеден со поддршка од ЕИБ и ЕБОР, како и инвестициски грант од 69.784.283 евра од ВБИФ. Исто така, еден од најголемите приоритети, а воедно и национален приоритет во контекст на пристапувањето во ЕУ, е и реализацијата на Регионалниот проект за цврст отпад којшто ќе се реализира преку заем од 55 милиони евра од Европската банка за обнова и развој (ЕБОР), 5 милиони евра донација од Швајцарскиот државен секретаријат за економски прашања (СЕЦО) и 22,5 милиони евра инвестициски грант од ВБИФ. Со овој проект се очекува воспоставување регионални системи за управување со отпад во пет региони во Република Северна Македонија, што претставува важен чекор кон одржливо решение за услуги за управување со цврст отпад.

Исто така, обезбеден е и кредит во износ од 50 милиони евра од Европската инвестициска банка (ЕИБ) за финансирање на изградбата на водоснабдителни системи, водоводни мрежи и сл. во сите општини во Република Северна Македонија.

Министерство за животна средина и просторно планирање има обезбедено средства и за инфраструктурни проекти од областа на животна средина. Средствата ќе бидат распределени како капитални

дотации до единиците на локалната самоуправа согласно донесените одлуки од страна на Владата на Република Северна Македонија.

Во рамки на Програмата ИПА, ќе продолжи реализацијата на проектот за изградба на пречистителна станица за отпадни води и рехабилитација и надградба на канализациската мрежа во Општина Битола и изградба на пречистителна станица за отпадни води и рехабилитација и надградба на канализациската мрежа во Општина Тетово и изградба на регионален систем за управување со отпад во источен и североисточен регион. Дополнително во рамки на ИПА 3 годишната програма 2022 се очекува со реализација проектот за изградба на пречистителна станица за отпадни води во општина Штип и надградба на канализациона мрежа како и проектот за изградба на колекторски систем на отпадни води во општина Винаца и негово поврзување на постојна пречистителна станица за отпадни води во општина Кочани.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатор	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Изградба на водоводни мрежи (во метри должина)	32.000	25.000	45.000	47.000	50.000	60.000	55.000	50.000
Изградба на канализациски мрежи (во метри должина)	31.000	19.000	48.000	50.000	51.000	52.000	47.000	44.000
Број на изработени елаборати за заштита на животната средина	394	365	510	510	525	540	570	575

ЗДРАВСТВО

Спроведувањето на политиката за здравство е насочена кон подобрување на ефективността и задоволството на граѓаните од функционирањето на секторот и кон подобрување на здравствените услуги.

Приоритети на оваа политика за периодот 2026 - 2030 година се:

- грижа за здравјето на граѓаните;
- одржување стабилен здравствен систем и
- Зголемување на квантитетот и достапноста на здравствените услуги.

Основа на здравствениот систем во Република Северна Македонија е примарната здравствена заштита ориентирана кон поединецот, семејството и заедницата, со акцент на превентивната здравствена заштита и задоволување на најголемиот дел здравствени потреби на населението.

Во рамките на оваа политика се имплементираат активности насочени кон унапредување на здравствената инфраструктура и условите за подобра здравствена заштита на населението. Инвестициските активности се насочени кон набавка на медицинска опрема за потребите на ЈЗУ во РСМ, изградба, реконструкција и доградба на објектите во ЈЗУ, како и кон реализација на проектот „Изградба на клинички центар во Штип“.

Во рамки на превентивните и куративните здравствени програми се преземаат активности со цел остварување подобра комуникација и обезбедување квалитетни здравствени услуги. Притоа, активностите на превентивните програми се насочени кон:

- превенција од кардиоваскуларни болести;
- систематски прегледи на ученици и студенти наменети за комплетна превенција од деформитети, откривање лоши навики и одделни заболувања кај целата школска и студентска популација;
- активности за организирање и унапредување на крводарителството;
- имунизација на населението преку набавка на вакцини;
- активности околу рано откривање лица евентуално разболени од бруцелоза;
- континуирана набавка на лекови за болни од туберкулоза и заштита на населението од СИДА;
- активна здравствена заштита на мајки и деца и

- рана детекција на малигни заболувања преку повикување за прегледи и земање ПАП тест и скрининг за карцином на грлото на матката кај жените, активности за скрининг на карцином на дебело црево и активности за скрининг за карцином на дојка.

Активностите што се спроведуваат во рамки на куративните програми се насочени кон:

- организирање пунктови за бесплатни прегледи по плоштади и рурални места, бесплатни прегледи за превенција од топлотни бранови во рамки на програмата здравје за сите;
- здравствена заштита на лицата со душевни растројства;
- набавка на метадон и бупренорфин и целосна услуга при лекување лица со болести на зависности, обезбедување на трошоците за болни што се третираат со дијализа и активности за пациенти со хемофилија;
- набавка на лекови за лекување ретки болести и
- набавка на инсулин, инсулински игли, глукагон, ленти за мерење шеќер и пумпи за континуирано снабдување со инсулин за инсулино-зависни пациенти.

Здравствено осигурување

Фондот за здравствено осигурување на РСМ е основан заради спроведување на задолжителното здравствено осигурување, како институција која врши дејност од јавен интерес и јавни овластувања утврдени со Законот.

Во Фондот за здравствено осигурување се обезбедуваат средства за основната здравствена заштита, за мрежата здравствени организации и за финансирање на дејноста на здравствените организации, врз основа на цени на здравствени услуги, односно програми и договори за спроведување на здравствената заштита на осигурениците.

Фондот за здравствено осигурување го финансира своето работење од сопствени приходи (придонеси од плати) и преку трансфер од Централниот буџет.

Табела 15. Буџет на Фонд за здравствено осигурување

во милиони денари

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Вкупен приход	42.650	48.831	54.769	54.691	59.056	62.443	65.904	69.554
Приход од придонеси	26.170	29.849	31.610	32.874	35.176	37.638	40.273	43.092
Трансфер од буџет	7.035	8.572	8.670	7.270	7.560	8.160	8.660	9.160
Други приходи	9.445	10.410	14.489	14.547	16.320	16.645	16.971	17.302
Процент на учество на трансфери од буџет во вкупен приход	16	18	16	13	13	13	13	13
Вкупни расходи	43.018	48.515	54.769	54.691	59.061	62.443	65.904	69.554
Здравствена заштита	37.722	42.399	47.493	48.213	52.351	55.613	58.954	62.484
Надоместоци за боледувања	4.700	5.350	6.423	5.600	5.800	5.900	6.000	6.100
Други расходи	596	766	853	878	910	930	950	970

Од табеларниот приказ може да се забележи дека со текот на годините приходите растат, при што најголемо учество во структурата на приходите на Фондот имаат придонесите од плати од здравствено осигурување и трансферите од Министерството за економија и труд за породилни боледувања. Во делот на приходите од придонеси од плата вклучени се и придонесите за невработени лица, коишто ги плаќа Агенцијата за вработување на Република Северна Македонија, потоа придонесите за корисниците на социјални права што ги плаќа Министерството за социјална политика, демографија и млади, за пензионерите што ги плаќа Фондот на пензиското и инвалидското осигурување на Република Северна Македонија и придонесите за неосигурените лица што ги плаќа Министерството за здравство.

Јавни здравствени установи

Основниот пакет здравствени услуги е поделен на: примарна здравствена заштита, специјалистичко-консултативна здравствена заштита и болничка здравствена заштита. Како купувач на здравствени услуги, Фондот склучува договори со здравствените установи за видот и обемот на здравствените услуги.

Приходите на ЈЗУ ги опфаќаат приходите наплатени од Фондот, средствата од програмите за здравствена заштита, сопствените приходи и донациите.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Број на извршени контроли (контрола на придонеси, партиципација и плати, боледувања, лекувања во странство, контрола во ЈЗУ, специјални болници, аптеки и приватни ординации)	7.346	7.428	7.428	7.600	7.700	7.800	7.800	7.800
Број на склучени договори со ПЗУ, ЈЗУ и аптеки	3.699	3.825	3.850	3.900	3.950	4.000	4.050	4.100
Процент на учество на приватните трошоци за здравство во вкупните здравствени трошоци на земјата	40%	под 45%	под 45%	под 45%	под 45%	под 45%	под 45%	под 45%

РЕКРЕАЦИЈА, КУЛТУРА И РЕЛИГИЈА

Спортски и рекреативни услуги

Во областа спорт се спроведуваат активности поврзани со развој и омасовување на спортот преку зголемување на процентот на граѓани што спортуваат, подобрување на квалитетот во националниот и меѓународниот спорт, креирање систем во кој ќе напредува професионалниот спорт и ќе се подобруваат спортските резултати, јакнење на квалитетот на живот, социјална интеракција, вистински развој на личноста и здрав начин на живот на што е можно поголем број граѓани, обезбедување квалитетна спортска инфраструктура, зголемување на бројот на спортисти и подобрување на спортските резултати, унапредување на родовата еднаквост во сите области од општественото живеење и вклучување родова перспектива во креирањето на политиките и буџетите, како и инклузивно вклучување на лицата со попреченост во сите сегменти на спортот.

Аутпут индикатори	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Опфат на граѓани со активности во дејноста спорт	16%	16%	16%	17%	17%	17%	18%	18%
Број на спортски учесници во меѓународниот систем на натпревари	1800	1800	1850	1900	1950	2000	2050	2100
Опфат на женски лица кои се занимаваат со спорт	33%	33%	33%	35%	35%	36%	36%	37%

Услуги за култура

Според Законот за култура, културата опфаќа три сегменти, и тоа: творештво, како процес на создавање на уметничките дела, дејности за објавување на уметничките дела и дејности за заштита и користење на културното наследство. Оттука, задачите и обврските што произлегуваат од пропишаните специфични надлежности се детектираат во следниве области:

- дејности од областа на културата и уметноста;
- промоција на културата, културниот развој и културните политики;
- меѓународна соработка и соработка со УНЕСКО;
- соработка со институциите на ЕУ и интегрирање на европските вредности;

- организација, развој и финансирање на културата;
- следење, анализирање и предлагање акти и мерки за развој и унапредување на културата;
- заштита, управување и ревитализација на културното наследство;
- остварување и заштита на авторското право и сродните права;
- надзор од надлежност во културата и
- подготовка на прописи и други акти од областа на културата.

Финансирањето на националниот интерес во културата се врши во согласност со Законот за култура, при што се финансира работата на националните установи во културата и се учествува во финансирањето проекти од национален интерес во културата на други правни и физички лица во следните дејности: издавачка дејност, библиотечна дејност, музичка и сценско-уметничка дејност, драмска дејност, филмска дејност, фолклорна дејност, културно-уметнички манифестации и визуелни уметности, архитектура и дизајн, заштита на недвижното културно наследство и аудиовизуелните добра, музејска дејност и заштита на нематеријалното културно наследство, меѓународна соработка и европски интеграции.

Инвестиции во културата

Особено внимание се посветува на подобрување на условите за работа на уметниците со изградба на нови објекти и вложување во објектите во кои се сместени националните установи од областа на културата. Се финансира изградбата на Турскиот театар во Скопје, театар и библиотека во Тетово, театар во Струмица, реконструкцијата на Центарот за култура во Куманово, реконструкцијата на Центарот за култура „АЧНОМ“ во Гостивар, реконструкцијата на Центарот за култура „Бели мугри“ во Кочани и реконструкцијата на кровот на стариот дел од објектот на НУБ „Св.Климент Охридски“ во Скопје.

Во наредниот период ќе продолжи инвестирањето со цел подобрување на инфраструктурата во културата, а притоа ќе се реконструираат следните објекти: Музејот на Република Северна Македонија, Националната галерија на Македонија, Центарот за култура „Антон Панов“ во Струмица, Центарот за култура „Марко Цепенков“ во Прилеп, Центарот за култура во Битола и Народниот театар во Битола, како и објектот „Кино Партизан“ при Народниот театар Битола. Исто така во наредниот период ќе започне и реконструкцијата на Универзална сала во Скопје.

Религиски и други служби на заедницата

Во областа на религијата се вршат работи што се однесуваат на правната положба на црквите, верските заедници и религиозните групи, како и работи во врска со односите помеѓу државата и црквите, верските заедници и религиозните групи. Се постапува по различни прашања значајни за државата, верските заедници и верските слободи и права на граѓаните, со активно придонесување кон подобрување на меѓуконфесионалните односи и негување високи стандарди на дијалог и почит.

Приоритетните активности се насочени кон активно промовирање на културните и верските вредности на Република Северна Македонија врз основа на постојана и конструктивна соработка со регистрираните цркви, верски заедници и религиозни групи и државните институции, промоција на културните и верските вредности на Република Северна Македонија и унапредување на меѓуконфесионалната соработка, заштита на начелото на секуларност, унапредување на верските слободи и права и на меѓународната соработка и зајакнување на сервисната ориентација кон потребите на верските заедници.

Приоритетни цели и активности за остварување на стратешкиот приоритет за наредниот среднорочен период се:

- промоција на културните и верските вредности во Република Северна Македонија и унапредување на меѓуконфесионалната соработка;
- обезбедување заштита на начелото на секуларност, унапредување на верските слободи и права и на меѓународната соработка;
- зајакнување на сервисната ориентација кон потребите на верските заедници и остварување блиска соработка со нив.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Број на реализирани манифестации и фестивали од областа на драмската, издавачката, музичко-сценската и фолклорната дејност и манифестации по посебни конкурси	22	27	25	29	29	29	29	29
Опфат на граѓани со активности во дејноста спорт	16%	16%	16%	17%	17%	17%	18%	18%
Број на реализирани интердисциплинарни проекти со родова компонента во функција на подобрување на статусот на жената во општеството и број на жени носители на проекти	30	32	35	36	40	42	42	45

ОБРАЗОВАНИЕ

Политиките што ги спроведува Владата на Република Северна Македонија во областа на воспитанието и образованието од сите видови и степени се во насока на обезбедување сеопфатно, инклузивно и интегрирано образование насочено кон учесниците во воспитно-образовниот процес, со современи програми што овозможуваат идните генерации да се стекнат со знаења, вештини и компетенции согласно со потребите на демократското мултикултурно општество, пазарот на трудот и новите предизвици во глобалниот научно-технолошки амбиент.

Основата за спроведување на активностите од областа на образованието за наредниот среднорочен период произлегува од новата предлог Стратегија за образованието на Република Северна Македонија за 2026 - 2032 година, која тргнува од постојните состојби во образовниот систем и има за цел постепено да ги подобри, во согласност со утврдените приоритети.

Во рамки на оваа политика се спроведуваат низа мерки и активности во делот на образованието на возрасни, организацијата, финансирањето, развојот и унапредувањето на образованието, воспитанието и науката, воспитанието и образованието на децата со посебни образовни потреби и децата на нашите работници на привремена работа и престој во странство, верификација на струките, профилите во образованието, унапредување на ученичкиот и студентскиот стандард, технолошкиот развој и поддршка на иновациите, информатичката и техничката култура, развој на дигитални вештини и други активности поврзани со образованието. Преку следење, стручен увид, истражување, унапредување и развој на воспитно-образовната дејност во областа на предучилишното, основното, гимназиското и уметничкото, средното стручно и постсредното образование, образованието за децата со посебни образовни потреби и во образованието на возрасните, во воспитно-образовната дејност на ученичките домови, како и образованието на децата на граѓаните на Република Северна Македонија во странство со цел учење на мајчиниот јазик и култура, се врши унапредување на образовниот систем.

Се преземаат активности насочени кон промовирање на образованието на возрасните, координирање на соработката со меѓународните институции и со други организации за образование на возрасни и обезбедување квалитет, особено преку воспоставување стандарди и критериуми за формално и неформално образование на возрасните, валидација на неформалното образование и информалното учење. Се организираат различни видови оценувања на учениците, вклучувајќи ги и меѓународните тестирања (Програма за меѓународно оценување на учениците – ПИСА, Студија за трендовите во учењето математика и природни науки на меѓународно ниво – ТИМСС, Меѓународна студија за граѓанско образование ИЦСС (ICSS), Меѓународна студија за читање со разбирање ПИРПС и др.). Преку инспекциски надзори и спроведување интегрална евалуација се утврдува примената на правната регулатива поврзана со образованието и квалитетот на воспитно-образовниот процес во сите образовни нивоа.

Активностите во среднорочниот период се насочени кон остварување на следните приоритети:

- создавање образование коешто е во најдобар интерес на децата и коешто му овозможува на секој ученик да го достигне својот полн потенцијал;
- обезбедување квалитетно и инклузивно високо образование и унапредување на студентскиот стандард;
- зголемено вложување и развој на науката, истражувањето и иновациите и
- унапредување на системот на доживотно учење.

Во насока на остварување на овие приоритети ќе се работи на подобрување на содржината и отчетноста во основното и средното образование, зголемување на опфатот на ученици и подобрување на инклузивноста и меѓуетничката интеграција, подобрување на условите за учење и постигнувањата на учениците, вложување и развој на дигиталните вештини и критичкото размислување, усогласување на стручното образование и обука со потребите на пазарот на трудот, развој на регионални центри за стручно образование и обука, модернизирање на системот за образование на возрасни согласно перспективата за доживотно учење, имплементација на новиот модел за финансирање на основното и средното образование со нова формула за распределба на блок дотациите со утврден трошок по ученик пресметан врз основа на стандарди, оптимизирање на мрежата на училишта, обезбедување квалитет и ефективност на високото образование во согласност со европските добри практики, развој на нов модел за финансирање на високото образование, унапредување на системот на акредитација и евалуација на високото образование, подобрување на студентскиот живот и стандард на младите и спроведување мерки со кои тие полесно ќе дојдат до прво вработување и нивно задржување во земјата, унапредување на ученичкиот и студентскиот стандард, вложување во подобри услови во ученичките домови, реконструкција насочена кон енергетска ефикасност на студентските домови, зголемување на националните средства за истражувачка дејност, зголемување на меѓународната соработка во областа на науката, истражувањето и иновациите, имплементација на Стратегијата за паметна специјализација, унапредување на системот на формално образование на возрасните и развој на системот за валидација на неформалното образование и информалното учење.

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Обучен кариерен советник во основните и средните училишта	0	0	0	50%	70%	80%	90%	95%	99%
Целосно функционални регионални центри за стручно образование и обука	0	3	5	5	6	7	8	8	8
Запишани ученици во новите квалификации во регионалните центри	0	190	400	550	700	800	850	900	950
Вклученост на приватниот сектор (број на компании) во дуално и средно стручно образование со цел стекнување на потребните компетенции за пазарот на трудот	450	560	600	650	660	670	680	690	700
Број на ученици вклучени во учење преку работа во средно стручно образование, од кои 30% да се девојчиња	1500	1800	2000	2300	2600	3000	3100	3200	3200
Број на програми за валидација на неформалното образование и информалното учење	0	0	8	10	13	16	17	18	20
Процент на акредитирани јавни и приватни високообразовни установи кои имаат воспоставени целосно функционални системи за обезбедување квалитет (внатрешни и надворешни) и објавуваат извештаи за обезбедување квалитет усогласени со ESG2015	50%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	97%	99%
Зголемување на износот за научно-истражувачка дејност како процент од БДП	0,4%	0,4%	0,4%	0,5%	0,6%	0,7%	0,8%	0,9%	1%

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Политиките во областа на социјалната вклучуваат расходи за активности во доменот на социјалната политика; пензиското и инвалидското осигурување; материјалното обезбедување на привремено невработените; хуманата популациона политика заради усогласен економски социјален развој; заштитата на децата и малолетните лица; заштитата на младината и жените; заштитата на лицата со пречки во развојот и др.

Во рамките на оваа политика се имплементираат активности насочени кон подобрување на социјалните услуги, при што инвестициските активности се насочени кон изградба, реконструкција и доградба на објектите за социјална заштита и домовите за стари лица, како и реализација на проектите финансирани со кредити. Во рамки на програмите, активностите се насочени кон:

- остварување на социјалната заштита;
- развој на дејноста за заштита на децата и
- финансирање на програмските активности на националните инвалидски организации, нивните здруженија и нивната асоцијација, на здруженијата за борба против семејно насилство, на Црвениот крст на Република Северна Македонија и др.

Пензиско и инвалидско осигурување

Со Законот за пензиското и инвалидското осигурување се уредува задолжителното пензиско осигурување на работниците во работен однос и на физичките лица што вршат дејност, основите на капитално

финансирано пензиско осигурување, како и посебните услови под кои одделни категории осигуреници ги остваруваат правата од пензиското и инвалидското осигурување. Фондот на пензиското и инвалидското осигурување го финансира работењето од сопствени приходи и преку трансфери од Централниот буџет.

Пензискиот систем во Република Северна Македонија е поставен на три столба:

- Прв столб - систем на тековно финансирање, осигурување засновано на генерациска солидарност;
- Втор столб – задолжително капитално финансирано пензиско осигурување и
- Трет столб – доброволно капитално финансирано пензиско осигурување.

При планирањето на расходите за пензии, земени се предвид актуелните законски прописи кои предвидуваат дека осигуреникот стекнува право на старосна пензија кога ќе наполни 64 години живот (маж), односно 62 години живот (жена) и најмалку 15 години пензиски стаж.

Табела 16. Буџет на Фонд на пензиското и инвалидското осигурување

во милиони денари

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Вкупни приходи	96.346	115.693	137.284	150.937	155.447	158.560	161.726	164.948
Придонеси од плати	60.510	69.077	78.590	83.234	89.060	95.294	101.965	109.102
Трансфер од буџет	32.105	42.474	53.900	62.818	61.335	58.035	54.340	50.220
Други приходи	3.731	4.142	4.794	4.885	5.052	5.231	5.421	5.626
Процент на учество на трансфери од буџет во вкупен приход	33	37	39	42	39	37	34	30
Расходи	99.465	115.247	139.969	150.947	155.457	158.570	161.736	164.958
Пензии	77.967	90.646	109.515	116.820	119.156	121.540	123.970	126.450
Транзициони расходи до приватни фондови	12.172	14.218	16.000	19.600	20.000	20.400	20.800	21.200
Други расходи	9.326	10.383	14.454	14.527	16.300	16.630	16.966	17.308

	2021	2022	2023	2024	2025 октомври
Корисници на пензии	328.570	334.816	336.977	339.955	346.386

Просечна пензија во РСМ по години

Година	2020	2021	2022	2023	2024	2025-октомври
Просечна пензија	15.483	15.876	17.727	20.195	23.785	27.143

Од табеларниот преглед се забележува трендот на пораст на приходите на Фондот, при што најголемо учество во структурата на приходите имаат приходите од придонеси од плати, а приходите од Централниот буџет учествуваат со 39% во 2025 година. Исто така, може да се забележи процентуално намалување на трансферот од Централниот буџет на 30% во 2030 година.

Со измените на Законот за пензиското и инвалидското осигурување од 2022 година („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.67/2022), се врши промена на начинот на усогласување на пензиите, односно се уредува усогласувањето на старосната пензија според движењето на индексот на трошоците на животот во висина од 50% и порастот на просечно исплатената плата на сите вработени во Република Северна Македонија во висина од 50%. Пензијата се усогласува на 1 март и на 1 септември секоја година според процентот кој се добива како збир од порастот на индексот на трошоците на живот во претходното полугодие и процентот на порастот на просечно исплатената плата на сите вработени во Република Северна Македонија во претходното полугодие во однос на полугодieto што му претходи.

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување од септември 2024 година, на 1 септември 2024 година, сите видови пензии остварени согласно овој закон заклучно со 31 август 2024 година се зголемуваат за 2.500 денари и на 1 март 2025 година, сите видови пензии остварени согласно со овој закон заклучно со 28 февруари 2025 година се зголемуваат за 2.500 денари.

Со Законот за изменување и дополнување на Законот за пензиското и инвалидското осигурување од септември 2025 година сите видови на пензии, кои се исплаќаат во Република Северна Македонија, на 1 септември 2025 година и на 1 март 2026 година се усогласуваат на начин што вкупниот износ добиен од процентот за зголемување на пензиите пресметан како збир од 50% на порастот на индексот на трошоците на живот и 50% на порастот на просечно исплатената плата на сите вработени во Република Северна Македонија во претходното полугодие во однос на полугодieto кое му претходи, објавени од Државниот завод за статистика, се дели со вкупниот број на корисници на пензија кои правото на пензија го оствариле заклучно со 31 август 2025 година, односно 28 февруари 2026 година.

Целта на измените и дополнувањата на Законот за пензиското и инвалидското осигурување е обезбедување пораст на животниот стандард и подобар и поквалитетен живот за пензионерите.

Процент на усогласување на пензиите

година	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1 јануари	0,82	1,69	0,7	0	1,2	2,9	8,4	5,3	Линеарно за 2.500 ден.
1 јули	0,76	1,8	0,4	0,6	1,2	6,8	5,3	Линеарно за 2.500 ден.	Линеарно за 1.036 ден.

Со Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување се уредуваат видовите придонеси за задолжително социјално осигурување, обврзниците за плаќање придонеси, обврзниците за пресметка и уплата на придонеси, основниците на кои се плаќаат придонеси, стапките на придонеси, начинот на пресметка и роковите на плаќање придонеси, контрола на пресметувањето и уплата на придонеси, како и други значајни прашања за утврдување и плаќање на придонесите.

Во задолжително социјално осигурување спаѓаат придонесите за:

- пензиско и инвалидско осигурување врз основа на тековна исплата;
- задолжително капитално финансирано пензиско осигурување;
- стаж на осигурување кој се смета со зголемено траење;
- здравствено осигурување и
- осигурување во случај на невработеност.

Во однос на процентот кој се издвојува за плаќање придонеси за пензиско осигурување, со текот на годините може да се забележи намалување, односно од 21,2% во 2008 година придонесите се намалени на 18,8% во 2020 година и тие се важечки во 2024 година.

Процент на придонеси	Задолжително пензиско и инвалидско осигурување	Задолжително здравствено осигурување	Вработување	Дополнително здравствено осигурување	Вкупно
2008	21,2	9,2	1,6	0,5	32,5
2009	19	7,5	1,4	0,5	28,4
2010-2018	18	7,3	1,2	0,5	27
2019	18,4	7,4	1,2	0,5	27,5
2020	18,8	7,5	1,2	0,5	28

Индикатори за исполнување на целите

Аутпут индикатори	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Број на подготвени решенија за остварување право од пензиско и инвалидско осигурување	31.749	29.732	31.631	32.200	31.700	31.800	31.900	32.000	32.200
Број на корисници на родителски додаток за трето дете	22.377	19.777	16.875	15.355	15.087	10.413	7.969	7.517	7.065

2.6 Буџет на локалната власт

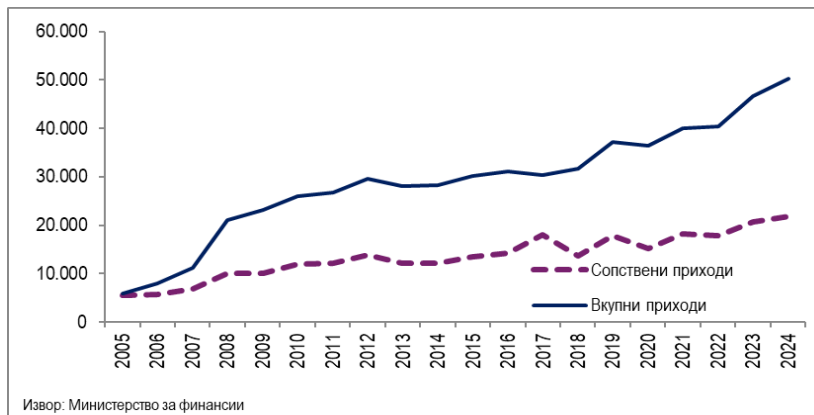
2.6.1 Буџет на локалната власт

Децентрализацијата во Македонија претставува процес на пренос на надлежности и одговорности од централната власт кон локалните самоуправи со цел подобрување на ефективоста на управувањето и обезбедување поодговорно и транспарентно функционирање на локалните власти. Процесот на децентрализација е тесно поврзан со напорите на Македонија за пристапување кон Европската Унија. Во рамките на Пристапното партнерство со ЕУ, Македонија се обврза да го продолжи процесот на децентрализација и да ја подобри локалната самоуправа како дел од потребните реформи за исполнување на критериумите за членство во Унијата. Преземањето на надлежностите од страна на општините во Македонија е клучен аспект на процесот на децентрализација, кој започна по 2005 година со имплементацијата на реформите утврдени со Рамковниот договор. Децентрализацијата во Македонија е регулирана со различни закони и акти, вклучувајќи ги Законот за локална самоуправа и Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа. Овие закони ги дефинираат надлежностите, обврските и правата на локалните власти. Од 2012 година сите општини (освен Пласница) со блок дотации, обезбедени од Буџетот на Република Северна Македонија, ги финансираат пренесените надлежности во образованието, културата, детската и социјалната заштита. Заедно со преземањето на овие надлежности, на општините им беа пренесени и материјални и финансиски ресурси, неопходни за нивно ефикасно управување.

Преземањето на надлежностите во повеќе области од страна на општините резултираше со значително зголемување на административниот и фискалниот капацитет. Овој процес директно придонесе за јакнење на способноста на општините за управување со поголем обем на финансиски средства. Дополнително, преку успешна администрација и наплата на сопствените приходи, продолжува и порастот на сопствените приходи на општините, унапредување на капацитетите за менаџирање со финансиските средства, поефикасно и поквалитетно извршување на пренесените надлежности и подобро располагање со финансиските и другите ресурси. Покрај со гореспоменатите пренесени надлежности, општините успешно администрираат и со новодоверените надлежности во делот на управување со градежното земјиште и постапување со бесправно изградени објекти, што овозможува подобро регулирање на урбаниот развој, а истовремено обезбедуваат и дополнителни приходи за општинските буџети. Со успешното спроведување на фискалната децентрализација целосно се воспоставува законска и институционална рамка за создавање развиени, одговорни, функционални единици на локалната самоуправа и зголемено ниво на локална демократија, што директно ги доближува граѓаните до институциите. Процесот на децентрализација е позитивно оценет од страна на бројни меѓународни институции, кои преку реализација на различни проекти дадоа значаен придонес во подобрувањето на системот на управување, како и во унапредувањето на контролата и транспарентноста и зголемувањето на координацијата при управувањето со реформите на локалната самоуправа. Истовремено, покрај констатираниот напредок во фискалната децентрализација, се препорачуваат дополнителни реформи за подобрување на фискалната транспарентност, ефикасноста на даночната администрација и стратешкото планирање на локално ниво.

Со подобрувањето на условите за задолжување и воспоставувањето полиберални и потранспарентни услови, пристапот до пазарот на капитал стана подостапен за општините, а со тоа се зголеми интересот на општините за финансирање инвестициски проекти преку задолжување. Како резултат, општините имаат поголема можност да бидат финансирани за развојни проекти и инфраструктурни иницијативи, што ја зголемува нивната улога во економскиот развој на земјата.

Графикон 16. Сопствени и вкупни приходи во периодот 2005 - 2024 година (во милиони денари) ⁴

Република Северна Македонија, според податоците за реализацијата на расходите во 2024 година, влегува во групата на средно децентрализиран земји, со учество од околу 5% во БДП. Процесот на фискална децентрализација започна во 2005 година, а оттогаш приходите на општините се зголемија повеќе од осум пати. Во 2005 година, општините оствариле 5,9 милијарди денари, додека во 2024 година овој износ се зголемил на 50 милијарди денари. Особено е важно тоа што даночните приходи врз кои општините имаат автономија на наплата се зголемиле за четири пати во истиот период (Графикон 16).

Општините во Република Северна Македонија се финансираат преку различни извори на приходи, вклучувајќи: сопствени приходи, дотации за пренесените надлежности (образование, култура, социјална и противпожарна заштита), приходи утврдени во посебни закони, трансфери од Буџетот на Република Северна Македонија, приходи од даноци, трансфери за капитални проекти, како и донации и кредити. Овие средства обезбедуваат финансиска поддршка за локалните самоуправи и нивната развојна активност.

Од Буџетот на Република Северна Македонија, општините добиваат различни трансфери, вклучувајќи капитални трансфери, наменски и блок дотации за пренесените надлежности во образованието, културата, социјалната заштита и противпожарната заштита. Распределбата на средствата се врши според критериуми утврдени во уредбите донесени од страна на Владата на Република Северна Македонија на предлог од надлежните министерства.

Зголемената транспарентност е насочена кон зајакнување на фискалната одговорност, навремено вклучување на јавноста при креирањето на општинските политики и информирање за сработеното од страна на општинските власти. За зголемување на транспарентноста и отчетноста, општините треба да ги објавуваат финансиските извештаи на јасен и разбирлив начин, со што ќе се зголеми отчетноста за користењето на буџетските средства. Ова ќе помогне при обезбедувањето законско, наменско и целисходно користење на јавните средства, што е клучно за остварување на целите за раст и развој на општините. Ова ќе резултира со поефикасно обезбедување услуги за граѓаните и подобрување на квалитетот на животот во општините.

Програмата на Владата на Република Северна Македонија за периодот 2024 – 2028 година во доменот на локалната самоуправа се фокусира на унапредување на инфраструктурата, зголемување на транспарентноста и отчетноста, како и на поттикнување на економскиот развој на локално ниво. Овие иницијативи имаат за цел да обезбедат законско, наменско и целисходно користење на јавните средства, како и да создадат услови за подобрување на квалитетот на животот на граѓаните.

⁴ Согласно доставените податоци од завршните сметки на општините

2.6.2 Остварувања во 2024 и 2023 година

Во 2024 година, вкупните приходи на единиците на локалната самоуправа во Република Северна Македонија беа реализирани во износ од 48.291 милион денари, што претставува 4,9% пораст во однос на наплатените приходи во претходната година. Од овие вкупни приходи, 13.250 милиони денари се даночни приходи, кои бележат пораст од 11,6% во однос на минатата година. Даночните приходи учествуваа со 27,4% во вкупно наплатените приходи на општините. Промените во Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа од 2022 година се одразија на приходите од данокот на личен доход, кој во 2024 година достигна 1.277 милиони денари, што претставува зголемување од 356 милиони денари или 2,5% повеќе во споредба со 2023 година.

Во 2024 година, неданочните приходи изнесуваа 1.492 милиона денари, што претставува пад од 6,5% во однос на претходната година. Тие учествуваат со 3,1% во вкупните приходи на единиците на локалната самоуправа. Наплатата на капиталните приходи во 2024 година изнесува 1.490 милиони денари, што претставува значителен пад од 21,5% во споредба со претходната година. Нивното учество во вкупните приходи изнесува 3%.

Во 2024 година, најголемо учество во вкупните приходи на општините имаа трансферите, кои сочинуваат 65,2% од вкупно наплатените приходи. Трансферите беа реализирани во износ од 31.471 милион денари, што претставува пораст од 4,8% во однос на претходната година. Во рамки на трансферите што се распределуваат од Буџетот на Република Северна Македонија, во 2024 година се забележува значително зголемување на износот на блок и наменските дотации, кои се зголемени за 2.621 милион денари, односно за приближно 11% во споредба со 2023 година. Овој пораст е резултат на зголемувањето на платите за 5% за вработените во основното и средното образование, започнувајќи од септември 2024 година, како и на поголемиот износ на исплатениот надоместок за годишен одмор за сите вработени во локалните јавни институции. Дополнително, согласно измените на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа од 2022 година, дотацијата по основ на ДДВ во 2024 година е зголемена за 640 милиони денари, што претставува раст од 18% во однос на претходната година.

Во 2024 година, приходите од донации изнесуваа 588 милиони денари, што претставува пад од 7,7% во однос на истиот период од 2023 година. Нивното учество во вкупните приходи на општините изнесува само 1,2%, што ја прави оваа категорија приходи незначителна во однос на други извори на приход.

Во 2024 година, домашното задолжување на општините изнесуваше 46 милиони денари, што претставува значително намалување во однос на 74 милиони денари во 2023 година. Ова намалување од 28 милиони денари или 38% укажува на поволни промени во финансиското управување на локалната самоуправа. Зголемените трансфери од централната власт во 2023 и 2024 година и побрзото реализирање на капиталните инвестиции доведоа до намалување на потребата за задолжување. Намалувањето на домашното задолжување е позитивен сигнал за финансиската стабилност на општините, бидејќи покажува дека тие се помалку зависни од кредитирањето, што, пак, го намалува ризикот за дополнителни долгови и го подобрува долгорочниот финансиски капацитет.

Вкупните расходи на буџетите на единиците на локалната самоуправа во 2024 година беа реализирани во износ од 49.480 милиони денари што е за 13% повеќе во однос на минатата година.

Во 2024 година, тековните расходи на општините изнесуваа 48.675 милиони денари, што претставува 83,1% од вкупните расходи. Од овие, 27.321 милион денари се исплатени за плати и надоместоци за вработените во локалната самоуправа и локалните јавни установи. Овие расходи забележаа пораст од 13,9% во однос на претходната година и имаа најголемо учество од 67,2% во структурата на вкупните расходи. Зголеменото ниво на овие расходи најмногу се должи на: зголемувањето на платите за 5% во септември 2024 година за вработените во основното и средното образование, зголемувањето на платата на државните службеници заради зголемување на минималната плата и исплата на регресот за годишен одмор за општинската администрација и вработените во локалните јавни установи, којшто е усогласен со одредбите од Општиот колективен договор.

Расходите за резерви и недефинирани расходи се реализираа во износ од 36 милиони денари, што претставува пад од 33,3% во однос на 2023 година. Иако овие расходи бележат значителен пад, нивното учество во вкупните расходи е многу мало, со само 0,1% во вкупниот буџет.

Во 2024 година, расходите за стоки и услуги беа реализирани во износ од 9.552 милиона денари, што претставува благ пораст од 2,1% во однос на 2023 година. Нивното учество во вкупните расходи изнесуваше 23,5%, што ги прави значаен дел од целокупната структура на расходите.

Расходите за камати бележат најголем пораст од 44,1% во споредба со реализираните во 2023 година. Сепак, нивното учество во вкупните расходи е незначително и изнесува само 0,2%.

Реализацијата на расходите за субвенции и трансфери во 2024 година изнесуваше 3.594 милиони денари, што претставува пораст од 12,2% во однос на претходната година, додека нивното учество во вкупните расходи е 8,8%. Кај овие расходи, најголем дел се разни трансфери, кои општините ги исплаќаат по различни основи, во износ од околу 1,8 милиони денари. Дополнително, субвенциите кон локалните јавни претпријатија изнесуваа околу 1,2 милиона денари, што укажува на фактот дека голем дел од локалните јавни претпријатија се наоѓаат во лоша финансиска состојба и дека има потреба од дополнителна поддршка за нивно стабилизирање.

Во 2024 година, расходите за социјални бенефиции изнесуваа 74 милиони денари и забележаа благ пораст од 2,8% во однос на претходната година, додека нивното учество во вкупните расходи е незначително и изнесува 0,2%.

Во 2024 година, капиталните расходи на општините беа реализирани во износ од 8.254 милиони денари, што претставува пораст од 26% во однос на претходната година. Овој пораст е резултат, пред сè, на реализацијата на приходите од Буџетот на Република Северна Македонија за капитални инвестиции, кои општините ги добија кон крајот на 2023 година. Зголемувањето на капиталните расходи укажува на поволна инвестициона клима и зголемени инвестиции на локално ниво. Нивното учество во вкупните расходи во 2024 година изнесува 16,9%, што е позитивно и претставува зголемување од 1,8 процентни поени во однос на учеството во 2023 година (кое изнесуваше 15,1%).

Во 2024 година, отплатата на главница за општините изнесуваше 550 милиони денари, што претставува пораст од 37 милиони денари или 7,2% во однос на 513 милиони денари во 2023 година. Овој пораст се должи, пред сè, на достасувањето на ратите од претходно земени кредити, што, пак, доведува до поголеми износи на отплатата на главницата.

Во 2024 година, остварениот дефицит на локалната власт изнесуваше 638 милиони денари. Овој дефицит се должи, пред сè, на трошењето на неискористените средства, односно депозитите од претходните години.

2.6.3 Буџети на единиците на локалната самоуправа за 2025 година

Буџетите на единиците на локалната самоуправа за 2025 година се изработуваат согласно насоките дадени во буџетскиот циркулар на општините. Во циркуларот се утврдени максималните износи за планирање на приходите во основниот буџет, како и проекциите за дотациите од ДДВ, блок и наменските дотации.

Согласно Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа, за 2025 година процентот на зголемување на сопствените приходи на основниот буџет над утврдениот просек од последните три години изнесува 10%. Доколку општината заклучно со третиот квартал има реализација над 75% од планираните сопствени приходи, таа може дополнително да ги зголеми планираните приходи до 30%. Дополнително, ако општината има потврда за трансфер на средства од соодветна институција или ако се случат промени во висината и видот на сопствените приходи на основниот буџет утврдени со закон, општината може да ги зголеми планираните приходи.

Во 2025 година, општините добиваат 6% од наплатените приходи од данок на додадена вредност (ДДВ) од претходната година. Од ова, 4,5% се распределуваат на сите општини, 0,75% се наменети за воедначување и 0,75% за оние општини кои покажуваат позитивни резултати. Вкупниот износ што им се распределува во 2025 година изнесува 4.888 милиони денари, што е за 686 милиони денари повеќе во однос на 2024 година. Во однос на приходите од данокот на личен доход (ДЛД), во 2025 година општините добиваат 6% од наплатениот ДЛД од плати на физички лица, според нивното постојано место на живеење. Овие приходи се планирани во износ од 1.203 милион денари, што е на приближно исто ниво како и во претходната година.

Во 2025 година продолжува трендот на зголемување на износите за наменските и блок дотации за пренесените надлежности во областа на образованието, културата, социјалната заштита и противпожарната

заштита, во вкупен износ од 28.628 милиони денари, што е за 2.161 милиони денари повеќе во споредба со 2024 година. Овој пораст се должи главно на зголемувањето на платите, усогласувањето со минималната плата и исплатата на надоместокот за годишен одмор.

Во 2025 година, вкупните приходи на буџетите на единиците на локалната самоуправа се планирани на 61.227 милиони денари, што претставува зголемување од 26,8% во однос на реализираните приходи во 2024 година. Расходите се проектирани на 66.847 милиони денари, што е за 36,6% повеќе во однос на расходите во 2024 година. Зголемувањето на расходната страна се должи главно на значителниот пораст на капиталните расходи, кои се планирани на 18.364 милиони денари, што претставува зголемување од 122,5% во споредба со 2024 година. Овие средства се наменети за изградба и реконструкција на улици и локални патишта, реконструкција и изградба на училишта, детски градинки, спортски сали и игралишта и проекти за заштита на животната средина. Финансирањето на овие проекти е поддржано и од средства од Буџетот на Република Северна Македонија со над 4,5 милијарди денари кои Владата ги одобри и ги распредели на општините кон крајот на 2024 година, а во 2025 година дополнително се одобрени проекти во износ од над 13,9 милијарди денари, средства кои општините ќе ги добијат во периодот 2025-2027 година. Вкупниот износ на одобрени средства за 2025 година, кои ќе им се трансферираат на општините како капитални дотации во 2025 година е околу 6,7 милијарди денари и општините ги добиваат по доставување на времени ситуации за извршени инвестициски активности.

Вака проектираните приходи и расходи за 2025 година резултираат со буџетски дефицит во износ од 5.620 милиони денари. Главна причина за овој висок дефицит е искористувањето на депозитите, односно неискористените средства коишто општините ги добија како капитални трансфери од Централниот буџет кон крајот на 2023 и 2024 година и планираните задолжувања, особено од страна на Град Скопје, кој има предвидено над 930 милиони денари за набавка на нови автобуси.

2.6.4 Остварувања во периодот јануари – октомври 2025 година

Реализацијата на приходите и приливите во буџетите на единиците на локалната самоуправа за периодот јануари – октомври 2025 година изнесува 44.360 милиони денари и споредено со истиот период од претходната година бележи пораст од околу 9%. Од овој износ 11.220 милиони денари се даночни приходи кои бележат пораст од 4,3% во однос на претходната година. Во периодот јануари - октомври 2025 година, реализацијата на приходите од даноците на имот изнесува 3.893 милиони денари и се констатира пораст од 4,6%. Кај даноците од доход се забележува пораст од околу 11%, што се должи, пред сè, на зголемување на платите, посебно на зголемувањето на минималната плата, како и на зголемувањето на процентот што го добиваат општините од приходите од данокот на личен доход, наплатен од физичките лица според постојано живеалиште и престојувалиште во општината. Реализацијата на приходите од даноци на специфични услуги изнесува 6.142 милиони денари и бележи пораст од 3%, како и кај таксите за користење или дозволите за вршење дејност каде се забележува пораст од 4%.

Во анализираниот период, неданочните приходи изнесуваат 1.315 милиони денари и во споредба со истиот период од 2024 година тие бележат пораст од околу 12%. Во рамки на неданочните приходи доминираат приливите од такси и надоместоци, и тоа во износ од 866 милиони денари, што претставува благ пораст од 2,4% во однос на реализираните приходи во истиот период претходната година, додека другите неданочни приходи изнесуваат 367 милиони денари и во однос на реализираните приходи во истиот период од претходната година се забележува значителен пораст од околу 39%. Останатите неданочни приходи изнесуваат околу 81 милиони денари и бележат значителен пораст од околу 20% во споредба со претходната година.

Во периодот јануари - октомври 2025 година, капиталните приходи се реализирани во износ од 2.080 милиони денари и се констатира значително зголемување од околу 64% во споредба со претходната година. Капиталните приходи, во најголем дел се состојат од приходи од продажба на земјиште и нематеријални вложувања.

Во анализираниот период, приходите од дотации за пренесените надлежности во основното и средното образование, културата, детските градинки и домовите за стари лица и противпожарната заштита изнесуваат 23.701 милиони денари, односно бележат пораст од 6%. Реализацијата на приходите од трансфери

од Буџетот на Република Северна Македонија и од други нивоа на власт во периодот јануари – октомври 2025 година изнесува 5.668 милиони денари каде се забележува значителен пораст од околу 19% кое е резултат на реализација на инфраструктурните проекти на општините, за кои се обезбедија финансиски средства од Буџетот на Република Северна Македонија.

Во периодот јануари – октомври 2025 година, реализацијата на приходите од донации изнесува 353 милиони денари, односно се забележува значителен пад од 21% во споредба со минатата година, како и кај приливите од кредити коишто се реализирани во износ од околу 23 милиона денари и споредено со истиот период од минатата година бележат значително намалување од околу 36%.

Во овој период, не се забележува прилив од приходи од продажба на удели, акции и други хартии од вредност.

Во периодот јануари – октомври 2025 година, реализираните расходи во износ од 44.233 милиони денари покажуваат пораст од 14,2% во однос на истиот период од претходната година. Овие расходи се користат за редовно подмирување на обврските што произлегуваат од пренесените надлежности на општините. Тие вклучуваат трошоци за тековното работење на општините, спроведување капитални проекти и отплата на главнина за претходно земени кредити.

Во структурата на расходите за периодот јануари – октомври 2025 година, најголемо учество од 56,1%, односно 24.822 милиони денари, заземаат расходите за плати и надоместоци. Во однос на истиот период од претходната година, овие расходи бележат пораст од 11,8%. Од вкупниот износ за плати, најголем дел, односно 84,1% или 20.866 милиони денари, се наменети за вработените во институциите на локално ниво, односно основното и средното образование, културата, детските градинки, старските домови и противпожарната заштита. Овие институции се финансираат во голема мера со блок дотации, кои ги покриваат околу 97,9% од нивните трошоци за плати и надоместоци.

Во периодот јануари – октомври 2025 година, расходите за стоки и услуги изнесуваат 7.455 милиони денари, што претставува 16,9% од вкупните расходи. Овие расходи бележат пораст од 15,5% во споредба со истиот период претходната година. Овој пораст може да се поврзе со зголемените потреби за набавка на стоки и услуги во рамките на тековните активности и реализацијата на проекти.

Расходите за субвенции и трансфери изнесуваат 3.415 милиона денари, што претставува 7,7% од вкупните расходи. Овие средства се наменети за поддршка на различни програми и проекти во јавниот сектор, како и за социјални трансфери и субвенции за граѓаните.

Од друга страна, пак, отплатата на главница изнесува 455 милиона денари или 1% од вкупните расходи и е наменета за отплата на претходно земени кредити.

Учеството на реализираните расходи од резервите, социјалните бенефиции и каматните плаќања во вкупните расходи изнесува 0,4%, што ја покажува нивната помала, но значајна улога во обезбедувањето финансиска стабилност и поддршка на социјалните програми.

Во периодот јануари – октомври 2025 година, учеството на капиталните расходи во вкупните расходи изнесува 17,9%, односно 7.900 милиони денари. Овие расходи, во најголем процент (95,5%), се финансирани со средства од реализираните приходи во основниот буџет, при што најголем дел од нив се трансфери од Буџетот на Република Северна Македонија, наменети за капитални инвестиции. Други извори на финансирање за капиталните расходи вклучуваат 2% од средствата добиени од донации, 1,7% од дотации, 0,3% од кредити и 0,5% од самофинансирачки активности. Порастот на капиталните расходи од 33,1% во споредба со истиот период претходната година укажува на значително раздвигување на капиталните инвестиции. Овој пораст се објаснува со поголемото искористување на средствата кои беа доделени како капитални дотации од Буџетот на Република Северна Македонија, согласно Одлуките на Владата во 2024 година и 2025 година. Ова значи дека општините активно го користат буџетот за финансирање развојни проекти, кои вклучуваат инфраструктурни и други капитални инвестиции со цел подобрување на јавните услуги и економската состојба во општините. Зголеменото финансирање за капитални инвестиции е индикатор за активни политики за поддршка на развојот на локално ниво и создавање подобри услови за живот и работа на граѓаните.

2.6.5 Среднорочна рамка за буџетот на локалната власт

Еден од приоритетите наведени во Програмата на Владата на Република Северна Македонија за периодот 2024 - 2028 година е развиени локални самоуправи и рамномерен регионален развој. Главни принципи на Владата ќе бидат поддршка за модерни, транспарентни и финансиски стабилни општини и рамномерно развивање на сите региони преку балансирана распределба на средствата меѓу планските региони и општините.

Во соработка со локалните самоуправи, Владата ќе работи на продлабочување на процесот на децентрализација преку континуирано зголемување на пренесување на опфатот на надлежностите од државните органи на управата во надлежност на единиците на локалната самоуправа во согласност со изградените капацитети на единиците на локалната самоуправа.

Финансиската поддршка и соработката на Владата со општините ќе биде насочена кон: континуирано инвестирање средства од Буџетот на Република Северна Македонија за капитални инфраструктурни проекти во општините до 250 милиони евра, зголемување на финансиската стабилност на општините преку овозможување фер распределба на средствата, при што ќе се внимава на начелата на рамномерен регионален развој, поволности и стимулација за општините кои имаат одлично испланирани буџети, висок степен на реализација, како и висок степен на наплата на локалните даноци и подобрена методологија за пресметка на трошоците за одржување на образовните објекти во општините, согласно кои им се исплаќаат средства преку блок дотации.

Капиталните инвестиции се клучниот фактор за подобрување на конкурентноста на економијата и квалитетот на живот на граѓаните. Во следниот период, Владата се обврзува на капитални инвестиции исклучиво за продуктивни проекти: инфраструктурни и енергетски проекти што ќе бидат во функција на бизнис-секторот и капитални проекти од комунална и друга локална инфраструктура за подобрување на општите услови за живот на граѓаните.

Во мандатниот период, Владата ќе се фокусира и на ревизија на системот на распределба на трансферите од Буџетот на Република Северна Македонија до општините, кои ќе бидат во корелација со ефикасноста во наплатата на изворните приходи. Врзувањето на буџетските трансфери со успешноста на општините да ги наплатат сопствените изворни приходи ќе значи праведно оданочување и трансфер на буџетски средства до општините.

Се очекува општините да продолжат со подобра наплата на сопствените приходи, но и со зајакнување на капацитетите за развивање политики за финансирање на општините и на капацитетите за финансиско управување. Во наредниот период ќе продолжи силната посветеност на поттикнувањето одржлив локален развој, доброто локално владеење и создавањето услови за поактивна, поефективна и поиновативна улога на локалните власти во остварувањето на националните цели за раст и развој со цел остварување на стратешките определби.

Имајќи ги предвид преземените активности во минатиот период со завршување на втората фаза од фискалната децентрализација, во текот на 2025 година се очекува да завршат сите активности за влез на општина Пласница во втората фаза на фискална децентрализација.

Во 2025 година и на среден рок, а со цел унапредување на фискалната децентрализација, предвидени се повеќе активности и мерки за подобрување на фискалниот капацитет и за зголемување на приходите на општините, на фискалната дисциплина и на транспарентноста и отчетноста во нивната работа.

Со измени на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа се обезбеди подобрување на фискалниот капацитет и зголемување на приходите на општините, така што приходите од данокот на личен доход во периодот од 2022 до 2024 година постепено се зголемија од 3% на 6% и како резултат на овие измени, во 2025 година и следните години општините ќе добиваат по 6% од наплатените приходи од данокот на личен доход.

Приходите од данокот на додадена вредност во 2025 година и во наредниот период ќе се обезбедуваат во висина од 6% од наплатениот данок на додадена вредност остварен во претходната година.

Во делот кој се однесува на зајакнување на фискалната одговорност на општините, со законските измени се зголемува транспарентноста на работата на општините, односно општините имаат обврска транспарентно да ги објавуваат финансиските податоци на своите веб-страници, како и отчетноста во

трошењето на сите средства што им се доделени од страна на државата. На веб-страницата на Министерството за финансии се објавуваат податоци за извршување на приходите и расходите на општините и за заостанатите долгови пријавени во Електронскиот систем за известување и евидентирање на обврските на квартално ниво, а во Завршната сметка на Буџетот на Република Северна Македонија, во прилог се вклучени и Завршните сметки на буџетите на општините. Со поддршка од УНДП, финансиските податоци од периодичните финансиски извештаи на околу 55 општини се објавени на веб-страниците на општините и на Министерството за финансии.

Со дотации од Буџетот на Република Северна Македонија и од буџетите на фондовите се обезбедуваат дополнителни приходи во буџетот на општината за финансирање на нејзините надлежности определени со закон. Од Буџетот на Република Северна Македонија се распределуваат: блок дотации за пренесените надлежности во областа на основното и средното образование, културата, детските градинки и домовите за стари лица, наменска дотација за противпожарна заштита, како и капитални дотации од Централниот буџет. Со цел порамноправна распределба на дотациите по општини, надлежните министерства ќе направат анализи на критериумите според кои се распределуваат средствата за поодделните пренесени надлежности и утврдување нови модели на распределба согласно потребите, кои ќе понудат повисок квалитет на услугите.

Преку надлежните министерства и институции, Владата на Република Северна Македонија продолжува со интензивна поддршка на локалниот развој, овозможувајќи реализација на бројни инфраструктурни проекти во општините ширум државата. Во текот на 2024 година, од Буџетот на државата беа распределени повеќе од 4,6 милијарди денари како капитални дотации за реализација на над 280 инфраструктурни проекти. Средствата беа распределени кон крајот на 2024 година, а имплементацијата ќе се одвива во соработка со локалните самоуправи, и тоа главно во 2025 година. Дополнително, во 2025 година се донесе Програмата за користење на капиталните дотации, при што надлежните министерства ги утврдија критериумите и процедурите за распределба на средствата. Во согласност со ова, Министерството за локална самоуправа објави нов Јавен повик за 2025 година, отворен до 30 април 2025, на кој беа прифатени околу 820 апликации со вкупна вредност од 13,9 милијарди денари за проекти што ќе се реализираат во периодот 2025–2027 година. Во моментот е во тек реализацијата на потпрограмата АА.

Во наредниот среднорочен период, стабилни приходи на општините ќе се обезбедуваат со доделување средства од закуп на земјоделско земјиште во сопственост на Република Северна Македонија, и тоа во сооднос 50% за Буџетот на Република Северна Македонија и 50% за општините и општините во Градот Скопје, кои се распределуваат во зависност од местоположбата на земјоделското земјиште кое е предмет на давање под закуп, под услов реализацијата на приходите од данокот на недвижен имот во претходната година да е над 80% во однос на планираните приходи. Стабилни сопствени приходи се обезбедуваат од средствата што се распределуваат на општините од надоместокот што се наплаќа од концесија за користење на водните ресурси за производство на електрична енергија, и тоа во сооднос 50% за Централниот буџет и 50% за општините, во зависност на чие подрачје се врши концесиската дејност.

Покрај поддршката во однос на преносот на надлежностите за наплата на дел од јавните приходи, како и трансферите од Централниот буџет, помошта во градењето на општинските капацитети се спроведува и преку проекти на централната власт финансирани преку меѓународни финансиски институции.

Преку Проектот за поврзување на локалните патишта, којшто е дел од тековната Рамка за соработка со Светската банка и се спроведува преку Министерството за транспорт, 70 милиони евра се наменети за сите 80 општини и Градот Скопје со цел изградба и санација на локални патишта и улици и друга патна инфраструктура во единиците на локалната самоуправа. Со оваа директна помош во износ од 500.000 евра до 2 милиона евра по општина (во зависност од проектот со кој ќе аплицира самата општина), се дејствува кон подобрување на локалната инфраструктура во општините.

Во наредниот период ќе продолжи реализацијата на Проектот за енергетска ефикасност во јавниот сектор, кој го спроведува Министерството за финансии со поддршка од Светската банка преку Договорот за заем, во вкупен износ од 25 милиони евра. Главна цел на реализацијата на овој проект е намалување на потрошувачката на енергија во јавниот сектор, а воедно и подобрување на нивото и квалитетот на јавните објекти и јавното осветлување. Право на користење на средствата од оваа компонента имаат сите единици на локалната самоуправа. Висината на заемот за една локална самоуправа може да варира од 50 илјади до 750

илјади евра, а таа зависи од слободниот капацитет за задолжување на општината и проценетата вредност на предложениот општински проект. Со потпишување договор со Министерството за финансии, 80% од овие средства општината ќе ги добие како подзаем, додека, пак, останатите 20% како грант. Воедно, Министерството за финансии, во рамки на средствата обезбедени за Проектот, ќе ги покрие и трошоците за подготовка на енергетска ревизија и на техничката документација за проектите. За овој проект е обезбеден и инвестициски грант од инструментот Инвестициска рамка за Западен Балкан - ВБИФ во износ од 2.140.000 евра.

Во делот на општинската инфраструктура ќе се спроведат сите неопходни активности за имплементација на проектот Воведување на брз автобуски превоз во Градот Скопје, кој ќе се финансира со заем од Европската банка за обнова и развој.

Со заем од 50 милиони евра обезбеден од Европската инвестициска банка за финансирање на Проектот за подобрување на водната инфраструктура на општините, Владата ќе продолжи да дава поддршка на сите општини со цел изградба на подобра инфраструктура за водоснабдување и пречистителни станици. Овој проект се реализира преку Министерството за животна средина и просторно планирање.

Во областа на животната средина се имплементира големиот капитален Проект за изградбата на Пречистителна станица за отпадни води во Скопје, финансиран со заем од Европската инвестициска банка во износ од 68 милиони евра, потоа заем од Европската банка за обнова и развој во износ од 58 милиони евра, како и инвестициски грант од инструментот Инвестициска рамка за Западен Балкан - ВБИФ во износ од 69.784.283 евра. Во областа управување со цврст отпад, од големо значење е Регионалниот проект за цврст отпад кој предвидува воспоставување системи за управување, односно станици за цврст отпад во Југозападниот, Вардарскиот, Пелагонискиот, Југоисточниот и Полошкиот Регион, финансиран со заем во износ од 55 милиони евра од Европската банка за обнова и развој и инвестициски грант од инструментот Инвестициска рамка за Западен Балкан - ВБИФ во износ од 22,5 милиони евра

Табела 17. Проекција на среден рок на буџетот на локалната власт (во милиони денари)

	2022	2023	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Вкупни приходи	38.716	47.375	50.165	66.292	66.618	68.995	71.777	74.565	77.459
Даночни приходи	10.716	11.811	13.250	14.008	14.070	14.470	14.870	15.270	15.670
Неданочни приходи	1.419	1.585	1.474	2.883	2.943	3.163	3.383	3.603	3.823
Капитални приходи	1.784	1.899	1.489	2.422	2.555	2.755	2.960	3.160	3.360
Трансфери	24.105	30.347	33.261	45.619	45.850	47.207	49.064	50.932	52.906
Донации	692	1.733	691	1.360	1.200	1.400	1.500	1.600	1.700
Вкупни расходи	38.911	44.309	48.884	65.752	66.618	68.995	71.777	74.565	77.459
Плати и надоместоци	19.899	23.981	27.321	30.878	32.380	33.302	34.484	35.782	36.876
Стоки и услуги	9.900	9.832	9.586	12.616	12.665	13.100	13.550	14.000	14.750
Каматни плаќања	37	67	98	108	110	110	110	110	110
Субвенции и трансфери	2.857	3.421	3.589	4.776	4.730	4.850	4.980	5.100	5.320
Социјални трансфери	67	71	74	103	90	90	90	90	90
Капитални расходи	6.151	6.937	8.216	17.271	16.643	17.543	18.563	19.483	20.313
Салдо	-195	3.066	1.282	540	0	0	0	0	0

Извор: Проекции на Министерството за финансии (*)

2.7 Јавни претпријатија и трговски друштва во сопственост на државата

Владата на Република Северна Македонија е основач на 15 јавни претпријатија и единствен акционер/содружник во 14 трговски друштва и тие се во целосна (100%) државна сопственост. Овие субјекти се работодавци на околу 14 илјади работници и претставуваат значаен дел од македонската економија. Нивната дејност е распределена во повеќе сектори: енергетика и гас, транспорт, водостопанство, медиумски услуги и други дејности од јавен интерес.

Графикон 17. Дејност на јавни претпријатија и трговски друштва во сопственост на државата по сектори

Работењето на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост е уредено со Законот за јавни претпријатија, Законот за трговски друштва и со други секторски закони во кои е регулирана дејноста на претпријатието, односно друштвото (Закон за енергетика, Закон за железничкиот систем, Законот за јавните патишта, Закон за водостопанство, Закон за шумите и др.).

Согласно Законот за јавните претпријатија, а во насока на унапредување на транспарентноста, јавните претпријатија имаат обврска да ги објавуваат годишните и тримесечните извештаи на своите веб-страници, со што се овозможува навремено и транспарентно следење на финансиското работење на овие субјекти, а едновременно се дава можност и за пореално предвидување на фискалниот ризик во овој домен и негово навремено пресретнување. Министерството за финансии на својата веб-страница објавува податоци за реализацијата и планот на вкупните приходи и расходи согласно податоците прикажани во финансиските планови, кварталните и годишните извештаи на овие субјекти.

Реализацијата на вкупните приходи и расходи на вкупно 29 субјекти (јавни претпријатија и трговски друштва во државна сопственост) во 2024 година, планираните приходи и расходи за 2025 година со соодветна реализација на овие категории заклучно со 30.06.2025 година се прикажани во Табелата 18 - Приходи и расходи (реализација во 2024 година, план за 2025 година и реализација заклучно со 30.06.2025 година).

Табела 18. Приходи и расходи на јавни претпријатија и трговски друштва во државна сопственост

Приходи и расходи (реализација 2024 година, план 2025 година и реализација заклучно со 30.06.2025 година)										
Ред. бр.	Назив на Акционерското друштво/ Јавното претпријатие во државна сопственост	вкупни приходи	вкупни расходи	загуба/добивка пред оданочување	вкупни приходи	вкупни расходи	загуба/добивка пред оданочување	вкупни приходи	вкупни расходи	загуба/добивка пред оданочување
во милиони денари										
		2024 година			план 2025 година			јануари - јуни 2025		
1	АД „Електрани на Северна Македонија“ - Скопје	24.172,1	31.741,7	-7.569,6	25.784,9	25.733,9	51,0	10.491,3	15.239,4	-4.748,1
2	АД за пренос на електрична енергија и управување со електроенергетскиот систем во државна сопственост - Скопје	6.579,9	6.050,4	529,5	5.544,0	5.544,0	0,0	3.581,2	2.472,7	1.108,5
3	ЈП за државни патишта - Скопје	13.361,9	9.508,4	3.853,5	13.000,0	3.650,0	9.350,0	8.819,2	2.930,8	5.888,4
4	АД „Железници на Република Северна Македонија - Транспорт“ - Скопје	1.229,1	1.560,9	-331,8	825,9	1.536,4	-710,5	434,4	818,8	-384,4
5	ЈП „Национални шуми“ - Скопје	1.344,7	1.400,8	-56,0	2.720,5	2.457,0	263,5	398,4	607,1	-208,7
6	АД „Пошта на Северна Македонија“ - Скопје	1.253,8	1.639,2	-385,4	1.432,5	1.453,1	-20,6	610,0	773,8	-163,8
7	ЈП за железничка инфраструктура „Железници на Република Северна Македонија“ - Скопје	1.070,1	1.258,8	-188,8	1.246,8	1.614,7	-367,9	357,4	569,3	-211,9
8	ЈП за одржување и заштита на магистралните и регионалните патишта - Скопје	1.474,4	1.370,4	103,9	2.084,5	2.079,5	5,0	698,0	663,1	34,9
9	ЈРП „Македонска Радиотелевизија“ - Скопје	1.365,5	1.266,5	99,0	1.411,9	1.411,9	0,0	650,8	640,0	10,8
10	АД за изградба и стопанисување со станбен и со деловен простор од значење за Републиката - Скопје	651,1	705,7	-54,6	882,3	844,6	37,7	338,8	320,8	18,0
11	АД за вршење на дејноста давање на услуги во воздухопловната навигација „М - НАВ“ - Скопје	1.491,6	1.313,1	178,5	1.423,4	1.418,0	5,4	686,5	603,6	82,9
12	АД „Водостопанство на Република Северна Македонија“ - Скопје	617,8	795,0	-177,2	1.128,3	1.106,2	22,1	253,1	316,6	-63,5
13	ЈП „Стрежево“ - Битола	272,9	430,1	-157,2	294,4	450,7	-156,3	100,2	212,2	-112,0
14	АД „Државна лотарија на Македонија“ - Скопје	2.342,6	1.795,1	547,5	3.477,2	2.151,7	1.325,5	1.073,9	807,2	266,7
15	ЈП „Злетовица“ - Пробиштип	47,4	179,2	-131,7	67,7	186,0	-118,3	36,5	90,6	-54,1
16	ЈП „Национална Радиодифузија“ - Скопје	259,4	280,1	-20,6	372,0	372,0	0,0	124,9	126,6	-1,7
17	АД „Аеродроми на Северна Македонија“ - Скопје	33,3	109,7	-76,4	17,2	118,0	-100,8	25,0	11,1	13,9
18	ДООЕЛ „Борис Трајковски“ - Скопје	76,4	114,3	-37,9	114,8	156,6	-41,8	33,0	52,3	-19,3
19	ЈП за водостопанство „Лисиче“ - Велес	50,8	88,6	-37,8	47,3	92,0	-44,7	22,9	44,6	-21,7
20	АД за стопанисување со деловен простор во државна сопственост - Скопје	82,4	78,8	3,6	91,7	90,8	0,9	40,1	37,6	2,5
21	ЈП „Службен весник на Република Северна Македонија“ - Скопје	106,0	90,9	15,1	116,0	113,8	2,3	55,1	48,0	7,1
22	ЈП „Студенница“ - Кичево	77,4	83,1	-5,7	88,6	88,0	0,6	47,3	38,1	9,2
23	АД „Медиумска информативна агенција“ - Скопје	62,8	77,5	-14,6	78,2	78,2	0,0	34,6	35,5	-0,9
24	ЈП „Јасен“ - Скопје	48,0	47,9	0,1	53,8	46,2	7,6	18,2	21,0	-2,8
25	ЈП за стопанисување со пасишта - Скопје	58,0	53,0	5,0	45,1	39,4	5,7	9,6	11,2	-1,6
26	АД „Номагас“ - Скопје	485,9	336,6	149,2	479,6	441,7	37,9	200,8	130,5	70,3
27	ЈП „Агро - Берза“ - Скопје	17,0	17,0	-0,1	17,8	17,8	0,0	11,2	8,6	2,6
28	ЈП „Колекторски систем“ - Скопје	151,9	149,7	2,2	134,4	128,1	6,3	71,6	62,4	9,2
29	ДООЕЛ „Нафтовод“ - Скопје	0,0	7,9	-7,9	7,0	7,0	0,0	7,0	3,4	3,6
	ВКУПНО:	58.784	62.550	-3.766	62.988	53.427	9.561	29.231	27.697	1.534

Извор: Годишни извештаи и Финансиски планови на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост

За 2025 година, кај овие субјекти планирани се приходи во вкупен износ од 62,9 милијарди денари, додека расходите се проектирани на износ од 53,4 милијарди денари. Во вкупно планираниот износ на приходи за 2025 година, учеството на трговските друштва изнесува 65,5%, додека учеството на јавните претпријатија изнесува 34,5%. Во делот на планираните расходи, трговските друштва учествуваат со 76,1%, наспоти јавните претпријатија со учество од 23,9%.

Во првото полугодие од 2025 година, трговски друштва и јавните претпријатија имаат прикажано приходи во вкупен износ од 29,2 милијарди денари, што споредено со планот за 2025 година претставува реализација од 46,4%. Од вкупно реализираниот износ на приходи, трговските друштва имаат реализирано износ од 17,8 милијарди денари, од кои најголем дел од овој износ отпаѓа на приходите од работењето на следните субјекти: АД „Електрани на Северна Македонија“ (10,5 милијарди денари), АД за пренос на електрична енергија и управување со електроенергетскиот систем во државна сопственост „МЕПСО“ (3,6 милијарди денари), АД „Државна лотарија на Македонија“ (1,1 милијарди денари) и АД за вршење на дејноста давање на услуги во воздухопловната навигација „М-НАВ“ (0,7 милијарди денари). На страната на јавните претпријатија, шестмесечниот период за нивното финансиско работење во 2025 година покажува дека истите

имаат реализирано приходи од 11,4 милијарди денари, од кои 77,2% се однесуваат на приходите од деловната активност на Јавното претпријатие за државни патишта.

Кај АД „Електрани на Северна Македонија“, приходите во првото полугодие од 2025 година се реализирани во износ од 10,5 милијарди денари, од кои 82,8% се приходи од дејноста на Друштвото, односно приходи од произведена електрична енергија (8 милијарди) и приходи од сопствена електрична енергија (0,7 милијарди денари). Од друга страна, во делот на јавните претпријатија, Јавното претпријатие за државни патишта има реализирано највисок износ на приходи, кој изнесува 8,8 милијарди денари, од кои приходите од работење (приходи кои се издвојуваат како дел од износот на акциза на нафтени деривати, приходи од наплата на патарина и приходи од регистрација на моторни возила) изнесуваат 5,3 милијарди денари, додека остатокот се финансиски приходи (приходи од камати и приходи од позитивни курсни разлики)

Расходната страна кај анализираниите субјекти, заклучно со 30.06.2025 година изнесува 27,7 милијарди денари, од кои 21,6 милијарди денари се расходи на трговските друштва, додека остатокот од 6,1 милијарди денари се расходи реализирани од јавните претпријатија во државна сопственост. Споредено со планските проекции за 2025 година, реализацијата на расходите изнесува 51,8%.

Во делот на трговските друштва, на страната на расходите најголемо е учеството на АД „Електрани на Северна Македонија“ (15,2 милијарди денари). Во структурата на расходи на Друштвото, позначајни износи се реализирани на следните ставки: трошоци за тековно одржување, трошок за набавка на електрична енергија, амортизација и бруто плати. Од вкупниот број на анализирани јавни претпријатија кои во периодот јануари-јуни 2025 година имаат реализирано расходи во вкупен износ од 6,1 милијарди денари, Јавното претпријатие за државни патишта во вкупниот износ учествува со 47,5% или во апсолутен износ има прикажано расходи од 2,9 милијарди денари. Во структурата на расходи на Јавното претпријатие, позначајни износи се реализирани на следните ставки: амортизација, трошоци за вработени, услуги со карактер на материјални трошоци, негативни курсни разлики и расходи за камати.

Следствено на ова, крајниот финансиски резултат од деловната активност на трговските друштва и јавни претпријатија во периодот јануари – јуни 2025 година е позитивен и изнесува 1,5 милијарди денари.

Во Табелата 19 - Вкупен финансиски извештај се прикажани консолидираните податоци за портфолиото на овие субјекти за периодот 2020 - 2024 година, согласно годишните сметки доставени до Централниот регистар на Република Северна Македонија.

Табела 19 – Вкупен финансиски извештај 2020-2024 година

Вкупен финансиски извештај 2020-2024 година					во илјада денари
	2020	2021	2022	2023	2024
Вкупни приходи	32.972.676	43.874.611	74.932.121	62.254.786	55.929.407
Процент од БДП	4,93	6,01	9,18	6,89	5,80
EBITDA	7.296.550	9.423.688	16.636.447	13.170.257	6.371.931
Процент од БДП	1,09	1,29	2,04	1,46	0,66
Нето профит	1.759.510	-1.193.696	6.568.647	5.652.705	-3.877.539
Процент од БДП	0,26	-0,16	0,80	0,63	-0,40
Вкупни средства	317.678.379	326.674.708	343.013.249	374.732.390	406.349.661
Процент од БДП	47,47	44,78	42,03	41,50	42,15
Вкупни тековни средства	23.343.311	25.687.418	33.375.828	34.429.427	35.839.298
Процент од БДП	3,49	3,52	4,09	3,81	3,72
Вкупни обврски	106.629.456	117.053.338	126.598.948	149.031.709	184.362.120
Процент од БДП	15,93	16,05	15,51	16,51	19,12
Вкупни тековни обврски	23.371.996	26.597.651	27.384.058	34.045.064	44.981.968
Процент од БДП	3,49	3,65	3,36	3,77	4,67
Вкупен капитал	211.825.204	210.397.650	217.190.582	226.506.816	222.766.730
Процент од БДП	31,65	28,84	26,61	25,09	23,11

Вкупниот капитал на овие субјекти се движи од 211,8 милијарди денари во 2020 година до 222,8 милијарди денари во 2024 година. Вкупно остварениот приход во 2024 година бележи значителен раст од приближно 70% во однос на вкупно остварениот приход во 2020 година, а 12 субјекти, 2024та година ја завршиле остварувајќи позитивен резултат.

Согласно Законот за пријавување и евиденција на обврските, јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост имаат обврска на месечна основа да ги пријавуваат преземените, а недоспеани обврски и доспеаните, а неплатени обврски во Електронскиот систем за пријавување и евиденција на обврски, за чие водење е надлежно Министерството за финансии. Врз основа на евидентираниите податоци за пријавените обврски, Министерството за финансии на својата веб-страница континуирано, на квартална основа објавува збирни извештаи, што дополнително придонесува за зајакнување и зголемување на транспарентноста.

Врз основа на пријавените податоци од овие 29 јавни претпријатија и трговски друштва во државна сопственост во Електронскиот систем за пријавување и евиденција на обврски, заклучно со месец октомври 2025 година, евидентирани се доспеани обврски во износ од 15.853.313.346 милиони денари, кои во однос на истиот период во 2024 година се намалени во апсолутен износ од 188.523.840 денари, што кореспондира на пад од приближно 1,2%. Поединечната анализа по субјекти укажува дека најголем износ на пријавени доспеани обврски се јавува кај АД МЖ “Транспорт” – Скопје, ЈП “Македонски Железници - Инфраструктура” - Скопје, АД за производство на електрична енергија Електрани на Северна Македонија, во државна сопственост и ЈП за државни патишта – Скопје, и истите зафаќаат 91% од вкупно пријавените обврски на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост. Овие резултати ја нагласуваат потребата од следење и анализа на индивидуалните показатели за соодветно управување и мониторинг.

Преку Буџетот на Република Северна Македонија, за тековната 2025 година се предвидени буџетски трансфери кон одредени јавни претпријатија и трговски друштва во државна сопственост, за обезбедување на непречено реализирање на јавните услуги, согласно законски утврдените одредби, одредени програми, договори и донесени одлуки. Анализата по субјекти покажува различни стапки на реализација, при што некои претпријатија/друштва речиси целосно ги реализирале предвидените финансиски средства, додека кај други е забележано делумно користење на средствата. Податоците ја потенцираат потребата од континуирано следење и соодветно управување со буџетските трансфери за обезбедување на ефективност и финансиска дисциплина. Со донесувањето на Измените и дополнувањата на Буџетот на РСМ за 2025 година, предвидените средства кон овие јавни претпријатија и трговски друштва во државна сопственост биле незначително намалени за 1,02%, во согласност со приоритетите и потребите утврдени со истиот.

Истовремено во Буџетот на Република Северна Македонија за 2025 година, од страна на АД “Државна лотарија на Македонија” - Скопје и АД за стопанисување со деловен простор во државна сопственост – Скопје извршена е уплата на приходи по основ на право на исплата на дел од добивката - дивиденда во вкупен износ од 247.749.637 денари и вишок на средства остварени од работењето на ЈП „Службен весник на Република Северна Македонија“ – Скопје во износ од 359.653 денари. Овие приходи, заедно со значителниот износ на средства уплатени по основ на даноци (данок на добивка и ДДВ), такси и концесиски надоместоци, како сегмент на буџетските средства обезбедуваат дополнителна финансиска стабилност и ја зголемуваат можноста за финансирање на приоритетни програми и проекти. Со тоа се потврдува улогата на јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост како значајни економски субјекти кои, покрај својата основна дејност, придонесуваат кон зголемување на буџетските приходи преку распределба на добивката и рационално управување со финансиските средства.

Владата на Република Северна Македонија, како основач на овие субјекти, континуирано го следи нивното финансиско работење преку годишните сметки и годишните извештаи, тримесечните извештаи, финансиските планови и инвестициските програми при чие разгледување и одобрување се даваат укажувања и забелешки до надлежните органи на претпријатието/друштвото, кои се во насока на намалување на непродуктивните расходи, преземање мерки за наплата на ненаплатените побарувања и навремено подмирување на обврските.

Со измените на Законот за буџети се предвидени одредби коишто се во насока на конзистентно следење на финансиското работење на претпријатијата и друштвата во целосна и доминантна сопственост на државата и од нив основаните друштва, навремено и координирано планирање на тековните и инвестициските активности на овие субјекти согласно стратешките планови, зацртаните политики на Владата и донесените стратегии од областа на нивното работење. Од особено значење е планираните инвестициски активности во програмите на овие субјекти, коишто се финансираат со буџетски средства, да бидат навремено и реално димензионирани и инкорпорирани во буџетскиот процес со цел нивна успешна реализација, согласно

планираната динамика и утврдените акциски планови. Во овој процес, како значајни чинители, покрај Владата и Министерството за финансии се и ресорните министерства надлежни за тековно и на среден рок спроведување на стратешките приоритети во својот домен.

Современиот концепт на управување со јавните финансии дизајниран во Законот за буџети е насочен кон подобрување на управувањето со јавните финансии и зајакнување на среднорочното буџетирање, како еден од приоритетите на Владата на Република Северна Македонија во процесот за пристапување во Европската Унија. Тој концепт ги опфаќа и јавните претпријатија и трговските друштва во државна сопственост како значаен сегмент во јавниот сектор, така што планираните активности во наредниот период се насочени кон зајакнување на среднорочното планирање кај овие субјекти особено во делот на капиталните инвестиции.

Во финансиските планови и инвестициските програми на овие субјекти, тековно се реализираат повеќе инвестициски активности, кои се очекува да продолжат и на среден рок. Во делот на железничката инфраструктура, во периодот 2025 - 2030 година планирани се инвестициски активности наменети за реконструкција и изградба на Коридорот 8 (источен дел), реконструкција и надградба на постоечката траса со цел реализација на Проектот „Градски воз, изградба на нова и реконструкција на постојната делница Бељаковци – Крива Паланка, реконструкција на Коридорот 10, модернизација на патни премини, изградба на пруга Крива Паланка – Р. Бугарија, инвестициско одржување на влечните средства, реконструкција и модернизација на средства во патничкиот сообраќај и инвестициско одржување на товарни вагони. Во делот на инвестициите во патната инфраструктура, Јавното претпријатие за државни патишта спроведува инвестициски активности наменети за изградба на патишта, рехабилитација, реконструкција, осветлување, сигнализација, патна опрема, мостови, свлечишта, а дел се наменети како сопствено учество во проекти финансирани со кредити. Во однос на активностите поврзани со гасификација на државата и снабдување на стопанството, јавниот сектор и домаќинствата со евтина еколошка енергија, АД „НОМАГАС“, спроведува активности кои во најголем дел се однесуваат за изградба на интерконективен гасовод на Република Северна Македонија со Грција.

3. Други аспекти и унапредување на управувањето со јавните финансии

3.1 Програма за реформа на управувањето со јавните финансии 2025 - 2028 година

Ефективното управување со јавните финансии е од клучно значење не само за подобрување на фискалната дисциплина и стратешката распределба на оскудните јавни ресурси, туку и за обезбедување транспарентност, отчетност и ефикасност во буџетското трошење и во обезбедувањето висококвалитетни јавни услуги, кои се од суштинско значење за стекнување на довербата на јавноста и за зголемување на севкупната домашна поддршка за спроведување предизвикувачки реформи.

Скромниот економски раст и умерено високиот јавен долг – првенствено за справување со негативното влијание на пандемијата и енергетската криза – придонесоа за ограничен фискален простор. Потребни се повеќе јавни ресурси за зајакнување на инвестициите во инфраструктурата, образованието, здравството и дигиталната трансформација, кои се од суштинско значење за зголемување на продуктивноста, зајакнување на конкурентноста и подобрување на квалитетот на животот на граѓаните. Оттука, забрзувањето на реформите за зајакнување на мобилизацијата на приходите, оптимизирањето и повторното давање приоритет на јавните расходи и промовирањето на инвестициите во капитални проекти кои ја зголемуваат продуктивноста е од суштинско значење за создавање погодна средина за забрзување на економскиот раст и олеснување на конвергенцијата со ЕУ.

И покрај справувањето со глобалната ценовна и енергетска криза, Владата спроведе значајни реформи во јавните финансии со цел обезбедување забрзан и инклузивен одржлив економски раст, повисок животен стандард и квалитет на живот на граѓаните. Кризните епизоди се најдобри показатели за тоа каде има потреба од промени во системот. Меѓу спроведените крупни реформи е и новиот Закон за буџети, со кој се воведува среднорочно буџетирање, реформа за зајакнување на фискалната децентрализација од аспект на финансирањето и отчетноста, како и реформа за проширување на даночната основа.

Реформите во јавните финансии имаат за цел подолгорочно и поквалитетно планирање на буџетските програми и буџетите, одржливост и континуитет во спроведувањето на политиките и поправичен модел

гледано од аспект на приходите, расходите и начинот на финансирање и следење и мерење на резултатите. Едни од главните столбови на реформите во јавните финансии се транспарентноста и отчетноста, како и алоцирањето на јавните средства онаму каде што даваат најголеми резултати според приоритетите на утврдување на оптималните политики во интерес на граѓаните и стопанството преку воведување на концептот „вредност на парите“ (Value for money) и т.н. клучни индикатори на успешност (Key Performance Indicators). Реформите во јавните финансии се неопходни со цел побрзо закрепнување од кризата, но и забрзување на економскиот раст. Тоа вклучува одржување стабилен Буџет на долг рок, како и понатамошно обезбедување квалитетни и брзи услуги за граѓаните и деловните субјекти преку модерна и ефикасна јавна администрација базирана на дигитализација.

Програмата за реформа на управувањето со јавните финансии е стратешки документ за развој на системот за управување со јавните финансии, во чија подготовка секогаш се вклучени граѓанското општество, развојните партнери и другите релевантни заинтересирани страни. Овој концепт на инклузивен и отворен дијалог со сите засегнати страни во врска со политиките за управување со јавни финансии, како добра практика се применува при подготовка на сите програми за УЈФ.

Програмата за реформа на управувањето со јавните финансии ги опфаќа сите аспекти на УЈФ: економска анализа, макроекономска и фискална рамка, мобилизација и наплата на приходи, планирање на Буџетот, управување со јавни инвестиции, јавни набавки вклучувајќи ЈПП, воспоставување интегриран информациски систем за финансиско управување (ИФМИС), Академија за јавни финансии, буџетско сметководство, јавна внатрешна финансиска контрола, надворешна контрола и парламентарен надзор и УЈФ на локално ниво.

Целта на Програмата е подобрување на фискалната рамка, зајакнување на процесот на планирање, извршување и известување за јавните финансии, зголемување на наплатата на приходите, подобрување на системот на јавни набавки и зајакнување на внатрешната и надворешната контрола преку зголемување на транспарентноста и отчетноста во работењето се идентификувани како една од клучните цели на Владата, што треба да обезбеди забрзан и одржлив економски раст, повисок животен стандард и квалитет на живот на граѓаните. Тоа вклучува одржување стабилен буџет на долг рок, притоа продолжувајќи со обезбедувањето квалитетни и брзи услуги за граѓаните и деловните субјекти преку модерна и ефикасна јавна администрација базирана на дигитализација. Понатамошното подобрување на управувањето со јавните финансии е неопходно не само за поткрепување на мерките насочени кон фискална консолидација и структурни реформи, туку и како процес кој го подобрува квалитетот на јавната администрација и обезбедува атрактивна и посакувана средина за инвеститорите. Владата, исто така, разви потсистемски реформски стратегии во областите јавна внатрешна финансиска контрола и даночен систем. Министерството за финансии останува целосно посветено на унапредувањето на имплементацијата на Програмата за реформа на управувањето со јавните финансии за периодот 2025–2028 година и исполнувањето на реформите кои треба да се постигнат согласно Реформската агенда за 2024-2027 година.

3.2 Извештај за пријавените обврски согласно Законот за пријавување и евиденција на обврските

Со цел обезбедување и одржување на транспарентноста и отчетноста и јакнење на одговорноста при располагање со јавни средства, во Законот за пријавување и евиденција на обврските уредено е пријавувањето, евидентирањето и објавувањето на податоците на преземени а недоспеани обврски и на доспеани а неплатени обврски.

Со ваквото законско решение е регулирано пријавувањето на обврските на месечна основа во електронскиот систем од страна на органите на државната власт, единиците на локалната самоуправа, установите и институциите што вршат дејности од областа на културата, образованието, здравството, детската, социјалната заштита, како и во други дејности од јавен интерес утврден со закон, основани од Република Северна Македонија или од единиците на локалната самоуправа, јавните претпријатија, трговските друштва во сопственост на државата и други правни лица чиј основач е Република Северна Македонија или единиците на локалната самоуправа.

Со цел информирање на јавноста и поголема транспарентност, а врз основа на евидентираниите податоци за пријавените обврски, пријавувањето се врши на месечна основа преку Електронскиот систем за пријавување и евиденција на обврските (ЕСПЕО), најдоцна до десетти во месецот за претходниот месец, а

Министерството за финансии континуирано, на квартална основа објавува збирни извештаи на својата веб-страница.

На квартална основа, на веб-страницата на Министерството за финансии (<https://finance.gov.mk/еспео/>) се објавуваат следниве извештаи:

- Извештај за пријавени обврски по субјекти,
- Извештај за пријавени обврски по групи субјекти,
- Извештај за пријавени обврски според вид расход и
- Извештај за пријавени обврски по видови комитенти.

Субјектите кои пријавуваат податоци во ЕСПЕО одговараат за целосно, точно и навремено пријавување на обврските.

Надзор над спроведувањето на одредбите од овој закон врши Министерството за финансии преку финансиската инспекција во јавниот сектор, согласно Законот за финансиска инспекција во јавниот сектор.

Согласно податоците од ЕСПЕО, заклучно со септември 2025 година, регистрирани и активни се 1.403 субјекти.

Во Табелата 20 Пријавени доспеани обврски по групи субјекти се прикажани неизмирените доспеани обврски по групи субјекти за периодот 2017 - 2025 година и согласно пријавените обврски може да се забележи дека обврските во септември 2025 година (последно објавен квартал) во однос на 2017 година се зголемени за 65,9% (14.734 милиона денари), а во однос на 2024 година (декември) намалени за 3,7% (1.436 милион денари). Во вкупно неизмирените доспеани обврски за септември 2025 година, најголемо учество имаат јавните претпријатија/трговски друштва основани од Република Северна Македонија (43,8%), а најголеми должници се: АД МЖ „Транспорт“ – Скопје, ЈП „Македонски железници – Инфраструктура“ – Скопје, АД за производство на електрична енергија Електрани на Северна Македонија во државна сопственост, Друштво за дистрибуција на топлинска енергија ЕСМ ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНА ДООЕЛ Скопје и АД Водостопанство. Од општинските јавни претпријатија најголеми должници се: ЈП Водовод и канализација -Скопје, ЈП Водовод Куманово СО Ц.О.Куманово, Јавно сообраќајно претпријатие Скопје, ЈКП Тетово Ц.О. – ТЕТОВО, ЈП За комунални дејности комуналец Ц.О. Струмица, ЈП ВОДОВОД Охрид и ЈП Комунална хигиена Скопје.

Анализирано како група субјекти, во однос на 2017 година обврските се зголемени кај шест групи субјекти: јавни здравствени установи, јавни претпријатија/трговски друштва основани од Република Северна Македонија, општински јавни претпријатија, регулаторни тела, плански региони и останати субјекти, а намалување на обврските се забележува кај четири групи субјекти: буџетски корисници (прва линија), буџетски корисници од втора линија - институции на национално ниво, општини и единки корисници од втора линија - локални установи финансирани преку блок дотации.

Во однос на 2024 година, обврските се намалени во најголем износ кај Јавните претпријатија/Трговски друштва основани од Република Северна Македонија, Буџетските корисници прва линија и Единките корисници од втора линија- локални установи финансирани преку блок дотации.

Табела 20. Пријавени доспеани обврски по групи субјекти за период 2017 – 2025 година (во милиони денари)

р.бр.	Групи на субјекти	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	09.2025
1	Буџетски корисници прва линија	5.158	1.044	468	510	591	654	760	843	899
2	Буџетски корисници втора линија - институции на национално ниво		326	106	96	130	74	256	434	400
3	Општини	4.613	5.248	3.306	3.698	4.252	4.084	3.613	3.738	4.207
4	Единки корисници од втора линија-локални установи финансирани преку блок дотации	893	861	446	312	263	289	355	381	494
5	Јавни здравствени установи	3.183	2.868	2.726	2.757	4.187	5.224	3.770	3.345	4.906
6	Јавни претпријатија/Трговски друштва основани од Република Северна Македонија	6.045	4.509	5.962	7.418	11.059	9.769	10.301	21.121	16.241
7	Локални претпријатија основани од општини	2.454	3.263	3.600	2.961	3.630	4.666	4.679	6.995	7.994
8	Регулаторни тела	0	1	6	2	11	2	2	1	13
9	Плански региони	0	36	22	59	35	39	49	40	29
10	Останати субјекти	0	583	54	6	1	1.028	1.360	1.617	1.896
	ВКУПНО	22.344	18.740	16.697	17.819	24.160	25.829	25.142	38.515	37.079

Извор: Министерство за финансии - Електронски систем за пријавување и евиденција на обврски

Забелешка: Податоците се однесуваат за субјектите кои пријавиле податоци

Според податоците за видот на расходите прикажани во Табела 21, во однос на 2019 година се зголемуваат неизмирени доспеани обврски за сите видови расходи, освен за тековни трансфери до единиците на локалната самоуправа и обврските за субвенции и трансфери. Во третиот квартал од 2025 година, најголемо учество во вкупните неизмирени доспеани обврски имаат обврските за стоки и услуги, а во однос на 2019 година значително се зголемени неизмирени доспеани обврски за резерви и недефинирани расходи, како и обврските за отплата на главнина.

Анализирајќи го видот на расходите кај неизмирени доспеани обврски, согласно економската класификација, во однос на 2019 година зголемени се неизмирени доспеани обврски за плати и надоместоци, резерви и недефинирани расходи, стоки и услуги, каматни плаќања, капитални расходи и отплата на главнина, а се намалуваат обврските за тековни трансфери до единиците на локалната самоуправа и обврските за субвенции и трансфери, како и обврските за социјални бенефиции.

Табела 21. Пријавени доспеани обврски според вид расход за периодот 2019 - 2025 г. (во милиони денари)

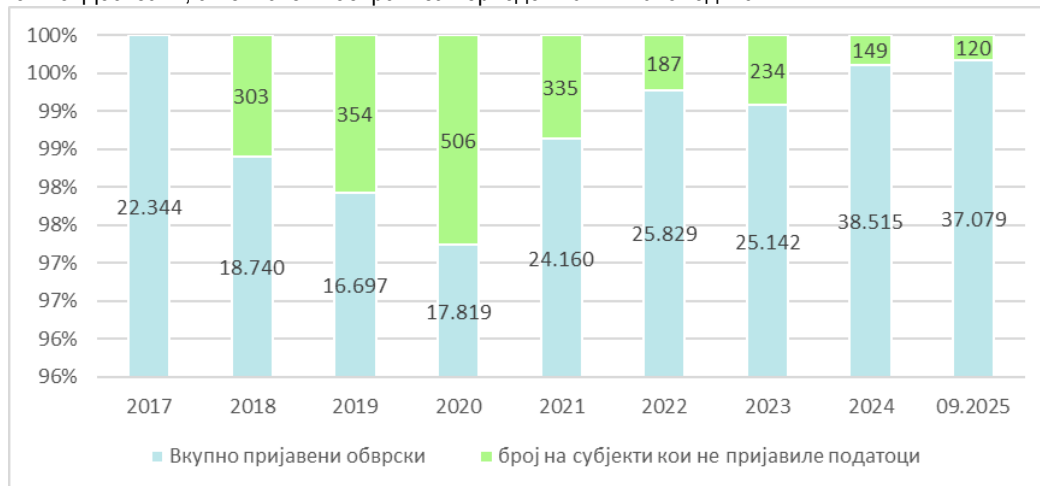
Вид на расходи	2019	2020	2021	2022	2023	2024	09.2025
Вкупно:	16.697	17.819	24.160	25.829	25.142	38.515	37.079
40 Плати и надоместоци	647	664	577	668	496	546	763
41 Резерви и недефинирани расходи	12	170	537	690	729	2.173	4.006
42 Стоки и услуги	10.566	10.211	12.990	16.570	16.784	19.996	20.694
43 Тековни трансфери до вонбуџетски фондови	0	7	7	8	0	0	0
44 Тековни трансфери до единиците на локалната самоуправа	2	0	0	1	0	0	0
45 Каматни плаќања	802	907	1.392	565	968	899	982
46 Субвенции и трансфери	1.280	1.214	1.308	1.019	1.022	1.023	1.302
47 Социјални бенефиции	3	3	2	1	2	2	6
48 Капитални расходи	2.763	3.026	3.470	3.353	2.870	4.131	5.738
49 Отплата на главнина	621	1.618	3.877	2.953	2.272	9.745	3.587
Број на субјекти кои не пријавиле податоци	354	506	335	187	234	149	135

Извор: Министерство за финансии - Електронски систем за пријавување и евиденција на обврски

Забелешка: Податоците се однесуваат на субјектите кои пријавиле податоци

Во Графиконот 18 е прикажана споредба на доспеани, неплатени обврски за периодот 2017 – 2025 година и бројот на субјекти кои не пријавиле податоци согласно Законот за пријавување и евиденција на обврските. Најголемиот број субјекти кои не пријавиле податоци е во 2020 година, а најмал во септември 2025 година. Надзор над спроведувањето на одредбите од овој закон врши Министерството за финансии преку Сектор за финансиска инспекција во јавниот сектор и координација на борба против измама на ЕУ средствата согласно Законот за финансиска инспекција во јавниот сектор.

Графикон 18. Доспеани, а неплатени обврски за периодот 2017 - 2025 година.

Извор: Министерство за финансии - Електронски систем за пријавување и евиденција на обврски

Забелешка: Податоците се однесуваат за субјектите кои пријавиле податоци

Пријавените доспеани обврски според видови комитенти за септември 2025 година се прикажани во Графиконот 19. Во однос на вкупно пријавените неизмирени обврски за овој период, најголемо учество имаат обврските кон јавниот сектор (49,39%), а најмал износ на обврски е пријавен кон физичките лица (0,46%).

Графикон 19. Пријавени доспеани обврски според видови комитенти за март 2025 година.

Извор: Министерство за финансии - Електронски систем за пријавување и евиденција на обврски

Забелешка: Податоците се однесуваат за субјектите кои пријавиле податоци

4. Користење на претпристапната помош од ЕУ

На Република Северна Македонија, како земја кандидат за членство во Европската Унија, ѝ се достапни средства од Инструментот за претпристапна помош (ИПА) на Европската Унија. Средствата од ИПА се планирани во рамките на следниве финансиски перспективи: Финансиска перспектива на ИПА 2007 - 2013 (ИПА 1), Финансиска перспектива на ИПА 2014 - 2020 (ИПА 2) и Финансиска перспектива 2021 - 2027 (ИПА 3).

Тука е презентирани само делот на претпристапната помош од ЕУ кој се имплементира по метод на децентрализирано/индиректно управување. Од друга страна, пак, при централизирано управување овие одговорности ги има Европската комисија преку Делегацијата на ЕУ во РСМ.

Методот на децентрализирано/индиректно управување со ИПА е метод на управување во чии рамки Европската комисија доверува задачи на акредитираната структура во Република Северна Македонија да спроведува одредени програми на ИПА, како што се спроведување тендерски постапки, склучување договори, мониторинг на проекти и извршување исплати.

Средствата за национално кофинансирање на проектите се планирани во Буџетот на раздел 09002 Министерство за финансии – Функции на држава, со исклучок на националното кофинансирање потребно за финансирање на проектите од ИПАРД, коешто се планира во Буџетот на раздел 14004 Агенција за финансиска поддршка и рурален развој, како и националното кофинансирање за исплата на финансиската контрибуција кон ЕК за учество во програми на Унијата, коешто се планира во ресурсите министерства.

4.1. ИПА 1 - Финансиска перспектива 2007 - 2013

Во рамките на ИПА 1 - финансиска перспектива 2007 - 2013 година, Република Северна Македонија преку петте компоненти од ИПА имаше на располагање 614 милиони евра (37,8 милијарди денари) од кои околу 467 милиони евра (28,7 милијарди денари) или околу 76% од вкупните алокации се имплементираа преку методот на децентрализирано управување (преку структури што се акредитирани од страна на службите на Европската комисија со цел самостојно управување со европските фондови).

4.2. ИПА 2 - Финансиска перспектива 2014 - 2020

Во рамките на ИПА 2 - финансиска перспектива 2014 - 2020 година, на Република Северна Македонија ѝ беа ставени на располагање 664 милиони евра. Во однос на начинот на имплементација, околу 50% од вкупните алокации за ИПА 2 се планира да се имплементираат преку индиректен систем на управување т.е. преку акредитираните структури на ИПА.

Со доделената помош се финансираат проекти во следниве области: правда и внатрешни работи, патна и железничка инфраструктура, заштита на животната средина, образование, вработување, промоција на родова еднаквост и развој на човечки ресурси и земјоделство и рурален развој.

Средствата од програмите на ИПА што се имплементираат преку индиректно управување се наменети за финансирање на следните годишни и повеќегодишни програми:

- Акциска програма за 2014 година во чии рамки се финансираат проекти во следните сектори: Правосудство, Систем за опоравување од катастрофи и обезбедување континуитет во работењето, Развивање капацитети за вршење увиди на лице место, Влезни билети за програми на Унијата, Локална и регионална конкурентност, со фокус во делот на туризмот и Поддршка на интеграцијата во ЕУ (СЕП);

- Акциска програма за 2015, Акциска програма за 2016, Акциска програма за 2018 и Акциска програма за 2020 година во чии рамки се финансираат влезни билети за програми на Унијата;

- Акциска програма за 2017 година во чии рамки се финансираат проекти во секторите Труд и образование и Влезни билети за програми на Унијата;

- Повеќегодишна секторска програма за транспорт и животна средина и климатски акции за периодот 2014 - 2020 година;

- Програма ИПАРД 2.

Во рамки на Акциската програма за 2014 година, на Република Северна Македонија на располагање и беа доделени 20 милиони евра средства од ИПА и по истата исплатите завршија во 2022 година.

Во рамки на Повеќегодишната програма за животна средина и климатски активности и транспорт предвидено е финансирање проекти од областа на патниот и железничкиот сообраќај, како и проекти за изградба на пречистителни станици, канализациски мрежи и управување со отпад и климатски промени.

Во рамки на секторот Животна средина и климатски активности беа доделени 114,95 милиони евра средства од ИПА, а во рамки на секторот Транспорт беа доделени 110,91 милион евра. Од овие вкупно доделени 225,86 милиони евра, поради нивно ненавремено искористување согласно правилото Н+5, заклучно со 31.12.2024 година изгубени се 122 милиона евра средства од донации. Според тоа, на претходно планираните 39,9 милиони евра обезбедени како национално кофинансирање од Буџетот на Република Северна Македонија дополнително е планирано да се обезбедат и 122 милиона евра во рамките на Буџетот со цел да се исплатат планираните проекти.

Во рамки на Акциската програма за 2017 година се финансираат договори од областа на Труд и образование со цел намалување на високата стапка на невработеност, зголемување на учеството на пазарот на работна сила, особено на младите луѓе и жените, зголемување на пристапот до квалитетно образование и обука, подобрување на резултатите и вештините и воспоставување модерен и флексибилен систем за социјална заштита. За постигнување на општата цел предвидени се повеќе проекти во сферата на: Институционално јакнење на капацитетите за одржливи секторски реформи; Зајакнување на системот на образование и обука; Промовирање на развој на вештини, вработување и работни услови; Социјална заштита, социјално вклучување и еднакво учество на пазарот на трудот и општеството.

Во рамки на Програмата ИПАРД 2 поддржани се проекти кои ќе овозможат достигнување на стандардите на ЕУ воспоставени во областа на земјоделското производство, преработката на храна и руралниот развој. Во рамките на оваа Програма, на Република Северна Македонија ѝ беа ставени на располагање вкупно 60 милиони евра средства од ИПА. Спроведувањето на Програмата ИПАРД 2014 - 2020 се врши преку 4 мерки (Инвестиции во физички (материјални) средства на земјоделските стопанства, Инвестиции во основни средства за преработка на земјоделски и рибни производи, Диверзификација на фармите и развој на бизниси и Техничка помош за спроведување на Програмата). До крајот на 2024 година, под оваа Програма беа склучени 2416 договори на вкупно единаесет јавни повици. Оваа Програма се затвори со вкупна реализираност од 85%.

4.3. ИПА 3 - Финансиска перспектива 2021 – 2027

Новиот финансиски пакет 2021 - 2027 се очекува да биде зголемен за 6% во однос на претходниот пакет ИПА 2. Фокусот на ИПА 3 е ставен на повеќе фондови за инвестиции преку грантови и заеми и за зголемена конвергенција. Исто така, со ИПА 3 фокусот на Европската Унија е ставен на соработката со ЕИБ и ЕБРД, но и со другите меѓународни финансиски институции, кои ќе нудат т.н. „leverage“ заеми. ИПА 3 ќе треба да придонесе за спроведување на „Економскиот и инвестициски план за Западен Балкан“ усвоен на мајскиот самит што се одржа во Загреб 2020 година со цел поттикнување динамично среднорочно закрепнување, создавање работни места и зголемување на трговската размена помеѓу земјите од Западен Балкан и ЕУ преку финансирање големи инфраструктурни проекти во секторите транспорт, животна средина, дигитализација и енергетика, кои се значајни за регионалното поврзување, како и проекти зрели за спроведување во наредните 4 години.

Користењето на средствата од ИПА 3 ќе се врши на национално и на регионално ниво. Користењето на средствата преку Инструментот за претпристапна помош ИПА 3 за периодот 2021 - 2027 година, предвидува 5 т.н. прозорци, и тоа:

- Прозорец 1: Владеење на правото, фундаментални права и демократија;
- Прозорец 2: Добро владеење, усогласување на законодавството, добрососедски односи и стратешка комуникација;
- Прозорец 3: Зелена агенда и одржлива поврзаност;
- Прозорец 4: Конкурентност и инклузивен раст;

- Прозорец 5: Територијална и прекугранична соработка.

На национално ниво, пакетот финансиски средства ќе се движи во рамките на досегашните 80-100 милиони евра на годишно ниво. Во рамките на националниот пакет, фокусот останува на почетокот на преговорите, на прилагодување на администрацијата на забрзаното темпо на реформи и на координативните механизми кои треба да го придвижат процесот на преговори, согласно новата методологија за преговори, групирањето во кластери и усогласувањето на преговорите со користењето на средствата од ИПА за потребите на процесот на преговори и структурните реформи во целото општество. Висината на финансиските средства на национално ниво ќе зависи од спремноста на администрацијата да подготви релевантни и зрели проекти коишто произлегуваат од потребите на евроинтеграцискиот процес, како и од политичката посветеност во спроведувањето на овие проекти бидејќи ИПА 3 е натпревар помеѓу земјите кориснички (земјите од Западен Балкан и Турција) во рамките на т.н. фер распределба („fair share“).

На регионално ниво, голем дел од најавените средства од ИПА 3 ќе се пласираат преку регионалните програми, наменети за поддршка на секторите транспорт, животна средина, енергетика, социјална поддршка и дигитализација. Затоа, за овие сектори ќе биде важно успешно да ги спроведуваат своите долгорочно развиени стратегии во кои се дефинирани националните приоритети, но и трендовите што произлегуваат од европската агенда, како што се дигитализацијата, широкопојасниот и брз интернет, енергетските проекти и трансформација кон декарбонизација, обновливи извори на енергија, гасна инфраструктура, циркуларна економија, чиста животна средина, гаранции за приватниот бизнис и сообраќајна поврзаност итн. На нашата земја и понатаму ќе ѝ стојат на располагање средства од Инвестициската рамка за Западен Балкан по принципот на т.н. спојување („blending“) грантови и заеми. Предност за финансирање ќе имаат зрели проекти, спремни за брзо спроведување. Притоа, новата фискална стратегија ќе биде порелаксирана во однос на позајмувањето капитал од меѓународните финансиски институции.

Во рамки на новиот Инструмент за претпристапна помош (ИПА 3), согласно Рамковниот договор за партнерство и Финансиската рамка 2021 - 2027 година, беше воспоставен нов систем за индиректно управување со средствата од ИПА. Во однос на Годишната акциска програма 2022, преку системот за индиректно управување се предвидени изградба и модернизација на системи за пречистителни станици.

Во рамки на Програмата ИПАРД 2021 - 2027 година, на Република Северна Македонија ѝ беа ставени на располагање вкупно 97 милиони евра средства од ИПА, а националното кофинансирање изнесува 31.073.333 евра. До крајот на 2024 година склучени се 362 договори од вкупно четири јавни повици.

4.4 Листа на планирани проекти во периодот од 2026 до 2030 година:

ИПА 2 Повеќегодишна програма за транспорт:

- Договор за градежни работи - Изградба на патна делница Градско – клучка Дреново како дел од патниот Коридор 10-д. проектот е реализиран и официјално пуштен во употреба, а од февруари 2025 година тој е во период на известување за дефекти, во времетраење од 24 месеци, односно до февруари 2027 година;

- Договор за услуги - Надзор на изградбата на патната делница Градско – клучка Дреново како дел од патниот Коридор 10-д. Периодот на имплементација на овој договор треба да заврши во првиот квартал од 2027 година.

ИПА 2 Повеќегодишна програма за животна средина и климатски акции:

- Договор за услуги - Подобрено спроведување на Директивата на ЕУ за поплави преку усогласување на националното законодавство и подготовка на планови за управување со ризици од поплави. Договорот е склучен во третиот квартал од 2024 година, а имплементацијата започна во првиот квартал од 2025 година. Таа ќе трае 30 месеци, односно до третиот квартал од 2027 година;

- Договор за услуги - Спроведување на приоритетните акции во секторот за климатски промени. Договорот е склучен, а имплементацијата започна во првиот квартал од 2024 година. Имплементацијата на договорот ќе трае 30 месеци, односно до третиот квартал од 2026 година;

- Договор за услуги - Поддршка на имплементацијата на регионалните системи за управување со отпад во Источниот и Североисточниот Регион. Договорот е склучен во четвртиот квартал од 2023 година, а имплементацијата започна во првиот квартал од 2024 година, со времетраење од 24 месеци, односно до

првиот квартал од 2026 година;

- Договор за услуги - Поддршка во спроведувањето на директивите за квалитет на воздухот. Договорот е склучен во третиот квартал од 2024 година, а имплементацијата започна во четвртиот квартал од 2024 година, со времетраење од 24 месеци, односно до четвртиот квартал од 2026 година;

- Договор за услуги - Понатамошна поддршка во спроведувањето на реформите во секторот води. Овој договор е склучен во вториот квартал од 2025 година, со времетраење од 30 месеци, односно до четвртиот квартал од 2027 година;

- Твининг договор - Зајакнување на капацитетот за спроведување на законодавството за животна средина и климатски промени. Договорот е склучен, а имплементацијата започна во вториот квартал од 2024 година, со времетраење од 24 месеци. Во вториот квартал од 2025 година е потпишан амандман на договорот и имплементацијата на истиот треба да заврши во четвртиот квартал од 2026 година;

- Договор за набавка на опрема - Набавка на специфична опрема за информативен систем за следење на водата. Договорот е склучен во третиот квартал од 2024 година, а имплементацијата започна во четвртиот квартал од 2024 година, со времетраење од 24 месеци и вклучен гарантен период до четвртиот квартал од 2026 година;

- Договор за градежни работи - Изградба на прочистителна станица за отпадни води во Општина Битола. Договорот е склучен во вториот квартал од 2025 година и од започнат со имплементација во третиот квартал од 2025 година со период на имплементација од 36 месеци со вклучен гарантен период, односно до третиот квартал од 2028 година;

- Договор за услуги - Надзор на договори за градежни работи за изградба на пречистителна станица и рехабилитација и надградба на канализациската мрежа во општина Битола. Договорот е склучен во вториот квартал од 2025 година и од започнат со имплементација во третиот квартал од 2025 година со период на имплементација од 39 месеци, односно до четвртиот квартал од 2028 година;

- Договор за градежни работи - Рехабилитација и надградба на канализациската мрежа во Општина Битола. Планирано е договорот да се склучи до крајот на 2025 година и да започне со имплементација во првиот квартал од 2026 година со период на имплементација од 36 месеци со вклучен гарантен период;

- Договор за градежни работи и договор за услуги - Изградба на прочистителна станица за отпадни води во Општина Тетово и продолжување на канализациската мрежа во Општина Тетово, Надзор на договорот за изградба на прочистителна станица за отпадни води и рехабилитација и надградба на канализациската мрежа во Општина Тетово. Планирано е договорите да се склучат во најдоцна до првиот квартал од 2026 година, со период на имплементација 36 месеци за градежните активности, односно 39 месеци за договорот за надзор;

- Договор за услуги - Техничка ревизија за инвестициски проекти за отпад. Планирано е Договорот да се склучи во четвртиот квартал од 2026 година, со времетраење од 32 месеци, односно до вториот квартал од 2029 година;

- Договор за градежни работи и договор за услуги - Затворање на нерегуларните депонии и диви депонии во Источниот Регион - Лот 1, Договор за надзор на градежните работите за затворање депонии и диви депонии кои не се усогласени, во Источниот и Североисточниот Регион – прва фаза. Договорот е во фаза на имплементација и е во фаза на подготовка на амандман за продолжување на периодот на имплементација до четвртиот квартал од 2026 година;

- Договор за градежни работи - Изградба на централен капацитет за управување со отпад за Источниот и Североисточниот Регион во Општина Свети Николе. Планирано е Договорот да се склучи во првиот квартал од 2026 година, со времетраење од 30 месеци со вклучен гарантен период, односно до третиот квартал од 2028 година;

- Договор за градежни работи - Изградба на шест (6) локални капацитети за управување со отпад за Источниот и Североисточниот Регион - општини Берово, Македонска Каменица, Винаца, Штип, Ранковце и Куманово. Планирано е Договорот да се склучи во првиот квартал од 2026 година, со времетраење од 30 месеци и вклучен гарантен период, односно до третиот квартал од 2028 година;

- Договор за услуги - Супервизија на договор за градежни работи за воспоставување интегриран и

самоодржлив регионален систем за управување со отпад во Источниот и Североисточниот Регион. Планирано е Договорот да се склучи во првиот квартал од 2026 година, со период на имплементација 33 месеци, односно до четвртиот квартал од 2028 година;

- Договор за услуги - Евалуација на оперативната програма. Планираното склучување на Договорот е во вториот квартал од 2026 година, со период на имплементација 12 месеци, односно вториот квартал од 2027 година.

ИПА 2 Акциска програма 2017 година - Образование, вработување и социјална политика. Имплементациониот период на оваа Програма е завршен и во првиот квартал од 2026 година потребно е да се изготви и достави финална Декларација на трошоци за оваа Програма до Европската Комисија.

Договори во рамки на оваа програма:

- Договор за услуги - Зголемување на квалитетот на предучилишната едукација и грижа. Договорот е затворен во четвртиот квартал од 2025 година;

- Договор за услуги - Подобрување на условите за работа – Договорот е затворен во третиот квартал од 2024 година;

- Директен грант на АВРМ - Активирање на ранливите групи на пазарот на труд. Завршен е имплементациониот период на договорот во 2025 година;

- Договор за градежни работи и договор за услуги - Изградба на градинки во општините Тетово и Теарце и Надзор на градежен договор - Завршен е имплементациониот период на договорите во 2025 година со програмска исплата до првиот квартал од 2026 година;

- Твининг договор - Понатамошна поддршка за спроведување на Националната рамка на квалификации. Завршен е имплементациониот период на договорот во 2025 година;

- Договор за услуги - Подобрување на квалитетот на образованието. Договорот е затворен во четвртиот квартал од 2025 година;

- Договор за услуги - Зголемување на атрактивноста, инклузивноста и релевантноста на ВЕТ и образованието за возрасни. Договорот е затворен во третиот квартал од 2025 година.

ИПА 3 Годишна акциска програма 2022 година:

- Договори за градежни работи и договор за услуги - Инвестициски проект за собирање и третман на отпадни води во Општина Штип - Лот 1, Проектирање и изградба на пречистителна станица за отпадни води во Општина Штип и Лот 2, Изградба, рехабилитација и проширување на канализациската мрежа во Општина Штип и надзор над изградбите. Планирано е договорите да се склучат во првиот квартал од 2026 година со период на имплементација 36, односно 39 месеци;

- Договор за градежни работи и договор за услуги - Поврзување на Винаца со пречистителна станица Кочани, со делумна санација и проширување на канализациските и атмосферските системи во Општина Винаца и надзор над изградбата. Планирано е договорите да се склучат во вториот и третиот квартал од 2026 година и четвртиот квартал од 2025 година, со период на имплементација 36, односно 39 месеци.

Програма ИПАРД 2021 – 2027:

Договори за грантови во областа на земјоделското производство, преработката на храна и руралниот развој.

5. Јавен долг

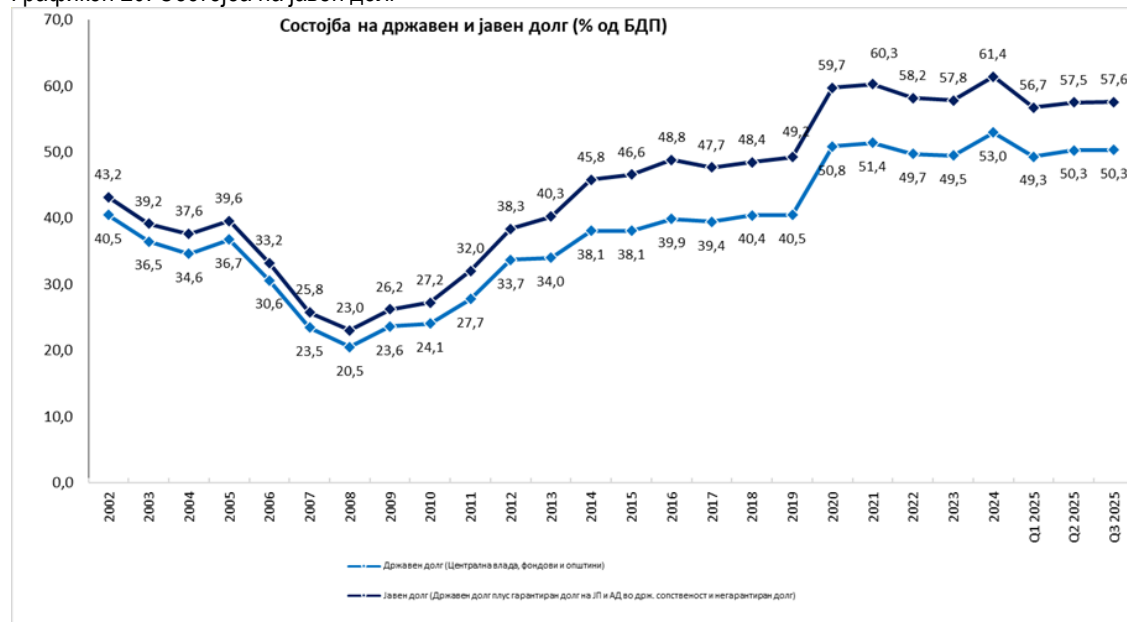
Ефикасното управување со јавниот долг е од суштинско значење и подразбира намалување на ризиците при конципирањето на структурата и политиката за управување со долгот со цел избегнување на евентуалната неможност за редовно и навремено сервисирање на долгот. Основната цел е да се обезбедат неопходните средства за финансирање на буџетскиот дефицит и за отплата на долгови што достасуваат како

резултат на задолжувања од претходни години, како и средства за проектно финансирање, без притоа да се предизвика неоправдано зголемување на долгот до ниво кое може да ја загрози стабилноста на економијата и економскиот раст на државата. Квалитетното управување со долгот, покрај останатото, е детерминирано од институционалната рамка и капацитетот за поставување и спроведување на политиката за управување со јавен долг. Тоа подразбира јасно дефинирање на целите и мерките за управување со јавниот долг.

5.1. Висина на јавниот и државниот долг

Државниот долг на Република Северна Македонија на 30.09.2025 година изнесува 8.498,1 милиони евра, односно 50,3% од БДП. Во рамките на државниот долг, доминантно учество има долгот на централната влада кој изнесува 8.490,6 милиони евра, додека долгот на општините изнесува 7,6 милиони евра. Вкупниот јавен долг го вклучува државниот долг и долгот на јавните претпријатија и трговски друштва во доминантна или целосна државна сопственост (гарантиран и негарантиран долг), а на 30.09.2025 година тој изнесуваше 9.730,1 милиони евра, што претставува 57,6% од БДП.

Графикон 20. Состојба на јавен долг

Долгот на централната влада претставува 99,9% од вкупниот државен долг на крајот на третиот квартал од 2025 година и овој долг е директно управуван од страна на Министерството за финансии. Кај другите нивоа на долг, како што се долгот на општините и долгот на јавните претпријатија и трговските друштва во доминантна сопственост на државата или општините, Министерството за финансии учествува во процесот на задолжување, но не може да влијае врз интензитетот на повлекување средства кај склучените заеми. Подетални проекции за движењето на државниот и јавниот долг ќе бидат презентирани во Ревидирана стратегија за управување со јавен долг за периодот 2026 - 2028 (со изгледи до 2030 година).

6. Компаративна анализа на макроекономските и фискалните проекции

6.1 Споредба со Фискална стратегија 2026 - 2030 година

Ревидираната Фискалната стратегија на РСМ 2026 - 2030 година споредено со Фискална стратегија на РСМ 2026 - 2030 година покажува одредени отстапувања што се однесува до макроекономските проекции.

Во 2025 година се очекува понатамошен раст на економијата, со нешто поумерено ниво во однос на претходната проекција, како резултат на остварувањата во тековната година, нагорната ревизија на остварувањата за 2024 година, но и ризиците кои произлегуваат од надворешното окружување, пред се кај главните трговски партнери. Притоа, во наредниот период се очекува пролонгирање на динамиката на остварување повисоки стапки на економски раст, во услови на реализација на мерките предвидени во стратешките документи на Владата за забрзување и постигнување одржлив раст, надополнет со предвидената поддршка од ЕУ за забрзана интеграција на земјите од регионот. Во однос на композицијата на растот на економската активност, како и во претходната Фискална стратегија, се очекува растот да биде придвижен од домашната побарувачка, при позитивен придонес и од потрошувачката и од инвестициите, додека нето-извозот се предвидува да има негативен придонес, но постепено да се стесни во услови на солиден раст и на извозот и на увозот.

Отстапувања за 2025 година има и кај стапката на инфлација, којашто е нагорно ревидирана, согласно остварувањата во првите 10 месеци од годината. Нагорно е ревидирана и стапката на инфлација во 2026 година, додека очекуваните стапки во среднорочниот период 2027-2030 година остануваат исти.

Во делот на пазарот на труд има благи отстапувања во однос на претходните проекции, при што и понатаму се очекува подобрување на состојбите. Сепак, со оглед на демографските трендови, среднорочната стапка на вработеност е благо надолно ревидирана. Во однос на платите, проекциите се ревидирани во нагорна насока, во услови на повисок раст на платите во 2025 година во однос на претходните очекувања, понатамошото усогласување на платите со минималната плата, усогласување на платите во јавниот сектор, како и очекуван пораст на платите во приватниот сектор.

Табела 22. Споредба на макроекономските проекции со Фискалната стратегија 2026 - 2030 г.

Индикатори	Фискална стратегија 2026-2030						Ревидирана Фискална стратегија 2026-2030					
	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2025	2026	2027	2028	2029	2030
БДП, реална стапка на раст (%)	3,7	4,0	4,2	4,6	4,8	4,7	3,5	3,8	4,0	4,2	4,4	4,3
Стапка на инфлација (просек)	2,8	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	3,9	2,5	2,0	2,0	2,0	2,0
Салдо на тековна сметка (% од БДП)	-2,2	-2,1	-2,0	-2,0	-1,9	-1,8	-4,0	-3,8	-3,6	-3,1	-2,7	-2,3
Нето-плата - номинален пораст (%)	7,6	5,5	4,6	4,8	5,0	5,1	10,0	6,5	5,2	4,8	4,4	4,4
Стапка на невработеност (просек)	11,1	10,1	9,0	7,6	7,4	7,2	11,2	10,1	9,2	8,5	8,0	7,5
Стапка на вработеност (просек)	47,0	48,0	49,1	50,3	51,3	51,9	46,6	47,3	48,1	49,0	49,9	50,7

Извор: Проекции на Министерство за финансии

Табела 23. Споредба на среднорочните проекции за Буџетот на РСМ со Фискална стратегија на РСМ 2026 - 2030 (во милиони денари)

	Фискална стратегија 2026-2030							Ревидирана Фискална стратегија 2026-2030							Отстапување (Ревидирана Фискална 2026-2030/Фискална 2026-2030)							% на отстапување						
	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*	2024	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*	2030*
Буџет на Република Северна Македонија																												
Вкупни приходи	305.622	358.838	376.093	402.477	431.760	464.128	494.710	305.554	362.377	374.936	402.962	428.457	456.181	485.710	-68	3.539	-1.157	485	-3.303	-7.947	-9.000	0	1	0	0	-1	-2	-2
Даночни приходи и придонеси	283.558	319.234	337.029	362.653	392.376	424.343	454.915	283.557	319.196	335.971	360.198	385.883	413.206	442.725	-1	-38	-1.058	-2.455	-6.493	-11.137	-12.190	0	0	0	-1	-2	-3	-3
Даночни приходи	177.890	202.139	211.750	228.618	248.972	270.914	290.759	177.889	202.100	214.149	229.862	246.437	264.012	283.101	-1	-39	2.399	1.244	-2.535	-6.902	-7.658	0	0	1	1	-1	-3	-3
Придонеси	105.668	117.095	125.279	134.035	143.404	153.429	164.156	105.668	117.096	121.822	130.336	139.446	149.194	159.624	0	1	-3.457	-3.699	-3.958	-4.235	-4.532	0	0	-3	-3	-3	-3	-3
Неданочни приходи	16.988	26.302	27.062	27.822	27.182	27.583	27.593	16.920	30.608	29.060	29.362	29.072	29.473	29.483	-68	4.306	1.998	1.740	1.890	1.890	1.890	0	16	7	6	7	7	7
Капитални приходи	1.851	3.510	2.510	2.710	2.710	2.710	2.710	1.851	2.830	2.510	2.710	2.710	2.710	2.710	0	-680	0	0	0	0	0	0	-19	0	0	0	0	0
Донации	3.225	9.792	9.492	9.492	9.492	9.492	9.492	3.225	9.743	7.394	10.692	10.792	10.792	10.792	0	-49	-2.098	1.200	1.300	1.300	1.300	0	-1	-22	13	14	14	14
Вкупни расходи	347.667	400.188	413.995	436.832	468.713	501.638	534.380	347.454	403.727	414.175	438.722	466.524	494.043	525.369	-213	3.539	180	1.890	-2.190	-7.595	-9.011	0	1	0	0	0	-2	-2
Тековни расходи	318.969	353.032	362.802	379.039	401.594	424.604	453.045	318.796	356.376	374.062	389.921	402.743	418.242	434.849	-213	3.344	11.260	10.882	1.148	-6.362	-18.196	0	1	3	3	0	-1	-4
Плати и надоместоци	43.889	48.141	50.579	52.066	53.596	55.171	56.787	43.889	48.189	52.628	54.153	55.745	58.437	61.256	0	1.048	2.049	2.087	2.149	3.267	4.469	0	2	4	4	4	6	8
Стоки и услуги	22.923	26.325	26.882	28.490	29.553	31.392	32.923	22.923	28.025	28.187	27.177	27.782	28.292	30.092	0	1.700	2.330	295	-708	-1.260	-1.300	0	6	9	1	-2	-4	-4
Трансфери до ЕПС	30.784	33.239	35.202	38.271	42.223	45.567	48.154	30.781	33.516	36.007	37.355	39.244	41.178	43.139	-3	277	805	-916	-2.979	-4.389	-6.015	0	1	2	-2	-7	-10	-12
Субвенции и трансфери	33.358	33.436	33.380	35.830	38.930	43.930	50.130	33.324	31.734	29.696	33.830	34.930	35.930	37.630	-34	-1.702	-3.684	-2.000	-4.000	-8.000	-12.500	0	-5	-11	-6	-10	-18	-25
Социјални трансфери	170.203	191.046	196.508	203.150	213.496	222.452	235.140	170.027	193.296	206.268	213.579	219.848	226.245	232.981	-176	2.250	9.760	10.429	6.352	3.793	-2.159	0	1	5	5	3	2	-1
Каматни плаќања	17.812	20.845	21.277	23.640	24.860	27.931	30.442	17.812	20.617	21.277	23.827	25.194	28.159	29.751	0	-229	0	187	334	228	-691	0	-1	0	1	1	1	-2
Капитални расходи	28.698	47.156	51.193	56.993	67.119	77.034	81.334	28.698	47.351	40.113	48.801	63.781	75.801	90.520	0	195	-11.080	-4.192	-3.338	-1.233	8.186	0	0	-22	-14	-5	-2	11
Буџетско салдо	-42.045	-41.350	-37.902	-34.355	-36.953	-37.509	-39.670	-41.901	-41.350	-39.239	-35.760	-38.066	-37.861	-39.659	144	0	-1.337	-1.405	-1.113	-352	11	0	0	4	4	3	1	0
Примарно буџетско салдо	-24.233	-20.505	-16.626	-10.715	-12.093	-9.578	-8.228	-24.089	-20.734	-17.982	-11.933	-12.872	-9.702	-8.908	144	-229	-1.337	-1.218	-779	-124	-880	-1	1	8	11	6	1	7
Вкупни приходи, % од БДП	32,2	35,1	34,6	34,7	34,7	34,8	34,7	32,2	35,4	33,8	34,2	34,1	34,0	33,9														
Вкупни расходи, % од БДП	36,6	38,1	38,1	37,7	37,7	37,7	37,5	36,6	39,5	37,4	37,2	37,1	36,8	36,7														
Буџетско салдо, % од БДП	-4,4	-4,0	-3,5	-3,0	-3,0	-2,8	-2,8	-4,4	-4,0	-3,5	-3,0	-3,0	-2,8	-2,8														
Примарно буџ. салдо, % од БДП	-2,6	-2,0	-1,5	-0,9	-1,0	-0,7	-0,6	-2,5	-2,0	-1,6	-1,0	-1,0	-0,7	-0,7														

6.2 Споредба со проекциите на други домашни и меѓународни институции

Последователните шокови со кои се соочува глобалната економија, заострувањето на меѓународните економски и политички односи, проследени со засилени и долготрајни инфлациски притисоци и очекувањата за намалување на глобалната трговија кои дополнително ја зголемуваат неизвесноста за економските изгледи, условуваат и одредени разлики во однос на проекциите за економскиот раст и стапката на инфлација во наредниот период, а се појавуваат и помеѓу проекциите на различни институции (Табела 24).

Табела 24. Споредба на проекциите за растот на БДП и инфлацијата за Северна Македонија

Институција	Реален раст на БДП (%)						Стапка на инфлација (%)					
	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2025	2026	2027	2028	2029	2030
ММФ	3,4	3,2	3,2	3,1	3,1	3,0	3,9	3,0	2,2	2,0	2,0	2,0
Светска банка	3,1	3,0	3,0	:	:	:	3,8	2,5	2,0	:	:	:
Европска комисија	3,2	3,3	3,3	:	:	:	3,9	3,2	2,3	:	:	:
НБРСМ	3,5	4,0	4,0	:	:	:	3,9	2,5	2,0	:	:	:
Министерство за финансии	3,5	3,8	4,0	4,2	4,4	4,3	3,9	2,5	2,0	2,0	2,0	2,0

Извор: ММФ (World Economic Outlook, октомври 2025 г.), Светска банка (Western Balkans Regular Economic Report, есен 2025 г.), Европска комисија (European Economic Forecast, ноември 2025 г.) и НБРСМ (Квартален извештај, ноември 2025 г.).

6.3 Споредба со Стратегијата за управување со јавен долг 2026 – 2030 година

Споредено со Стратегија за управување со јавен долг 2026 – 2030 година, во Ревидираната стратегија која се однесува на за истиот период се предвидуваат незначително поолемени потреби за задолжување на меѓународните пазари на капитал, како резултат на зголемените буџетски потреби за финансирање капитални инфраструктурни проекти.

И покрај зголемувањето на странското и домашното задолжување, нивото на државниот и јавниот долг како процент од БДП, проектирано во Ревидираната Стратегија за управување со јавен долг 2026 – 2030 година, бележи тренд на благо намалување, како резултат на ревидираните проекции за повисок раст на БДП.

Подолу следува компаративна анализа на нивото на државниот и јавниот долг во однос на БДП, според новата и претходната стратегија.

	Стратегија за управување со јавен долг 2026-2030					Ревидирана стратегија за управување со јавен долг 2026-2030					отстапување (во п.п.)				
	2026	2027	2028	2029	2030	2026	2027	2028	2029	2030	2026	2027	2028	2029	2030
како % од БДП															
Државен долг	53.9	54.6	53.8	52.1	52.8	53.3	54.1	53.6	52.6	52.4	-0.6	-0.5	-0.2	0.5	-0.4
Гарантиран долг	8.1	7.4	6.5	5.9	4.9	8.1	7.5	6.8	6.4	5.8	0.0	0.1	0.3	0.5	0.9
Јавен долг	62.5	62.5	60.8	58.8	57.3	62.0	62.1	60.8	59.5	58.4	-0.5	-0.4	0.0	0.7	1.1

Извор: Министерство за финансии и проекти на Министерство за финансии (*)

Извор: Министерство за финансии и проекти на Министерство за финансии

6.4 Споредба на Инструментот за претпристапна помош (ИПА) на Европската Унија со Буџетот за 2024 година и неговата реализација и со Буџетот за 2023 година и неговата реализација, како и квалитативно и квантитативно објаснување на главните отстапувања

Во Буџетот за 2024 година, за спроведување на проектите финансирани од ИПА, односно во делот Интеграција во ЕУ, беа обезбедени вкупно 210 милиони денари како задолжително национално кофинансирање и дополнителни 2,872 милијарди денари како донации.

Табела 25 - Споредба на Инструментот за претпристапна помош (ИПА) и буџетски средства за 2023 година и 2024 година во илјада денари

Области	Буџет 2023 г.	Реализација во 2023 година	% на реализација во 2023 година со Буџетот за 2023 г.	Буџет 2024 г.	Реализација во 2024 година	% на реализација во 2024 година со Буџетот за 2023 г.
Програма						
Транспорт, Животна средина, Образование, Вработување						
МЕ / сметка 603	100.922	87.963	87%	210.453	163.058	77%
МЕ / сметка 785	1.597.560	613.335	38%	2.872.974	982.705	34%
МВ / сметка 603	2.000	1.618	81%	0.049	0.0481	98%
Рурален развој						
МД / сметка 785	805.090	616,383	77%	502.028	450.037	89%

Во Буџетот за 2024 година за спроведување на проектите финансирани од ИПА, во делот Интеграција во ЕУ за областите транспорт, животна средина, труд и образование беа обезбедени вкупно 210 милиони денари како задолжително национално кофинансирање и дополнителни 2,9 милиони денари како донации. Од вкупно обезбедените средства од Буџетот за 2024 година, беа искористени 77% од предвидените национални

средства, односно 34% од предвидените донации. Слабата искористеност на средствата се должи на недоволниот квалитет на подготвените тендерски документи од страна на линиските министерства, застојот во процесот на спроведување и следење на склучените договори поради нерешени имотноправни односи, експропријација, ненавремена подготовка на зрели проекти и сл.

Во програмата за Рурален развој (ИПАРД) има добра реализација на средствата затоа што постои голем интерес од страна на крајните корисници и пристигнати се голем број апликации, а склучени се и голем број договори со Агенцијата за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој ИПАРД.

6.5 Споредба на проекциите на Инструментот за претпристапна помош (ИПА) на Европската Унија со претходната Фискална стратегија, како и квалитативно и квантитативно објаснување на главните промени, вклучително и на промените во политиките

Во програмите МЕ, во Фискалната стратегија 2026 - 2030 година предвидено е зголемување на средствата од Буџетот бидејќи сите договори од програмите ИПА предвидени да се склучат ќе бидат во процес на реализација или во крајна фаза на имплементација, а дополнително ќе започне и имплементацијата на договорите во областа на животната средина од програмата ИПА 3.

Во Програмата за рурален развој (ИПАРД), со Фискалната стратегија 2026 - 2030 година средствата се зголемени за 7% во однос на планираните со претходната Фискална стратегија 2026 – 2030 година, како резултат на започнатата имплементација на новата програма ИПАРД 3.

Табела 26 - Споредба на Инструментот за претпристапна помош (ИПА) и буџетски средства во Фискална стратегија и Ревидирана Фискална стратегија

во илјади денари

	Фискална стратегија 2026 - 2030 март 2025	Ревидирана Фискална стратегија 2026 - 2030	% на зголемување/намалување на проекциите
МЕ / сметка 603	2,949,645.00	6,015,976	104%
МЕ / сметка 785	1,112,919.00	3,287,828	195%
МД / сметка 785	2,251,914.00	2,407,782	7%

7. Фискални ризици и анализа на сензитивност

Фискалните ризици ја претставуваат изложеноста на јавните финансии на одредени околности кои можат да предизвикаат отстапувања од проектираната фискална рамка, најчесто предизвикани од макроекономски шокови и реализација на одредени неизвесни обврски. Евентуалната материјализација на тие ризици, кои претпоставуваат поинакви услови од оние земени како основа за среднорочните проекции дискутирани погоре, би резултирала со отстапувања од основното среднорочно сценарио, односно поинаква реализација на клучните фискални податоци. Идентификувањето на најголемите фискални ризици кои може да влијаат врз јавните финансии на среден рок претставува појдовен чекор во процесот за подобро управување со фискалните ризици. За одредени фискални ризици има податоци и тие може да се идентификуваат, а може и да се процени нивната веројатност за влијание врз фискалните индикатори на среден рок, додека за други ризици нема доволно детални податоци, но нивната идентификација ја подигнува свеста за можноста дека во следниот период ќе доведат до отстапување од планираната фискална рамка.

Извори на фискални ризици специфични за нашата земја се: макроекономските ризици, трансфери кон јавните претпријатија, реализацијата на јавните инвестиции и ЈПП, општините, јавниот долг и неплатените обврски, правните побарувања од држава и ризиците по животната средина. Оттаму, во овој дел на

Фискалната стратегија се анализираат можните ефекти од евентуалното остварување на неколкуте главни макроекономски и други ризици врз буџетскиот дефицит и државниот долг.

7.1 Макроекономска анализа на ризици

Во 2025 година администрацијата на САД вовела нова тарифна политика со цел заштита на домашното производство и намалување на трговскиот дефицит. Првичните проценки на меѓународните институции предвидуваа дека овие мерки ќе имаат значително негативно влијание врз глобалната економија и ќе создадат ризик од нарушување на трговските текови и синџирите на снабдување. Сепак, најновиот извештај на ММФ (*World Economic Outlook, октомври 2025*) посочува дека досегашните ефекти од примената на тарифната политика се помали од првичните очекувања. Глобалната економија покажува неочекувана отпорност, при што прогнозата за раст во 2025 е ревидирана нагорно, додека за 2026 останува стабилна. Оваа отпорност произлегува од повеќе фактори, меѓу кои изземање на дел од земјите од тарифите, склучување на нови трговски договори кои го амортизираа негативниот ефект, како и високата флексибилност на приватниот сектор кој брзо ги пренасочи синџирите на снабдување и обезбеди навремени залихи.

Иако глобалната економија во моментот бележи подобри резултати од очекуваното, ризиците остануваат значајни. Ескалацијата на трговските тензии, дополнителното зголемување на тарифите или појавата на нови шокови во снабдувачките синџири би можеле да ја нарушат стабилноста и да создадат нови притисоци врз меѓународната трговија. Само со стабилизирање на трговските односи и унапредување на соработката помеѓу глобални добавувачи ќе се обезбедат услови за одржлив раст и зајакнување на довербата меѓу економските субјекти.

Во овој контекст, од страна на САД во месец април беа најавени повисоки царини за производи од С. Македонија од 33%. Но, во првата половина од 2025 година започна процесот на ревидирање на тарифната политика, по што земјата склучи нов договор и официјално ја утврди стапката на 15% во месец август, идентична со онаа што важи во Европската Унија. Директното влијание од примената на тарифите врз С. Македонија е ограничено и има релативно мал ефект врз домашната економија, имајќи предвид дека извозот кон САД има мал удел во вкупната извозна структура. Иако индиректните ефекти се изразени од директните, особено преку секторите интегрирани во европските снабдувачки синџири, тие сепак не претставуваат значајна закана за економската стабилност.

Макроекономските ризици на домашната економија се под влијание на нејзината висока интегрираност со економските движења во Европската Унија и регионот. Дополнително на ризиците влијаат и флукуациите во цените на енергенсите, храната и сировините. Евентуалната реализација на таквите ризици може да влијае врз фискалната стабилност, економската активност и долгорочната одржливост на јавните финансии.

Табела 27. Преглед на макроекономските показатели по години

		2020	2021	2022	2023	2024
Реална стапка на раст на БДП (%)	проектирано	3,8	4,1	4,6	2,9	3,4
	остварено	-4,7	4,5	2,8	2,6	3,0
Инфлација (%)	проектирано	1,7	1,5	2,4	7,1	3,6
	остварено	1,2	3,2	14,2	9,4	3,5
Буџетски дефицит (% од БДП)	проектирано	-2,3	-4,9	-4,3	-4,6	-3,4
	остварено	-8,0	-5,3	-4,4	-4,6	-4,4
Државен долг (% од БДП)	проектирано	40,9	53,2	53,4	51,1	53,4
	остварено	50,8	51,4	49,7	49,5	53,0
Јавен долг (% од БДП)	проектирано	50,4	63,4	63,5	60,6	63,2
	остварено	59,7	60,3	58,2	57,8	61,4

Извор: Министерство за финансии (Буџет на РСМ и ФС, по години) и Државен завод за статистика

Графикон 21. Бруто-домашен производ (остварување и проекции)

Во овој дел на Фискалната стратегија е даден преглед на резултатите од анализата на сензитивноста на буџетскиот дефицит и нивото на државен долг на евентуалното остварување на четирите главни идентификувани ризици за фискалната политика на среден рок. Притоа, сите ризици се анализирани одделно и во сите сценарија се претпоставува отсуство на други отстапувања од основното сценарио и реализација само на одделните ризици:

Сценарио 1 - Намален економски раст;

Сценарио 2 - Пониски даночни приходи за 5%;

Сценарио 3 - Понишка реализација на капиталните расходи за 25%;

Сценарио 4 - Сервисирање на обврските по основ на издадени гаранции со средства од Буџетот на

PCM.

Со оглед на тоа дека основната среднорочна фискална проекција се темели на одредени макроекономски претпоставки, тие се сметаат за примарен фактор со потенцијално влијание врз фискалните движења. Оттаму, како прво ризично сценарио претпоставуваме материјализација на надолните ризици поврзани со тарифите на САД и реципрочните мерки, геополитичките тензии, економската активност кај главните трговски партнери, но и домашните ризици, како што е евентуалното понатамошно одлагање на реализацијата на големите инфраструктурни проекти. Согласно ваквото сценарио, проекцијата за просечниот реален раст на БДП меѓу 2026 и 2030 година е за 1,0 процентни поени пониска отколку во основното сценарио. Притоа, евентуалниот понизок економски раст ќе имплицира и пониска реализација на цикличната компонента на буџетските приходи. Оттаму, во однос на основната проекција, ова сценарио би резултирало со поголем буџетски дефицит за 0,5 процентни поени од БДП во просек на годишно ниво помеѓу 2026 и 2030 година, додека државниот долг би бил повисок за 4,2 п.п. од БДП на крајот на 2030 година.

Како второ сценарио се претпоставува намалена наплата на даночните приходи за 5% годишно во однос на основната проекција. Во услови на непроменето ниво на буџетски расходи и непроменет економски раст, намалените даночни приходи би придонеле за зголемување на буџетскиот дефицит за 1,0 процентен поен од БДП во просек на годишно ниво во периодот од 2026 до 2030 година во споредба со основната проекција, додека државниот долг би бил повисок за 3,8 п.п. од БДП на крајот на 2030 година во однос на основната проекција.

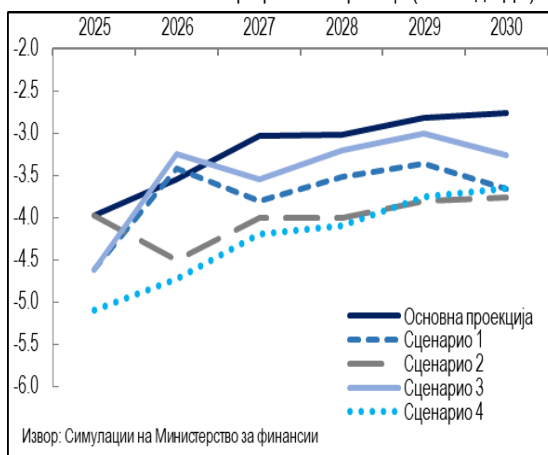
Во третото сценарио се претпоставува пониска реализација на бруто-инвестициите, односно нивна реализација на ниво од 75% во однос на предвидените со основната проекција. Намалената реализација на инвестициите би имала негативни последици врз растот на економската активност во однос на основното сценарио за 0,5 процентни поени во просек на годишно ниво. Ова сценарио би имало негативен одраз и кај даночните приходи, со што би се надминал ефектот на намалените капитални расходи. Оттаму, согласно ова

сценарио, буџетскиот дефицит би бил повисок за 0,3 процентни поена од БДП во просек на годишно ниво во периодот на предвидување споредено со основната проекција, додека државниот долг би бил повисок за 2,0 п.п. од БДП на крајот на 2030 година во однос на основната проекција.

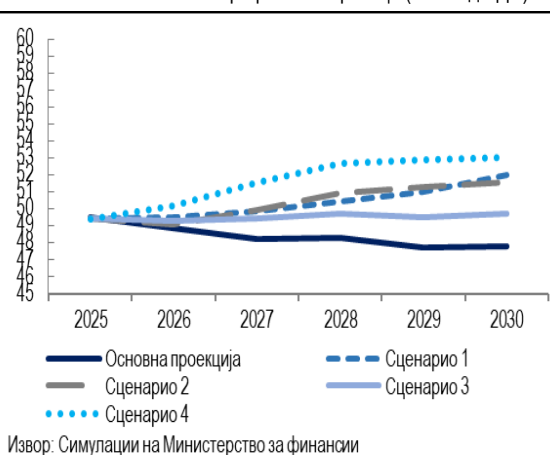
Четвртото сценарио претпоставува обврските што достасуваат по основ на главнина и камата на заеми гарантирани од државата да бидат целосно сервисирани од Буџетот на Република Северна Македонија, што е екстремна претпоставка. Евентуалната материјализација на ова екстремно сценарио ќе предизвика зголемување на нивото на буџетски расходи во наредниот период. Во услови на непроменето ниво на буџетски приходи и непроменет економски раст, ова би придонело кон зголемување на буџетскиот дефицит за 1,1 п.п. од БДП во просек на годишно ниво во периодот 2025 - 2030 година споредено со основната проекција, а државниот долг на крајот на 2030 година би бил повисок за 5,3 п.п. во однос на основната проекција. Притоа, ефектот на ова сценарио врз долгот би бил присутен во целиот среднорочен период.

Сумарно, остварувањето на кое било од четирите ризици сценарија, коишто ги одразуваат главните идентификувани макрофискални ризици во наредниот период, во најголем дел би резултирало со релативно ограничени ефекти врз буџетскиот дефицит и државниот долг (Графикон 22 и Графикон 23). Поточно, во ниту еден случај не доаѓа до загрозување на одржливоста на фискалната политика на среден рок.

Графикон 22. Анализа на сензитивноста на буџетскиот дефицит на главните макрофискални ризици (во % од БДП)

Графикон 23. Анализа на сензитивноста на државниот долг на главните макрофискални ризици (во % од БДП)

Преглед на реализацијата на даночните приходи

Отстапувањата меѓу буџетските проекции и реалните јавни приходи во земјата се резултат на повеќе економски, политички и технички фактори. Разликите често настануваат поради нереализирани прогнози на макроекономските индикатори (економскиот раст, инфлацијата, финалната потрошувачка, растот на платите и вработеноста и др.), коишто се важен инпут во проектирањето на даночните приходи, што доведува до нивно преценување или потценување. Промените во даночната политика, како и доцнењата во нивната имплементација, исто така, влијаат врз приходите. Неформалната економија, даночната евазија и бавните дигитални реформи предизвикуваат дополнителни отстапувања. Надворешните фактори, како што се политичката нестабилност, глобалните кризи и економските шокови може да доведат до помало остварување на приходите од проектираното.

Табела 28. Преглед на проектирани и реализирани даночни приходи

Буџет на РСМ	2020		2021		2022		2023		2024	
% од БДП	проектирано	остварено	проектирано	остварено	проектирано	остварено	проектирано	остварено	проектирано	остварено
ВКУПНИ ПРИХОДИ	33,2%	28,3%	29,1%	29,9%	29,3%	29,8%	31,4%	30,9%	32,4%	31,9%
Даночни приходи и придонеси	29,5%	25,9%	25,5%	26,9%	25,8%	27,0%	27,9%	27,9%	29,2%	29,6%
Даноци	19,1%	15,8%	15,9%	17,0%	16,4%	17,2%	17,9%	17,4%	18,3%	18,4%
Данок од личен доход	3,0%	2,8%	2,8%	2,8%	2,6%	2,9%	3,0%	3,0%	3,3%	3,3%
Данок на добивка	2,4%	1,6%	1,6%	1,5%	1,5%	1,9%	1,6%	1,9%	2,0%	2,1%
ДДВ (нето)	8,3%	7,0%	7,2%	8,0%	7,6%	7,9%	8,7%	7,8%	8,4%	8,5%
Акцизи	4,3%	3,4%	3,5%	3,5%	3,5%	3,1%	3,3%	3,0%	3,2%	3,0%
Увозни давачки	0,9%	1,0%	0,8%	1,2%	1,1%	1,2%	1,2%	1,3%	1,3%	1,3%

Извор: Министерство за финансии

При дизајнирање на проекциите на буџетските приходи, се земаат предвид одредени ризици, и позитивни и негативни, кои можат да влијаат врз приходите на следниве начини:

- прекумерен или потценет раст на БДП: проекциите за приходите се засноваат на очекуваниот економски раст, но отстапувањата се јавуваат поради неочекувани рецесии, забавувања или надворешни шокови (на пр., глобални кризи, економски трендови во ЕУ);
- варијабилност на инфлацијата: ако инфлацијата е пониска од прогнозираната, приходите од индиректните даноци (ДДВ и увозни давачки) може да се намалат. Спротивно на тоа, инфлација повисока од очекуваната може да ги прецени номиналните приходи;
- даночни реформи: промените во стапките на даноците или акцизите често доведуваат до поместувања на приходите кои не биле целосно земени предвид при изготвување на проекциите;
- доцнење во спроведувањето на политиката: доколку планираните даночни реформи се одложат или не се спроведуваат ефективно, постои веројатност дека приходите нема да се реализираат во проектираните износи;
- даночна усогласеност пониска од очекуваната: проекциите за приходите претпоставуваат одредено ниво на даночна усогласеност, но поголемата даночна евазија, неформалноста или слабото спроведување може да предизвикаат недостатоци;
- влијание на дигиталните реформи: ако мерките за подобрување на усогласеноста (на пр., дигиталното собирање даноци, е-фактура) стапуваат на сила побавно од очекуваното, остварувањето на проектираните приходи може значително да отстапи;
- неформалната економија влијае врз отстапувањето на проектираната наплата на буџетските приходи. Недоволен даночен морал, даночна дисциплина и толеранција на неформалноста го нарушува интегритетот на даночниот систем, ја еродира даночната основа и со тоа се отежнува прибирањето на буџетските приходи во проектираните износи;
- неконзистентноста во текот на годините поради одложувањата на пристапувањето во ЕУ и флукуациите на странските инвестиции предизвикуваат неисполнување на очекуваните проекции кои можеби претпоставувале посилни приливи, инвестиции и придобивки од економската интеграција во единствениот пазар;
- надворешни шокови (пандемии, енергетски шокови, климатски непогоди, геостратешки случувања и војни): ненадејните глобални економски падови влијаат врз

надворешнотрговската размена, притоа намалувајќи ги економската активност и даночните приходи.

7.2 Јавен долг⁵

Ризиците на кои е изложено портфолиото на државниот и јавниот долг детално се елаборираат во Стратегијата за управување со долгот за периодот 2026-2030 (СУЈД), која содржи прогнози за динамиката на државниот и јавниот долг на среден рок, и ги утврдува краткорочните и среднорочните лимити и таргети за индикаторите што се однесуваат на ризиците на кои е изложено должничкото портфолио, а со крајна цел оптимизирање на структурата на долгот за постигнување најниски можни трошоци со умерено ниво на ризик.

Дополнително, за постигнување на оваа цел значително придонесува и прецизното проектирање на каматните трошоци во процесот на подготовка на државниот буџет. Врз основа на податоците од табелата во која се прикажани проектираните и реализираните износи на каматни трошоци во периодот од 2019 до 2024 година, евидентно е дека реализираните трошоци се во рамки на проектираните износи, со минорни несовпаѓања во одредени години. Од аспект на учеството на каматните трошоци во БДП, може да се констатира дека во периодот 2019 – 2021 година, нивното учество се одржува на ниво од 1,2% од БДП, бележејќи пад за 0,1 п.п. во 2022 година. Како резултат на порастот на каматните стапки на финансиските пазари проследено со забавен економски раст предизвикан од стагнацијата на светската економија во 2023 и 2024 година, учеството на каматните трошоци во БДП се зголеми и го достигна нивото од 1,4% и 1,9%, респективно.

Табела 29. Проектирани и реализирани каматни трошоци во периодот 2019 - 2024 година

Година	Проекција		Реализација	
	(милиони ЕУР)	% од БДП	(милиони ЕУР)	% од БДП
2019	149,3	1,3%	131,7	1,2%
2020	134,1	1,2%	130,2	1,2%
2021	153,8	1,3%	147,4	1,2%
2022	163,4	1,2%	148,3	1,1%
2023	209,7	1,4%	209,6	1,4%
2024	286,4	1,8%	289,4	1,9%

Пазарните ризици кои произлегуваат од промените на каматните стапки на домашните и меѓународните финансиски пазари (каматен ризик), како и ризикот од промена на девизните курсеви претставуваат значаен предизвик во управувањето со јавниот долг, следствено и во управувањето со ризиците на кои е изложен.

Оттука, еден од главните фокуси на СУЈД е да се одржи оптимална каматна структура на државниот долг со цел заштита од негативни флукутации на каматните стапки кои ќе влијаат врз порастот на каматните трошоци во државниот буџет. Во таа насока, со лимитот за каматната структура утврден во СУЈД се предвидува минималниот праг на долгот со фиксна каматна стапка да изнесува 60%, што ќе влијае врз задржување на стабилниот тренд на планирани каматни трошоци и нивното учество во однос на БДП.

Ризиците што произлегуваат од промените на девизните курсеви се однесуваат на делот од должничкото портфолио индексирани или деноминирани во странски валути и тие се рефлектираат на нивото на долгот и на висината на каматните трошоци. Иако најголем дел (90,6% на 31.12.2024 година) од портфолиото

⁵ За целите на овој дел, јавниот долг и државниот долг се дефинирани во согласност со националната методологија утврдена во Законот за јавен долг според која долгот на општата власт ги опфаќа сите финансиски обврски настанати врз основа на задолжување од страна на субјектите на централната власт, локалната самоуправа и вонбуџетските фондови, додека јавниот долг ги опфаќа обврските настанати врз основа на долгот на општата влада и долгот на јавните претпријатија основани од државата или општините.

на државниот долг во странска валута е деноминиран во евра, поради де факто фиксниот режим на девизниот курс на денарот во однос на еврото, може да се констатира дека овој ризик е значително ублажен.

Влијанието на пазарните ризици врз надворешниот државен долг се оценува со анализа на сензитивноста на трошоците за камата на надворешниот државен долг во услови на промена на каматните стапки, како и при намалување на вредноста на еврото. Повеќе детали за резултатите од сензитивната анализа се презентирани во СУЈД.

7.3 Државни гаранции

Државна гаранција е потенцијална обврска за плаќање преземена од Република Северна Македонија во име на носителот на јавен долг за чија сметка е издадена гаранцијата.⁶

На 31.09.2025 година, државните гаранции изнесуваа 1.175,4 милиони евра, односно 7,0% од БДП, што претставува намалување од 1,1 п.п.во однос на крајот на 2024 година.

Табела 30. Состојба на државни гаранции на 30.09.2025 година

Деловен субјект/главен должник (корисник на државни гаранции)	мил. ЕУР	% од Вкупно	% од БДП
АД ЕСМ	195.4	16.6%	1.2%
АД МЕПСО	6.2	0.5%	0.04%
Развојна банка на Северна Македонија	222.7	18.9%	1.3%
АД Македонски железници - Транспорт	9.9	0.8%	0.1%
ЈП за државни патишта	735.1	62.5%	4.4%
ЈСП Скопје	4.3	0.4%	0.0%
Национални шуми	1.9	0.2%	0.0%
Вкупно	1,175.4	100.0%	7.0%

Имајќи ја предвид потенцијалната обврска кон државниот буџет која произлегува од државните гаранции, потребна е претпазливост и нивна одржливост. Имено, со повеќето гаранции доделени на заеми на Јавното претпријатие за државни патишта наменети за финансирање проекти од патна инфраструктура, одржувањето одржливо ниво на издадени гаранции е од клучно значење, придржувајќи се до лимитот утврден во СУЈД, каде што е утврдено на среден рок (2026 – 2030 година) државните гаранции да не надминат 15% од БДП.

Во однос на претпазливоста, процесот на издавање државни гаранции е регулиран со Законот за јавен долг и со негови подзаконски акти. Согласно овие акти, Министерството за финансии при носењето на одлука за издавање државна гаранција врши кредитна анализа, односно процена на кредитната способност на барателот на државна гаранција преку оценка на неговата ликвидност, солвентност и профитабилност. На овој начин управувањето со потенцијалните обврски е значително унапредено и усогласено со меѓународните практики при издавањето државни гаранции.

7.4 Јавни инвестиции

Зголемувањето на дефицитот, како последица на растот на капиталните расходи, дополнително има влијание врз макроекономските текови, а со тоа и врз забрзувањето на растот на економијата. Паралелно со тоа, потребно е да се обезбеди простор за навремена реакција на фискалната политика на економските шокови. Меѓународната ситуација сè уште е неизвесна во однос на глобалните економски текови, така што

⁶ Закон за јавен долг („Службен весник на РМ“ бр.62/05, 88/08, 35/11 и „Службен весник на РСМ“ бр.98/19, 151/21 и 12/2025)

евентуалната фискална интервенција на државата со цел да се минимизираат негативните надворешни ефекти ќе биде комбинирана со настојувањата да продолжат развојните програми и инфраструктурните проекти финансирани од Буџетот.

Кога се анализира ризикот кој произлегува од финансирањето на јавните инвестиции, се анализира колку средства од Буџетот на Република Северна Македонија се издвојуваат за реализација на капитални расходи и кои се импакт-факторите кои непосредно влијаат врз нивната реализација, особено ако се има предвид фактот дека тие непосредно влијаат врз растот на бруто-инвестициите и врз економскиот раст.

Историски гледано, реализацијата на капиталните расходи/јавните инвестиции значително отстапува од иницијално одобрениот буџет, па оттука, во текот на годината се прават прераспределби на средства и пренасочување на одобрените средства за капитални расходи за реализација на помалку продуктивни расходи. Ова, самото по себе, претставува ризик од аспект на планирање висок износ на капитални расходи, потреба за обезбедување средства за нивно финансирање и следствено зголемување на буџетскиот дефицит по овој основ. Во оваа насока е и укажувањето на Фискалниот совет дека доколку не дојде до целосна реализација на оваа ставка, средствата за капитални инвестиции да не се пренаменуваат во тековни расходи со ребаланс на Буџетот, туку да се заштедат и потрошат за истата намена во наредните години.

Табела 31. Капитални расходи

КАПИТАЛНИ РАСХОДИ 2020-2026				мил.денари	
Година	Планирани капитални инвестиции	Реализирани капитални инвестиции	% реализација на капитални инвестиции	% планирани капитални расходи/БДП	% реализација на капитални расходи/БДП
2020	19.063	16.115	84,5	2,8	2,4
2021	29.871	23.408	78,4	4,1	3,2
2022	32.109	28.637	89,2	3,9	3,5
2023	44.977	43.524	96,8	5,1	4,9
2024	38.349	28.698	74,8	4,0	3,0
Ребаланс 2025*	47.351	14.646	30,9	4,6	1,4
Буџет 2026	40.113			3,6	

Со цел придвижување на македонската економија, значително се инвестира во продуктивни проекти: инфраструктурни и енергетски проекти коишто се во функција на бизнис-секторот, капитални проекти од транспортната, комуналната и друга локална инфраструктура со цел подобрување на општите услови за живот на македонските граѓани.

За таа цел преку Буџетот на Република Северна Македонија значителен износ на средства се обезбедуваат за финансирање на проектот КОРИДОР 8/10д. Планираните средства се наменети за проектирање и изградба на дел од Коридорот 8, планирање, проектирање, изградба и користење на Коридорот 8, делница: Тетово - Гостивар/проширување на автопатот, изградба на нов автопат Требеништа - Струга - Кафасан, изградба на делниците Гостивар - Букојчани и Букојчани - Кичево, како и на Коридорот 10д, делница Прилеп - Битола.

Согласно Законот за утврдување јавен интерес и номинирање на стратешки партнер за имплементација на проектот за изградба на инфраструктурниот Коридор 8 и Коридорот 10д, овој проект е утврден како проект од национален интерес и за него се номинира стратешки партнер за реализација со цел да се постигне одржлив и безбеден развој на регионалното поврзување на Република Северна Македонија преку комплетирањето на паневропските коридори 8 и 10д.

Средствата за реализација на овој значаен инфраструктурен проект се обезбедуваат од Буџетот на Република Северна Македонија преку Министерството за транспорт, по претходно донесена програма од Владата на Република Северна Македонија, во форма на трансфер до Јавното претпријатие за државни патишта. Притоа, битно е исплатата на средствата да биде поврзана со физичката градба, а не како трансфер на средства од централната власт кон јавните претпријатија во форма на авансно плаќање.

Табела 32. Финансирање на проект Коридор 8/10д

илјади денари

проект	имплентатор	2022		2023		2024		2025		2026	2027	2028	2029	2030
		Буџет	Завршна	Буџет	Завршна	Буџет	Завршна	Буџет	Ребаланс	План	План	План	План	План
Коридор 8 и 10д	ЈП за државни патишта	5,938,874	0	15,000,000	14,500,000	15,100,000	4,100,000	8,000,000	7,592,500	6,334,000	8,000,000	8,000,000	8,000,000	8,000,000

Ризиците на инфраструктурните проекти обично се материјализираат како зголемени проектни трошоци или доцнење во реализацијата во фазата на нивната имплементација, но факторите на ризик се утврдуваат уште во фазата на подготовка и оцена на проектот. Затоа, процената на ризиците треба да започне уште во фазата на подготовка на проектот, почнувајќи од проектниот концепт, а потоа да бидат подетално утврдени во физибилити студијата, со што ќе се придонесе кон преземање навремени и подобро информирани дејствија за нивно надминување или ублажување. Со донесувањето на Законот за буџети во септември 2022 год., Министерството за финансии добива нова значајна улога на чувар на јавните финансии во процесите на управување со јавните инвестиции. Со цел регулирање на постапката за утврдување среднорочни приоритети и селекција на новите иницијативи во форма на проекти за јавни инвестиции пропишана во членот 20 од Законот за буџети, Владата на 08.04.2025 г. донесе Уредба за управување со јавните инвестиции (Службен весник на РСМ, бр. 78/25) која го регулира начинот, содржината, постапката и критериумите за дефинирање, подготовка, разгледување, оценување, евалуација и начин на одредување приоритетни предлог проекти за јавни инвестиции, како и процесите на спроведување, следење и известување за нивната реализација и експост преглед на проектите за јавни инвестиции. Со оваа Уредба се воспоставуваат стандардизирани процедури за подготовка, оценување и избор на инфраструктурни проекти, со што се овозможува на Владата да изготви Конечна приоритетна листа на предлог проекти за јавни инвестиции. Оваа листа ќе содржи предлог проекти кои претходно се проценети од страна на предлагачите на проектите, а потоа оценети и евалуирани од Министерството за финансии или од работна група/комитет формиран од Советот на општината и приоритизирани од Комитетот за јавни инвестиции на Владата или од општинскиот Совет. На крај, Владата, односно Советот на општината, одлучува за Конечната приоритетна листа на предлог проекти за јавни инвестиции. Буџетските корисници/општините во рамки на буџетскиот процес треба да избираат и да предложат нови иницијативи - проекти за јавни инвестиции од Конечната приоритетна листа на предлог проекти за јавни инвестиции. Во јули 2025 година, Министерството за финансии објави Водич за подготовка на физибилити студија и Прирачник за процесот на управување со јавни инвестиции на официјалната веб страна.

Во септември 2025 година, Владата на Република Северна Македонија го формираше Комитетот за јавни инвестиции (Одлука објавена во „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 199/25), како постојано, меѓуресорно работно тело на Владата, чија главна улога е да обезбеди ефикасно управување со проектите за јавни инвестиции. Комитетот е составен од сите ресорни министри и со него претседава министерот за финансии, што обезбедува меѓуресорска координација и консензус при донесувањето одлуки. Неговите задачи вклучуваат разгледување и приоритизирање на нови иницијативи за проекти за јавни инвестиции на централната власт во форма на предлог проектни идеи, односно предлог проекти, како и следење на спроведувањето на проектите.

Внимателниот мониторинг и барањата за периодично известување и обезбедуваат на Владата информации за напредокот на финансираните проекти, притоа промовирајќи ги транспарентноста, отчетноста и навременото интервенирање, доколку е потребно, за да се обезбеди успешна имплементација на проектот.

Владата воведува централизиран мониторинг заснован на ризик, кој вклучува мониторинг на високо ниво од страна на МФ за повеќето проекти и повнимателна контрола на проектите со поголем ризик на испорака. При обезбедувањето финансирање за проект, одговорноста за неговото спроведување е на имплементаторите на проектот. Овие субјекти не се одговорни само за извршувањето на проектот, туку и за внимателно следење на неговиот финансиски и физички напредок во текот на фазата на имплементација. Овој двоен надзор гарантира дека проектот останува на вистинскиот пат и се придржува до буџетските и временските очекувања. Покрај континуирираниот мониторинг, се воведува обврска имплементаторите да

подготвуваат и доставуваат извештаи за напредокот до МФ. Овие извештаи служат како клучна документација за следење на развојот на проектот и се во функција на подобро буџетско планирање и проценка на фискалните ризици од проектите за јавни инвестиции, а воедно претставуваат и инструмент за одржување на транспарентноста и отчетноста.

Министерството за финансии, врз основа на податоците обезбедени од имплементаторите на проектите, ќе подготвува извештаи за напредокот на портфолиото на јавните инвестициски проекти и ќе ја информира Владата. Исто така, Владата ќе постави посебни правила за фундаментално разгледување на проектите кај кои има отстапување од првичниот план за имплементација во поглед на зголемување на проектните трошоци над првично планираните и доцнење во реализацијата. На тој начин, проактивно ќе се делува врз управувањето со ризиците на проектите со цел да се минимизира нивното фискално влијание.

7.5 Трансфери кон јавни претпријатија

Претпријатијата во државна сопственост играат клучна улога во обезбедувањето социјална вредност и поттикнувањето на економскиот раст, но истовремено тие претставуваат потенцијален извор на фискален ризик кој би можел да резултира со одредени отстапувања од основното среднорочно сценарио. Овој фискален ризик обично се јавува кога приходите од јавните претпријатија во Буџетот на државата се пониски од очекуваните или кога исплатите направени од Буџетот кон јавните претпријатија се повисоки од планираните. Првиот вид девијации најчесто се јавуваат кога државните претпријатија ќе уплатат помалку средства од проектираните уплати на дивиденди и даноци, како и исплати за сервисирање на долгот на државните заеми во Буџетот. Од друга страна, пак, исплатите од државниот Буџет кон јавните претпријатија се повисоки од проектираните кога мора да се исплатат поголеми од очекуваните субвенции, заеми или капитални трансфери, како и плаќања кои произлегуваат од непредвидените обврски. Најчесто, ова се должи на ризиците што се материјализираат на ниво на Секторот на јавните претпријатија, поради на пример, влошување на перформансите на економијата, промени во девизниот курс или цените на стоките, регулирани тарифи коишто се несоодветни за покривање на трошоците или коишто не се прилагодуваат брзо на промените во тарифите, ризици поврзани со спроведувањето големи реформи во секторите во кои работат јавните претпријатија и сл.

Графикон 24. Вкупни трансфери кон ЈП и АД во државна сопственост како % од вкупните расходи на Буџетот на РСМ

Ако се анализираат трансферите од Буџетот на РСМ кон ЈП во периодот од 2019 – 2025 година, може да се констатира дека тие речиси целосно се однесуваат за редовни трансфери кои се исплаќаат согласно однапред утврдени и донесени акти (закони, договори, одлуки, програми и сл.), а многу е мал процентот (под 1%) на непредвидени трансфери кон јавните претпријатија дадени како финансиска поддршка на одредени јавни претпријатија кои се соочувале со одредени финансиски проблеми.

Проекциите за наредниот среднорочен период 2026 - 2030 година генерално се однесуваат на реализацијата на редовните трансфери и утврдената динамика на капиталните проекти во овој период.

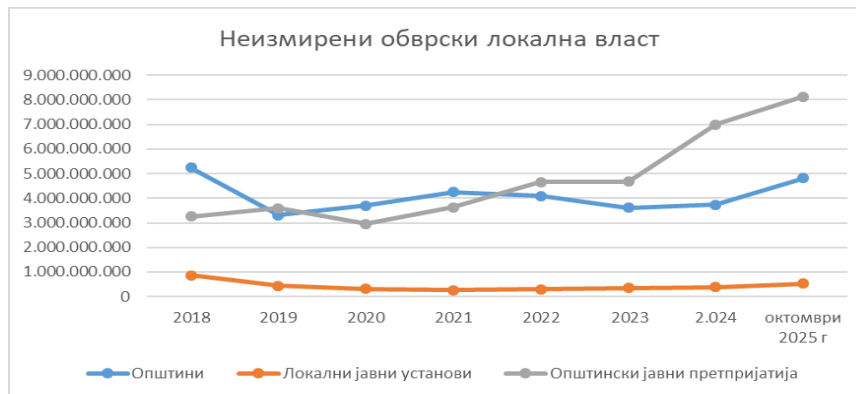
7.6 Локална самоуправа

Во текот на своето работење општините се соочуваат со разни предизвици поврзани со реализација на приходите и расходите. Како резултат на одредени влијанија, од објективен или субјективен карактер се јавуваат фискални ризици при реализацијата на приходите и расходите на општините.

Во изминатиот период, еден од најголемите ризици за општините беше нереалното планирање на буџетите. Но, со воведувањето на фискалното правило за планирање на буџетите ваквата девијација се намалува. Така, во 2024 година, општините реализираа над 90% од нивните планирани буџети, што од една страна во голема мера го намалува фискалниот ризик, а од друга страна го намалува и ризикот да креираат високи износи на неизмирени обврски, што влијае врз нивното финансиско работење. Степенот на реализација на приходите и расходите заклучно со октомври 2025 година е над 65,7% што е на пониско ниво во споредба со истиот период од 2024 година, кога реализацијата на приходите изнесувала околу 71,6% и на расходите околу 67,3%. Причините за пониската реализација е и поради намалените активности поради одржувањето на редовните Локални избори во октомври 2025 година. Сепак, се очекува до крајот на годината да се ревидираат планираните приходи и расходи, но и да се забрзаат активностите околу реализацијата на приходите и расходите. Анализата на финансиското работење на општините е прикажана во делот 2.5 Буџет на локална власт.

Покрај горенаведеното, финансиското работење на општините е придружено со ризици кои во најголем дел се јавуваат како резултат на високите износи на доспеани неплатени обврски и исполнување на услови за финансиска нестабилност. Дополнително на финансиското работење на општините влијаат и неплатените обврски на локалните јавни установи и општинските јавни претпријатија.

Графикон 25. Неизмирени обврски на локална власт

Согласно податоците од Електронскиот систем за пријавување на обврски за анализираниот период се констатира дека вкупните неплатени обврски на општините заклучно со октомври 2025 година изнесуваат 4.820 милиони денари и забележуваат значително зголемување од 29% во споредба со крајот на 2024 година.

Од анализа на податоците за доспеани, неплатени обврски пријавени во ЕСПЕО системот и нивното учество во вкупно реализираните приходи за тековната година се констатира дека обврските на седум општини во 2025 година се повисоки од реализираните приходи во 2024 година и укажува на сериозно нарушување на финансиското работење на овие општини.

Обврските на локалните јавни установи заклучно со октомври 2025 година изнесуваат 524 милиони денари и истите се зголемени за 37,6% во споредба со крајот на годината.

Обврските на локалните јавни претпријатија во 2024 година изнесуваа 6.995 милиони денари и забележаа тренд на пораст од околу 50% во споредба со претходната година, додека обврските во октомври 2025 година изнесуваат околу 8.134 милиони денари и истите се зголемени за 16,3% во споредба со обврските на крајот на годината.

Како ризик во работењето на општините, во голем дел беа детектирани и високите износи на трансфери кон локалните јавни претпријатија, кои беа наменети за надминување на лошата финансиска состојба. Субвенциите кон локалните јавни претпријатија во 2024 година изнесуваа околу 1,2 милиона денари, додека заклучно со октомври 2025 година субвенциите изнесуваат 1,3 милиони денари што укажува на фактот дека голем дел од локалните јавни претпријатија се наоѓаат во лоша финансиска состојба и имаат потреба од дополнителна поддршка за нивно стабилизирање. Анализата на доспеаните неплатени обврски е прикажана во делот 3.2 Извештај за пријавените обврски согласно Законот за пријавување и евиденција на обврските.

Министерството за финансии на квартално ниво го следи финансиското работење на општините врз основа на добиените периодични финансиски извештаи за доспеани, а неплатени обврски и податоците за блокирани сметки. Со измени на Законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа се заострија условите за настанување на финансиска нестабилност, односно претходно утврдениот процентот (80%) на вкупниот износ неплатени обврски над 60 дена во период од шест месеци, континуирано секој месец, со состојба на крајот на месецот, се намали и не треба да надминува 60% од реализираните приходи на основниот буџет на општината во претходната година, почнувајќи од 2024 година. Согласно податоците од третиот квартал на 2025 година 10 општини исполнуваат услови за финансиска нестабилност.

7.7 Јавно приватно партнерство

Согласно постојниот Закон за концесии и јавно приватно партнерство, Министерството за енергетика, рударство и минерални сировини е надлежен орган за јавно приватно партнерство (ЈПП) и го води Регистарот на доделени договори за воспоставување ЈПП. Регистарот се води во хартиена и електронска форма (ексел табела) и во него се евидентирани податоците за доделените договори за воспоставување јавно приватно партнерство, кои јавните партнери, односно органите надлежни за реализација на конкретните договори, ги доставиле врз основа на пропишан образец. Во Регистарот се внесени генералните податоци за 62 договора за воспоставување ЈПП и концесии, во области коишто се однесуваат на: модернизација и одржување на системите за јавно осветлување, организирање пазари на големо, изградба на административно-деловни објекти и подземен паркинг простор, изградба на мали хидроцентрали, изградба на спортски комплекси, собирање и депонирање комунален отпад итн. Регистарот не располага со комплетни податоци, односно параметри од склучените договори и презентира ограничени финансиски информации, а притоа се дадени делумни информации за: вредноста на склучениот договор (проценета вредност на инвестицијата), процентуален износ на концесискиот надоместок и одреден податок за пренос на стварни права, како и плаќање надоместок во пари од страна на јавниот партнер онаму каде што тоа е предвидено.

Во процесот на имплементација на постојното законодавство, евидентирани се одредени слабости во однос на регулирање на материјата што се однесува на планирањето, селекцијата, подготовката и одобрувањето на проектите за ЈПП, како и во однос на мониторирањето и надзорот во спроведувањето на постапките за доделување на договорите за воспоставување ЈПП и реализација на склучените договори. Оттука, поради потребата од нивно надминување, во насока на воспоставување ефективен систем за ЈПП и концесии и усогласување на постојното со европското законодавство, подготвен е нов Предлог на Законот за јавно приватно партнерство, којшто е во фаза на финализирање. Во соработка со Светската банка, планирано е да се воспостави Единствен електронски систем за ЈПП, со што ќе се овозможи следење на целокупната постапка за доделување договори за воспоставување јавно приватно партнерство, од објавувањето до склучувањето на договорот, при што се планира и воспоставување нов Регистар на склучени/доделени договори како единствена дигитална база на податоци за целокупната постапка за доделување на договорите во оваа област, на централно и локално ниво. Целта е да се обезбеди доследно следење на имплементацијата на ЈПП и концесиските проекти (планирање, подготовка и одобрување проект, тендерска постапка и избор на

најповолен понудувач, склучување договор, следење на реализацијата и мониторинг на договорот и сл.). На тој начин ќе се создадат предуслови за подобро управување со фискалните ризици што произлегуваат од овие проекти.

7.8 Правни побарувања

Во изминатиот период плаќањата со буџетски средства за подмирување на судските побарувања против државата бележат тренд на зголемување, а сличен тренд се забележува и кај бројот на судски постапки против државата. Бројот на парнични постапки во 2020 година изнесуваше 14.871, а во 2024 година 29.690, што претставува зголемување од 99,7%. За истиот период, од Буџетот беа исплатени 16,5 милиони евра во 2020 година, а 36 милиони евра во 2024 година (0,6% од буџетските расходи) или зголемување од 118,7%.

Најголем дел од парничните постапки (над две третини) се работни спорови поведени од вработени во државните органи и институции согласно трудовото законодавство (Закон за административни службеници, Закон за работни односи, колективни договори и други *lex specialis* закони и подзаконски акти од областа на работните односи). Следни се парничните стопански спорови за договорни и облигациони односи (по основ на ЗОО и договори по основ на јавни набавки, капитални инвестициски вложувања/инфраструктурни проекти и концесииски договори). Останатите (околу една десетина) се сопственички и спорови по друг основ. Дополнително има и парнични судски постапки против јавните претпријатија, акционерските друштва во државна сопственост, единиците на локалната самоуправа и арбитражни постапки, за кои Државното правобранителство не располага со информации.

Табела 33. Исплатени средства по години и број на парнични постапки

Година	Во мил. денари	Број на парнични постапки*
2020	1.016,6	14.871
2021	1.436,4	18.278
2022	1.304,7	23.459
2023	2.157,0	26.717
2024	2.223,7	29.690

Извор: Министерство за финансии; * Државно правобранителство (состојба крај на година)

Државното правобранителство не располага со единствен информациски систем за автоматско управување со предмети, што го отежнува процесот на анализа на судските побарувања против државата вклучително и за потенцијалните фискални ризици. Се преземаат активности за воведување информациски систем кој ќе обезбеди евиденција, автоматска распределба, движење, управување со документи и создавање бази на податоци за статистички податоци, со што ќе се зајакне капацитетот за анализирање, следење и планирање на ефектите од фискалните ризици поврзани со судски спорови.

7.9 Ризици за животната средина

Согласно одредбите од Законот за буџети, во буџетскиот план на државата треба да се предвидат средства како резерва која ќе се користи за отстранување на последиците од елементарни непогоди, еколошки несреќи, вонредни и кризни состојби, како и пандемии и епидемии. Оттука, во однос на планираните средства за резерви за отстранување на последиците од вонредни ситуации и елементарни непогоди за 2025 година, со Буџетот на Република С. Македонија за 2025 година се планирани 200 милиони денари, од кои 100 милиони денари (ставка Постојана резерва) се наменети за отстранување на последици од елементарни непогоди, епидемии и еколошки катастрофи.

Табела 34. Планирани и реализирани средства од ставка Постојана резерва за елементарни непогоди

Година	Планирани средства	Реализирани средства
2020	100 мил. денари	126,3 мил. денари
2021	100 мил. денари	93,5 мил. денари
2022	100 мил. денари	268,5 мил. денари
2023	100 мил. денари	50,7 мил. денари
2024	100 мил. денари	9,2 мил. денари

Извор: Министерство за финансии

Нашата земја е изложена на низа елементарни непогоди: поплави, шумски пожари, суши, свлечишта, земјотреси, други временски непогоди, епидемии на заразни болести кај луѓето и животните итн. Според меѓународната база на податоци за елементарни непогоди, поплавите се најчеста појава во земјата со околу 50% во вкупно регистрираните елементарни непогоди, по што следат екстремните временски услови (25%), шумските пожари (12,5%), сушата (6,3%) и бурите (6,3%). Во периодот 2020 - 2024 година, беа обезбедени финансиски средства за справување со кризните состојби како последица од: зголемена појава на пожари во повеќе општини, поплави и справување со последиците од поплавите на подрачјата на општините Делчево и Крива Паланка, како и за справување со недостиг од електрична енергија во земјата и недостиг на топлинска енергија на подрачјето на Град Скопје.

Во изминатата деценија штетите од природните катастрофи беа умерени, но се очекува климатските промени да влијаат врз зачестена појава на елементарни непогоди. Центарот за управување со кризи и Дирекцијата за заштита и спасување имаат развиено систем за управување со ризици од катастрофи на национално ниво. Се изготвува Процена на загроеноста на безбедноста на земјата од сите видови ризици и опасности, којашто ја усвојува Владата, а слични процени се изготвуваат и за општините и се усвојуваат од страна на советите. Наодите во овие процени се изготвуваат согласно Уредба со која се пропишани видот на плановите, програмите, потпрограмите, активностите за управување и заштита од кризи, како и проценка на потребните ресурси за нивна реализација, вклучително и на финансиските средства. Природните катастрофи предизвикуваат штета на продуктивниот капитал и инфраструктура што следствено води кон контракција на домашната економска активност и понизок раст на БДП. Овој ефект е најизразен во годината кога се случила природната непогода. Дополнително, поради намалените јавни приходи и зголемени јавни расходи, шокот предизвикан од природната катастрофа води кон зголемување на фискалниот дефицит, што, пак, во крајна линија доведува до потреба од дополнително финансирање и резултира со зголемен јавен долг.

8. Очекувани резултати од среднорочните проекции

На среден рок од фискалните проекции се очекува:

- зачувување на макроекономската стабилност и на фискалната одржливост со што ќе се создадат поповолни услови за динамизирање на економската активност;
- активна и одговорна фискална политика во функција на економски раст, со постигнување на нумеричките фискални правила;
- дисциплинирана буџетска потрошувачка преку ефикасно искористување на средствата и реализација на зголемени перформанси од работењето со подобрен квалитет на јавните услуги и дигитализација на услугите од јавниот сектор;
- реализација на капиталните расходи и на инфраструктурните проекти во приоритетните области, во согласност со владините политики, кои ќе генерираат позитивни ефекти врз економскиот раст на среден рок.